

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI TİCARET VE PARA YÖNETİMİ BİLİM DALI

**KARA PARA AKLAMANIN MAKRO EKONOMİ ÜZERİNE
ETKİLERİ VE TÜRKİYE İNCELEMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

İHSAN ERDOĞAN

İSTANBUL, 2009

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI TİCARET VE PARA YÖNETİMİ BİLİM DALI

**KARA PARA AKLAMANIN MAKRO EKONOMİ ÜZERİNE
ETKİLERİ VE TÜRKİYE İNCELEMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

İHSAN ERDOĞAN

Danışman: DOÇ. DR. SABRİ BURAK ARZOVA

İSTANBUL, 2009

Marmara Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Tez Onay Belgesi

İKTİSAT Anabilim Dalı ULUSLARARASI TİCARET VE PARA YÖNETİMİ
Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi İHSAN ERDOĞAN' ın KARA PARA AKLAMANIN
MAKRO EKONOMİ ÜZERİNE ETKİLERİ VE TÜRKİYE İNCELEMESİ adlı tez çalışması
,Enstitümüz Yönetim Kurulunun 16.06.2009 tarih ve 2009-10/28 sayılı kararıyla
oluşturulan jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul
edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

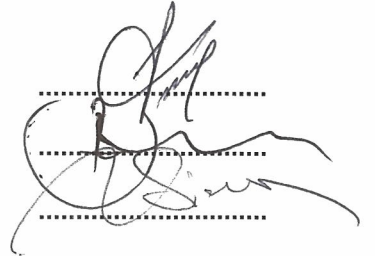
İmzası

Tez Savunma Tarihi : 09.10.2009

1) Tez Danışmanı : DOÇ. DR. SABRİ BURAK ARZOVA

2) Jüri Üyesi : PROF. DR. NURİ ALKAN SOYAK

3) Jüri Üyesi : DOÇ. DR. MEHMET ŞİŞMAN

ÖNSÖZ

Tarihsel açıdan suçun ve suçtan elde edilen gelirlerin yeni olmamasına rağmen, günümüzde finansal serbestlik, iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, suçun niteliğinin ve elde edilen suç gelirlerinin boyutlarının değişmesi, kara parayı ve aklanmasını önemli bir problem olarak karşımıza çıkarmaktadır. Günümüzde bir taraftan kara paraya kaynak olan suçun önlenmesi amaçlanırken diğer taraftan kara paranın ve aklama faaliyetlerinin ekonomik, sosyal ve siyasi negatif etkilerinin önlenerek, bu faaliyetlerin ortadan kaldırılması sorununun gündeme gelmiştir. Bu çalışmayla kara para ve kara paranın aklanması, ekonomi içindeki yeri, etkileri ve mücadele yöntemleri anlatılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmayı sonuçlandırmamda görüşleriyle katkıda bulunan değerli hocam Doç. Dr. Burak Arzova'ya ve çalışmam boyunca her zaman yanımda olan ve desteklerini esirgemeyen aileme çok teşekkür eder, çalışmamın tüm ilgililere yararlı olmasını dilerim.

İstanbul, 2009

İhsan ERDOĞAN

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖNSÖZ.....	i
TABLO LİSTESİ	vii
ŞEKİL LİSTESİ	viii
KISALTMALAR.....	viii
ÖZET.....	x
ABSTRACT.....	xi
1. GİRİŞ.....	1
2. KARA PARA AKLAMA KAVRAMI ve TARİHÇESİ	3
2.1.Kara Para	5
2.1.1. Ekonomik Anlamda Kara Para	6
2.1.2. Ahlaki Anlamda Kara Para.....	7
2.1.3. Sosyal Anlamda Kara Para	8
2.1.4. Genel Hukuk Açısından Kara Para	8
2.1.4.1. Ulusal Hukuk Açısından Kara Para.....	8
2.1.4.2. Uluslararası Hukuk Açısından Kara Para	9
2.2. Kara Paranın Tarihçesi.....	11
2.3.Kara Para Aklama Sürecinin Nedenleri ve Aşamaları.....	13
2.3.1.Yerleştirme (Placement) Aşaması.....	15
2.3.1.Ayrıştırma (Layering) Aşaması	15
2.3.1.Bütünleştirme (Integratiom) Aşaması	15
2.4. Kara Para Aklama Yöntemleri	18
2.4.1. Fonların Fiziken Ülke Dışına Çıkarılması.....	19
2.4.2. Şirinler (Smurfing) Yöntemi	20
2.4.3. Parçalama (Structuring) Yöntemi	21
2.4.4. Vergi Cennetleri (Off-Shore).....	21

2.4.4.1. Kıyı Bankacılığı (Off-Shore)	22
2.4.4.2. Kıyı Bankacılığını (Off-shore) Diğer Bankalardan Ayıran Özellikler	24
2.4.4.3. Kara Para Aklayıcıların Off-Shore Bankaları Tercih Sebepleri.....	25
2.4.4.4. Kıyı Bankaları Aracılığı ile Kara Para Aklanması	26
2.4.5.Paravan (Kağıt Üstündeki) ya da Hayali Şirketler.....	28
2.4.6. Oto Finans Borç Yöntemi (Loan Back)	28
2.4.7. Döviz Büroları	29
2.4.8. Kumarhane ve Casinolar	30
2.4.8. Nakit Para Kullanılan İş Yerlerinin İşletilmesi (Göstermelik Şirket).....	30
2.4.9. Sahte Fatura (Hayali İhracat ve İthalat)	31
2.4.10. Alternatif Havale İşlemleri	31
2.4.11. Diğer Aklama Yöntemleri	33
2.4.11.1. Elektronik Para Yoluyla Kara Para Aklama	34
2.4.11.2. 900'lü Telefon Hatları Yoluyla Kara Para Aklama.....	34
2.4.11.3. Sigorta Poliçeleri Yoluyla Kara Para Aklama.....	34
2.4.11.4. Finansal Kuruluşlarla İşbirliği Yaparak Kara Para Aklama	35
2.4.11.5. Talih Oyunlarıyla Kazanılan İkramiyeler Yoluyla Kara Para Aklama.....	35
2.4.11.6. İşçileri Kullanma Yoluyla Kara Para Aklama.....	35
2.4.11.7. Gayri Menkul Alım Satımı ile Kara Para Aklama	36
2.4.11.8. Antika Ticariyle Kara Para Aklama	36
2.4.11.9. Fiktif ve Yanlış Hesaplar Açma Yoluyla Kara Para Aklama	36
2.4.11.10. Bağışlar Yoluyla Kara Para Aklama.....	37
2.4.11.11. Spor Kulüpleri Aracılığı ile Kara Para Aklama	37
2.4.11.12. Araba Galerisi Yoluyla Kara Para Aklama.....	38
2.5. Kara Para İle Mücadele Nedenleri.....	38
2.6. Kara Para Aklamada Kullanılan Kurum ve Kuruluşlar	39

3. KAYIT DIŞI EKONOMİ VE KARA PARANIN EKONOMİ İÇİNDEKİ YERİ.....42

3.1. Kayıt Dışı Ekonomi	42
3.1.1. Yer Altı Ekonomisinin Unsurları.....	46
3.1.2. Yarı Kayıtlı Ekonominin Unsurları.....	48
3.1.3. Kayıtlara Hiç Girmeyen Ekonomik Unsurlar	49
3.2. Kayıt Dışı Ekonominin Özellikleri.....	50
3.3. Kayıt Dışı Ekonominin Nedenleri	51
3.4. Kayıt Dışı Ekonominin Etkileri.....	53
3.5. Kayıt Dışılığın Dünya Ekonominin Dünya Ekonomisindeki Yeri.....	56
3.6. Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonomi	60
3.7. Kazançların Ekonomik Alan Tercihi	63
3.8. Kara Para ile Kayıt Dışı Ekonomi Arasındaki Farklar	64
3.9. Kara Paranın Kayıt Dışı Ekonomi İçerisindeki Yeri	66
3.10. Kara Paranın Dünyadaki Boyutu.....	68

4. KARA PARA AKLAMANIN HUKUKİ BOYUTU VE KARA PARA TÜRKİYE’DEKİ HUKUKİ VE EKONOMİK DEĞERLENDİRMESİ.....70

4.1. Uluslararası Sözleşmelerde ve Örgütlerde Kara Para Aklama.....	70
4.1.1. BM Viyana Konvansiyonu	71
4.1.2. Avrupa Konseyi Sözleşmesi -141 (Strasburg Konvansiyonu)	73
4.1.3. Avrupa Konseyi Sözleşmesi – 198	76
4.1.4. BM – Palermo Konvansiyonu.....	77
4.1.5. Mali Eylem Görev Gücü (FATF).....	79
4.1.6. EGMONT Grubu	82
4.1.7. Avrupa Birliğı Direktifleri.....	84
4.2. Kara Para Aklama Suçunun Türkiye’deki Tarihçesi.....	85
4.3. Türkiye’de Kara Para Aklama İle Mücadele ve MASAK	87
4.4. Türkiye’deki Kanunlarda Kara para Aklama Suçu	91
4.4.1. 4208 sayılı Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun.....	91
4.4.2. 5237 Sayılı Kanunda Kara Para Aklama Suçu	93

4.4.3. 5549 sayılı Kanunda Kara Para Aklama Suçu.....	94
4.5. Ülkemiz Ekonomisinde Kara Para'nın Boyutu.....	97
4.6. Kara Para Aklamanın Ekonomi Üzerine Etkileri	100
4.6.1.Kara Para Aklamanın Ekonomiye Etkisinin Lehte ve Alehte Görüşleri.....	104
4.6.1.1.Kara Paranın Ekonominin Lehine Olduğu Görüşleri	104
4.6.1.2.Kara Paranın Alehine Olan Görüşler	105
4.6.2. Kara Para Aklamanın Ekonomik Etkileri.....	107
4.6.2.1. Kara Para Aklamanın Para Talebi Üzerinde Etkisi	107
4.6.2.2. Kara Para Aklamanın Gelir Dağılımı Üzerine Etkisi	108
4.6.2.3. Kara Paranın Üretim Üzerine Etkileri	109
4.6.2.4. Kara Para Aklamanın Büyüme Oranları Üzerine Etkisi.....	110
4.6.2.5. Kara Paranın Vergi hasılatı Üzerinde Etkisi	111
4.6.2.6.Kara Paranın İstihdam Üzerine Etkisi	111
4.6.2.7. Kara Para Aklamanın Menkul ve Gayri Menkul Piyasalar Üzerine Etkisi.....	112
4.6.2.8. Kara Para Aklamanın Ekonomik İstikrar Üzerine Etkileri.....	114
4.6.2.9. Kara Para Aklamanın Ödemeler Dengesi Üzerine Etkisi.....	115
4.6.2.10. Kara Para Aklamanın Bütçe Üzerine Etkileri	115
4.6.2.11. Kara Para Aklamanın Mali Kuruluşlar Üzerine Etkileri.....	116
4.6.2.12. Kara Para Aklamanın Rekabet Üzerine Etkileri.....	116
4.6.2.13. İstatistiklerin Sapmalı Olması Dolayısıyla Makro ve Mikro Politikaların Sapmalı Olması	117
4.6.4. Kara Para Aklamanın Az Gelişmiş Ülkelere Etkisi	117
4.6.4. Kara Para Aklama Ödemeler Bilançosu İlişkisi: Net-Hata Noksan.....	120
4.7. Kara Para Aklama ile Mücadelede Öneriler	124
5. SONUÇ.....	130
EKLER.....	134
KAYNAKÇA.....	143

TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1 : Dünyadaki Off-Shore Merkezleri	22
Tablo 2 : Kayıt dışı Ekonomik Faaliyetlerin Sınıflandırma Tipler	47
Tablo 3 : Geçiş Ekonomilerinde Kayıt Dışılık	57
Tablo 4 : Afrika Ülkelerindeki Kayıt Dışılık	59
Tablo 5 : Orta Ve Güney Amerika’da Kayıt Dışılık.....	59
Tablo 6 : Asya’da Kayıt Dışılık.....	59
Tablo 7 : Kalkınmış Ülkelerde Kayıt Dışı Ekonomi Oranı.....	60
Tablo 8 : Vergi Kaybı (1998-2004)	63
Tablo 9 : MASAK’a İntikal Eden Şüpheli İşlem Bildirim Sayıları	91
Tablo10 : Türkiye –Rusya Federasyonu Dış Ticaret İstatistikleri(Milyon Dolar).....	124

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1 : Kazançların Ekonomik Alan Tercihi	64
Şekil 2: Ekonomik Faliyetler İçinde Kara Para Ve Aklanmış Paranın Yeri	67
Şekil 3 : Net hata Noksan	123

KISALTMALAR

<i>ABD</i>	Amerika Birleşik Devletleri
<i>AT</i>	Avrupa Topluluğu
<i>ATM</i>	Automatic Teller Machine
<i>BCCI</i>	Bank of Credit and Commerce
<i>BM</i>	Birleşmiş Milletler
<i>BBK</i>	Bakanlar Kurulu Kararı
<i>CHAPS</i>	Clearing House Automated Payments System
<i>CHIPS</i>	The Clearinghouse Interbank Payment System
<i>CMUK</i>	Ceza Muhakemesi Kanunu
<i>Çev.</i>	Çeviren
<i>DEA</i>	Drug Enforcement Administration
<i>DÇM</i>	Dövizle Çevrilebilir Mevduat
<i>EFT</i>	Elektronik Fon Transferi
<i>ESW</i>	Egmont Secure Web
<i>FATF</i>	Financial Action Task Force
<i>FIU</i>	Financial Intelligence Unit
<i>FSRBs</i>	FATF Style Regional Bodies
<i>GSMH</i>	Gayri Safi Milli Hasıla
<i>IMF</i>	International Monetary Fund
<i>IRS</i>	Internal Revenue Service
<i>İLO</i>	International Labour Organization
<i>KDV</i>	Katma Değer Vergisi

MASAK	Mali Suçları Araştırma Kurulu
Md.	Madde
MOU	Memorandum of Understanding
M.Ö	Milattan Önce
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
Prof.	Profesör
s.	Sayfa
SBE	Sosyal Bilimler Enstitüsü
ŞİB	Şüpheli İşlem Bildirimi
SSK	Sosyal Sigortalar Kurumu
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
SWIFT	Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication
TBB	Türkiye Bankalar Birliği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCMB	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TCK	Türk Ceza Kanunu
TİSK	Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu
TL	Türk Lirası

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyadı	: İhsan Erdoğan
Anabilim Dalı	: İktisat
Programı	: Uluslararası Ticaret ve Para Yönetimi
Tez Danışmanı	: Doç. Dr. Sabri Burak Arzova
Tez Türü ve Tarihi	: Yüksek Lisans - Temmuz 2009
Anahtar Kelimeler	: Kara Para, Kara Para Aklama, Kayıt Dışı Ekonomi, Yasa Dışı Ekonomik Faaliyetler

ÖZET

Kara Para Aklamanın Makro Ekonomi Üzerine Etkileri ve Türkiye İncelemesi

Kaynağı suç olan kara para ve bu paranın aklaması, hem dünya ekonomisinin, hem de dünya ekonomisinin bir parçası olan ülkemiz ekonomisi için bir sorundur. Özellikle iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ve küreselleşme, suç gelirlerinin mali piyasalarda hızlı ve rahat bir şekilde dolaşmasına olanak sağlamıştır. Sınırsız aklama yöntemleriyle elde edilen kara para bir piyasadan başka bir piyasaya girmektedir. Kara para aklamanın ekonomik, sosyal ve siyasal anlamda etkileri ortaya çıkmıştır. Kayıt dışı ekonominin bir parçası ancak önemli farklılıkları bulunan, kaynağı suç geliri olan bu paralar ekonomileri ve piyasaları olumsuz etkilemektedir. Kara para aklama, ekonomilerde para talebi, gelir dağılımının, rekabet, istikrar, ödemeler dengesi, üretim, istihdam, menkul ve gayrimenkul piyasalar, mali kuruluşların yapısı gibi birçok ekonomik değişkene etkisi olan bir kavramdır. Bu çalışma ile kara para aklamanın ekonomik etkileri incelenmiştir. Kara paranın ekonomi ve piyasalar üzerinde yarattığı olumsuzluklar, kara para ile mücadele eden ulusal, uluslararası kurum ve kuruluşlar anlatılmıştır. Mücadele konusunda hem ulusal hem de uluslararası kurum ve kuruluşların önemi ve birbirleriyle olan işbirliğinin gerekliliği görülmüştür. Mücadele konusunda, yapılan uluslararası çalışmalara ülkeler katılmalı ve üzerlerine düşen mali ve hukuki görevleri yerine getirmelilerdir.

GENERAL INFORMATION

Name and Surname : İhsan Erdoğan
Field : Economics
Programme : International Trade and Monetary Management
Supervisor : Assoc. Prof. Sabri Burak Arzova
Degree Awarded and Date : Master – July 2009
Keywords : Black Money, Money Laundering, Underground
Economy, Illegal Economical Activities

ABSTRACT

Affects of Money Laundering over Macro Economy and Turkey Case

Black money originated from crime and laundering it is a problem both for world economy and for our economy which is a part of world economy. Particularly developments in communication technologies and globalization allow crime revenues to circulate in financial markets fast and comfortably. The black money obtained by numerous laundering methods travels from one market to the other. Laundering black money has affects in the fields of economic, social and politics. This money originated from crime revenue and which is a part of underground economy but has significant differences affects the economies and markets negatively. Money laundering is a concept having affects over many economic parameters such as money demand in economies, revenue distribution, competition, stability, balance of payments, production, employment, markets of movable and immovable assets, and structure of financial institutions. In this study, the negative effects of black money over the economy and markets have been analyzed. Negative effects of black money over economy and markets as well as national and international bodies and establishments struggling with the black money are explained. For struggling issues, the importance of both national and international bodies and establishments as well as their cooperation is found necessary. The countries should contribute in the international efforts for struggling and they should perform their financial and legal tasks assigned.

1. GİRİŞ

Günümüzde suç ekonomisi, kara para ve kara paranın aklanmasını gündeme getirmiştir. Bu olguyu teknolojik gelişmelerin artması hızlandırmıştır. Suç ekonomisinin hızını arttırmış ve maliyetlerini düşürmüştür. Bunun yanında dünyada soğuk savaşın bitmesiyle birlikte küreselleşme olgusu, özellikle finanssal piyasalardaki küreselleşme kara paranın boyutunu daha da arttırmıştır. Bu gelişmeler yanında organize suçlarla elde edilen özellikle 1980'ler sonrasında Narko dolarların ortaya çıkmasıyla birlikte kara para önemli bir sorun haline gelmiştir.

Kara para ülke ve dünya ekonomilerinde çok önemli bir boyuta sahiptir. Bundan ötürü ülke ekonomilerinde suç ekonomisinden kaynaklanan ve kaynağı suç olan kara para, bulundukları ülkelerde bir çok olumsuz etkiye sahiptir. Bulundukları ülkelerde mali, siyasi, toplumsal bir çok olumsuz etki yaratmaktadırlar.

Kara paranın boyutunun bu kadar büyük olması, kayıt dışı ekonomi içinde yerini almış ancak kaynak ve amaç olarak ondan farklı olan kara paranın kayıt dışı ekonomi gibi incelenmesi araştırılması ve mücadele edilmesi gereksimini getirmektedir. Kara para aklama küreselleşen dünyanın ortak bir sorunudur. Bunun için dünyada ve ülkemizde bir çok kurum kuruluş kurulmuştur. Bir çok ülke karşılıklı anlaşma ve bu konuda dayanışma içine girmiştir.

Toplumsal, siyasi, ekonomik olarak bu kadar büyük etkisi olan kara para için kısa bir tanım yapmak istersek, yasa dışı yollarla elde edilmiş kazançlar olarak tanımlayabiliriz. Bu kazançlar suç sayılan fiillerden elde edilmiştir. Bundan ötürü bundan çeşitli yöntemlerle aklanması gerekmektedir. Aklamada belli sayıda yöntemden bahsetmek güçtür. Çünkü çok sayıda yöntem vardır. Aklama aklayıcıların yaratıcılığına bağlıdır. Buda kara para olguyula mücadelenin ne kadar zor olduğunun gösteren bir kıstastır. Suç gelirlerinden elde edilmiş kara para aklanarak ekonomiyle bütünleşip harcanabilecek ya da başka suçların finansmanında kullanılabilecektir.

Bu suç gelirleri genelde organize suçlar olan uyuşturucu ticareti, silah kaçakçılığı, çocuk ve kadın ticareti, terör gibi büyük kazançların olduğu faaliyetlerdir. Bunların etkileri de çok büyük olacaktır. Toplumsal, ekonomik, siyasi çarpıklıklar

gerçekleşecektir. Bundan dolayı bu kara parayla mücadele edilmesi gerekmektedir. Ayrıca finansal serbestlik, teknolojik gelişmeyle birlikte mücadele güçleşmektedir. Finansal piyasaların üzerindeki yük artmaktadır. Ülkelerin sahip oldukları Adalet Bakanlığı, Maliye bakanlığı ve MASAK, Emniyet teşkilatı, ülkelerin sahip olduğu merkez bankaları, ülkedeki Bankalar ve finansal kuruluşlar gibi kurumlara daha çok iş düşmekte ve bu kurumların birlikte hareket etmesi gerekmektedir, ortak çalışacağı uluslararası örgütlerle ilişkilerin önemi artmaktadır. Bu mücadele yeterince yapılmazsa ya da suçtan kazanç sağlayan örgütlere fırsat verilirse dünya da hem ekonomik hem de sosyal hem de siyasi anlamda bir düzensizlik hakim olacaktır.

Bu bağlamda çalışmanın birinci bölümünde kara para kavramına giriş yapılmak istenmiştir. Kara parayla ilgili tanımlar verilmiş, aklayıcıların neden aklama ihtiyacı duyduğu anlatılmış, hangi aşamalarda ve hangi yöntemlerde kara para aklama yapıldığı, hangi kurumlar aracılığı ile gerçekleştiği ve mücadeleye neden ihtiyaç duyulduğu anlatılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise kara parayla çok karıştırılan kayıt dışı ekonomi anlatılmak ve karşılaştırılmak istenmiştir. Bundan ötürü kayıt dışı kavramı anlatılmış, bu kavramın etkileri ve boyutları üzerinde durularak; kayıt dışı ekonomi ile kara para arası farklar anlatılmış ve kara paranın kayıt dışı ekonominin neresinde olduğu anlatılmıştır.

Üçüncü bölüme de kara parayla mücadeledeki uluslar arası çalışmalar, anlaşmalar ve kurumlar anlatılmıştır. Ayrıca Türkiye'deki kara para olgusuna girilmiş. Mücadelede hangi kurumların etkili olduğu ve nasıl bir tarihçeye sahip olduğu anlatılmış. Türkiye'deki kara paranın boyutuna girilmiştir. Üçüncü bölümde kara paranın ekonomi üzerine etkileri anlatılmıştır. Ekonomiye ve ekonomik büyüklüklere hangi tahribatları verdiği incelenmiştir.

2. KARA PARA AKLAMA KAVRAMI ve TARİHÇESİ

Toplumlarda uyuşturucu, silah kaçakçılığı, terör, çocuk ve kadın ticareti ve adam kaçırmaya gibi yüksek kazançlı örgütlü işlenen suçlar sonucu elde edilen her türlü maddi menfaat ve değerlere kara para olarak adlandırılmaktadır. Yasa dışı ve kayıt dışı oluşan bu para uluslar arası finansal sistemde dönen önemli bir büyüklüğü kaplamaktadır. Kanunların suç saydığı para veya para yerine geçen evrakların ve senetlerin, malların veya gelirlerin, bir para biriminden diğerine çevrilmesi de dahil olmak üzere, çeşitli mali işlemlerle birbirinden diğerine dönüştürülmesinden ekonomik çıkar elde edilmesi amacıyla güden bu para, mali sistem içinde kendine yer edinmeye çalışmaktadır. Günümüzde kara para aklamaya mücadele konusunda çeşitli yöntemler kullanılsa da çok büyük bir başarı sağlanamamaktadır¹.

Kara para farklı dillerde farklı terimlerle de kullanılmaktadır. Fransızca da kara para (L'argent sale) ve kirli para (L'argent sale) terimlerini kullanırlar. İngilizce de genellikle kirli para terimi kullanılmıştır. Ayrıca hem Fransızca hem de İngilizce de yasa dışı para terimi de kullanılmaktadır. Yasa dışı ekonomi ve kara ekonomi ile yasa dışı faaliyetler sonucunda elde edilen kazançları anlatmaktadır. Uluslararası sözleşmelerde kara para yerine suç geliri ifadesi kullanılmaktadır. Yine uluslararası literatürde yasa dışı gelir ve yasa dışı kazanç terimleri de kullanılır. Kendi hukukumuzda 4208 sayılı Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun'da tanımlanan "kara para" terimi kullanılmıştır. Yeni Türk Ceza Kanunun 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanunda kara para kavramı yerine "Suç geliri" kavramı kullanılmıştır².

Kara paranın aklanması kapsamının dışındaki suçlardan elde edilen para gri para olarak tanımlanmaktadır. Kara para kavramına suçtan elde edilmiş para dışındaki taşınır taşınmaz mallarla birlikte senet türü her türlü maddi menfaat de girmektedir³.

¹ Deniz Özyakışır, "Küreselleşme Süreciyle Birlikte Artan Kara Para Sorunu ve Bu Soruna Yönelik Küresel Mücadele", *Sayıştay Dergisi*, Sayı:58, <http://www.sayistay.gov.tr/yayin/dergi/icerik/der58m5.pdf> (9 Nisan 2008), s.87.

² Ergin Ergül, **Kara Ekonomi ve Aklama Suçu**, 2.Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2005, s.1.

³ Aziz Tasdelen, **Hukuksal Açıdan Türkiye'de Kara Paranın Aklanması ve Önlenmesi**, Ankara: Turhan Kitabevi, 2003, s.25.

Kara para aklama kavramı için çok sayıda tanım yapılabilmektedir. Bazılarına örnek vermek gerekirse:

Yasadışı şekilde, özellikle örgütlü suçlardan elde edilmiş kazançların yasal kazanç olarak kabul ettirilmesi için mali sisteme sokularak, nakit formundan kurtarılmasıdır.

Yasadışı yollardan elde edilmiş para ve başka türlü değerlerin, yasa dışı kaynağını gizlemek ve meşru ekonomiye katılmasını sağlamak emeliyle, meşru değerlere dönüştürülmesidir.

Suçtan kaynaklanan gelirleri, yasa dışı yollardan elde edilen fonları, mali sistem içine bir süreçten geçirmek suretiyle, yasallık kazandırılmasıdır.

Bazı fonların, illegal, hileli kaynaklarını gizleyebilmek için, bir dizi işlemten geçirilmesidir.

Yasadışı yollardan elde edilmiş paranın, yasal yollardan elde edilmiş gibi gösterilmesi için yapılan bütün işlemlerdir.

Kara paranın kimliğinin değiştirilmesi suretiyle, yasallık kazandırılmasına yönelik işlemlerdir.

Yasadışı yollardan elde edilmiş paranın, kimliğinin değiştirilmek suretiyle, yasal bir kaynaktan kazanıldığı izleniminin yaratılmasına neden olan her türlü işlemdir.

Yasadışı faaliyetler sonucu elde edilmiş fonların, özellikle nakit tutarlarının, yasal işlerden elde edildiği görüntüsü verecek şekilde biçimlendirilmesini amaçlayan bir işlemdir.

Kara para aklama, yasadışı faaliyetlerden, özellikle, geleneksel olarak uyuşturucu kaçakçılığı ve günümüzde daha geniş olarak belli bir ağırlıktaki her türlü

suçtan elde edilen sermayenin, yasal ekonomik dolaşıma sokulmasını amaçlayan mali ve ekonomik nitelikteki işlemlerin tümüdür⁴.

Para aklama, kazanılan hasılatın gerçek kaynağının sahte farklı bir şekle sokularak gizlenmesidir. Para aklayan kişi bunu şu şekillerde başarabilir; parayı hareketlendirir, paranın hacmini azaltabilir, bu şekilde karakterini değiştirerek harcayabilir veya yatırım olarak kullanabilir ki bunu bu şekilde hem ortaya çıkmasını gizlemiş olur hem de vergilendirmeden kaçırmış olur. Bu faaliyetler para aklama metotları olarak sayılabilir; bahisçilik, dolandırıcılık, iş için kullanılan makbuz yüzeylerinin değiştirilmesi ve pek çok başka alanda çeşitli şekillerde oluşabilir⁵.

2.1. Kara Para

Kara para tanımı yapılırken dikkat edilmesi gereken noktalardan bir tanesi kara paranın ekonomik, ahlaki, sosyal ve hukuki tanımlarının birbirinden ayrılması gerektiğidir. Kara paranın bu dört ayrı bakış açısıyla yapılması gereken tanımını ekonomi, ahlak, sosyoloji ve hukuk için yapılmaya çalışan tek tanıma indirgemek kara para sorununun incelenmesi, analiz edilmesi ve önlenmesi açısından yanılgılara yol açabilir. Ekonomik anlamda kara para, sosyal anlamda kara para, ahlaki anlamda kara para ve hukuki anlamda kara para birbirinden farklı kavramlardır. Bundan dolayı bu farklı kavramlar ait oldukları çerçeve içinde değerlendirilmesi gerekmektedir⁶.

Bu konuda örnek vermek gerekirse vergi kaçakçılığı ekonomik açıdan bakıldığı zaman kara para kabul edilmektedir. Buna karşılık bazı ülkelerde de hukuki olarak kara para kabul edilmiştir. Ancak hukuken isminin kara para olmaması devletin bu fiile göz yumması veya bununla mücadele etmemesi anlamına gelmemektedir. Kamyon şoförünün trafik polisine verdiği rüşvet sosyal ve ahlaki açıdan kara para olmasına rağmen ülkemiz yasalarına göre hukuki anlamda kara para olarak kabul edilememiştir. Adının kara para olmaması rüşvetin hem toplumsal hem de devlet nazarında masum bir fiil olduğu anlamına gelmez. Sosyal hayatı düzenleyen diğer

⁴ Ergül, *Kara Ekonomi ve Aklama Suçu*, s. 3.

⁵ George A. Manning, **Financial Investigation and Forensic Accounting**, Boca Raton, Florida: CRC Press, 2000, s.293.

⁶ Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), **İngiltere’de Karapara Aklamayla Mücadele Eğitim Seminerleri (27-31 Mart 2000)**, Ankara: MASAK Yayınları, 2000, s.13.

cezalar zaten bu fiili cezalandırmaktadır ve paranın müsaderesini öngörmektedir. Kara paranın aklanmasının önlenmesine yönelik kanun vurgusu “kara para” üzerine değil kara para aklanması üzerinedir. Kanundaki “kara para” tanımının amacı sosyal, ahlaki veya ekonomik anlamda kara parayı tanımlamak değil, bağımsız bir suç olarak “kara para aklama” suçuna konu olabilecek değerleri belirlemektir⁷.

2.1.1. Ekonomik Anlamda Kara Para

Yasalar tarafından suç sayılmış fiillerin yanında, ekonomik hayatı düzenleyen kural ve usuller dışına çıkılarak elde edilen kazançlar kara para olarak tanımlanabilir. Bu çerçevede ekonomi açısından, vergi kaçakçılığı yoluyla, veya vergiden kaçma çabasıyla bazı ekonomik faaliyetlerin usulsüz, gizli yapılması yoluyla elde edilen gelirleri kara para kapsamında değerlendirmek mümkündür⁸.

Yasadışı yollardan elde edilmiş olan kazanç, kaynağına göre değişmekle beraber genellikle nakit haldedir. Bu para kısa vadede harcanamayacak şekilde fazladır. Bundan dolayı, yasadışı faaliyetle elde edilmiş gelirin uzun vadede harcanabilmesi için:

Gelir;

- Değerini korumalı,
- İleride kaynağı sorulduğunda yasal olarak kazanıldığını iddia etmeli,
- Elde edildiği yer dışında harcanabilecek,

Şeklinde gizlenmeli ve yasal gerekçe kazandırılmalıdır. Bu amaçla kazanç elde edilince bir yolla aktif hale getirilmeli (gelir kazanıldığı anda genellikle nakittir) ve çeşitli işlemlere tabi tutulmalıdır. Aklama kısaca bunu yapmaya çalışmaktır. Bu şekilde tanım yapmak gerekirse, kara para aklama, yasa dışı elde edilmiş gelirin, değerini mümkün olduğu kadar koruyacak, yetkililerin dikkatini çekmeyecek ve kullanabilirliğini arttıracak şekilde (gizlenerek veya yasal gerekçe kazandırarak) başka

⁷ Kuntay Çelik, Selen Işıl Koçağra ve Kadir Güler, **Karapara Aklama: Tanımı, Aşamaları ve ilgili Uluslar arası Çalışmalar**, 2. Baskı, Ankara: MASAK Yayınları, 2000, s.9.

⁸ Nevzat Erdağ, **Kayıt Dışı: Karapara-Yolsuzluk**, Birinci Baskı, İstanbul: Cinius Yayınları, 2007, s.116.

varlıklara dönüştürülmesi işlemidir. Aklama olması için aşağıdaki unsurlar olması gerekir;

- İşlenen suç sonucunda bir kazanç elde edilmeli,
- Bu kazancı elde eden kişinin beklenen kazancında belirgin ölçüde fazla olması,
- Kazancın kaynağındaki fiilin suç olması,
- Kazancın kullanılabilirliğini arttırmak ve değerini korumak için yasal görüntü kazandırılması veya gizlenmesidir⁹.

2.1.2. Ahlaki Anlamda Kara Para

Yasalarca yasaklanmış olsun veya olmasın toplum nazarında ahlaki görülmeyen fiiller sonucunda elde edilen kazançlar olarak nitelendirilebilir. Bu itibarla kara paranın en geniş tanımı ahlaki anlamda kara para tanımıdır¹⁰.

Kanunlar tarafından kara para olarak isimlendirilsin veya isimlendirilmesin, cezalandırılsın veya cezalandırılması, ispat edilsin veya edilmesin toplum tarafından erdemsiz bir yolla kazanıldığına inanılan her para ahlaki açıdan kara para olarak adlandırılacaktır. Toplum nazarında kara para olarak değerlendirilen her kazancın hukukende kara para olarak nitelendirilmesi ve kovuşturulması düşünülemez. Ahlaki anlamda kara para ile mücadele ise toplumsal mekanizmalarla sağlanacaktır. Ancak, toplumun kara para konusundaki tavrının ve bilincinin bir ülkenin kara para ile mücadelede sonuç üzerine birebir etkili olduğu gözden kaçırılmamalıdır¹¹.

⁹ Yıldırım Akar, **Kara Paranın Aklanması**, Birinci baskı, Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu, 1997, s.4-5

¹⁰ Türkiye Bankalar Birliği (TBB), **Kara Para Aklanması Suçu İle Mücadele ve Bankaların Yükümlülükleri**, 2003, <http://www.tbb.org.tr/turkce/yayin/235.pdf> (3 Haziran 2008), s. 5.

¹¹ Kuntay Çelik, Selen Işıl ve Kadir Güler, **Karapara Aklama : Tanımı, Aşamaları, Yöntemleri ve İlgili Uluslararası Çalışmalar**, Birinci Baskı, Ankara: MASAK Yayınları, 2000, s.10.

2.1.3. Sosyal Anlamda Kara Para

Dolaylı olarak da olsa toplumsal hayata zarar veren her türlü faaliyetten elde edilen her türlü kazançtır¹².

2.1.4. Genel Hukuk Açısından Kara Para

Hukuksal açıdan hem geniş anlamda hem de dar anlamda kara para tanımı yapılabilir. Geniş anlamda kara para tanımı yapılmak istenirse, her türlü suçun işlenmesi sonucunda elde edilmiş olan her türlü maddi menfaat ve değeri belirtmektedir. Kara paranın bu yapılmış tanımını iki açıdan değerlendirilmelidir. Birincisi, maddi menfaat ve değer elde edildiği suç türü ile kısıtlamaya gidilmemesidir. Burada her türlü suçun kara paraya kaynaklık ettiği kabul edilmektedir. İkinci olarak; her türlü suçtan elde edilen ister para niteliğinde olsun, isterse para niteliğinde değerlendirilebilir maddi bir menfaat olsun bu durumu ile kara para kavramı içerisinde kalmaktadır¹³.

Dar anlamda kara para tanımı yapma istersek, belli bir veya birkaç suçun işlenmesi sonucunda elde edilmiş her türlü maddi menfaat ve değerler şeklinde tanımlanır. Bu tanım gerek uluslar arası kuruluşun, gerekse ulusal kuruluşun çalışmalarında o tarihteki temsilcilerinin veya siyasi otoritelerin iradesini yansıtmaktadır. Başlangıçta sadece uyuşturucu işi kara para aklamanın kaynağı olarak kabul edilse de daha sonra diğer ağır suçların eklenmesi tavsiye ve teşvik edilmiştir¹⁴.

2.1.4.1. Ulusal Hukuk Açısından Kara Para

Ulusal hukuk sistemimiz kara para olarak belli suçları saymıştır. Bu suçlardan elde edilen kazançları da kara para kabul etmiştir. Aklama kavramı kapsamında kara paraya yasal bir nitelik kazandırmak amacıyla iktisap edilmesi, bulundurulması, transfer edilmesi, nakledilmesi, gizlenmesi, sınır ötesi işleme tabi tutulması, kullanılması, işletilmesi, yatırılması (yatırım yapılması), bir ekonomik değerden diğerine çevrilmesi; kaynağının, niteliğinin, sahibinin, zilyedinin farklı gösterilmesi gibi fiiller girmektedir.

¹² Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), *İngiltere’de Karapara Aklamayla Mücadele Eğitim Seminerleri*, s.14.

¹³ Taşdelen, s. 26.

¹⁴ Taşdelen, s.28- 29.

Bu fiiller doğrudan kara parayı elde eden kişi veya kişiler tarafından işleneceği gibi, başka kişiler tarafından da işlenebilir¹⁵.

Hukukumuzda kara para kanunun öncül suç olarak belirlediği fiillerin edilen kazançlardır. Ulusal hukukumuzda 4208 sayılı kanunun “a” bendine sayılan Kanun ve Kanun maddelerinde yer alan suçlardan birisinin işlenmiş ve sonucunda bir menfaat veya değer elde edilmiş olmasıdır. Yani, kanunda sayılan suçlardan biri işlenmemişse veya işlenmiş olup bir kazanç sağlamamışsa kara para aklama suçunun oluşması hukuken mümkün değildir. Kazuistik yöntemler yani tek tek sayılmak suretiyle belirlenen bu suçlar kara para aklama suçunun işlenmesinde öncül suç olarak tanımlanır¹⁶.

2.1.4.2. Uluslararası Hukuk Açısından Kara Para

Uluslar arası düzeyde kara para ile mücadele etmek için imzalana belli başlı sözleşmeler ve ülkelerle iş birliği içindeki uluslar arası kuruluşlar vardır. Bunların yapmış oldukları kara para tanımları vardır.

Kara para aklamanın suç sayılması ilk olarak, organize suçla en fazla muhatap olan ABD ve İtalya’da başlamıştır. Türkiye’de ve diğer ülkelerde bu sürecin başlangıcı, uluslararası hukukun harekete geçirmesiyle gerçekleşmiştir. Bu alanda, uluslar arası hukuk temel ilke ve tanımları koymuş, devletler de bunları iç hukuklarına yansıtmıştır¹⁷.

Kara para aklama üzerinde ilk duran uluslararası belge Viyana Konvansiyonu’dur. Bu belgede kara para deyimi kullanılmamakla beraber, sözleşmenin 3’üncü maddesinin (a) bendinde sayılan uyuşturucu suçları sonucunda elde edilen gelirlerin aklanmasının taraf ülkelerin iç mevzuatlarında gerekli düzenlemeler yapılarak suç haline getirmesini ön görmektedir. Viyana Konvansiyonu’yla suç sayılması ön görülen fiiller (uyuşturucu gelirlerinin aklanması ile ilgili fiiller) sözleşmenin 3’üncü maddesinin (b) bendinde düzenlenmiştir. (b) bendinde:

¹⁵ Çelik, Koçağra ve Güler, s.18.

¹⁶ Erdağ, s.116-117.

¹⁷ Ergin Ergül, “Uluslar arası,” İç Hukukta Kara Para Aklanmasının Cezalandırılması”, <http://www.abgm.adalet.gov.tr/eergul.pdf> (4 Haziran 2008), s.3 .

(b)(i) Bir mamelekin gayri meşru kaynağını gizlemek veya olduğundan değişik göstermek veya böyle bir suçun işlenmesine karışmış bir kişinin eylemlerinin yasal sonuçlarından kaçmasına yardımcı olmak amacıyla, bu mamelekin bir başka mameleke dönüştürülmesi veya devredilmesi;

(ii) 1'inci fıkranın (a) bendinde belirtilen suçlardan birinden veya bunlardan birine iştirakten kaynaklandığını bilerek mal varlığının gerçek niteliğinin, kaynağının, bulunduğu yerin, yaralanma hakkının, hareketlerinin, üzerindeki hakların ve kime ait olduğunun gizlenmesi veya olduğundan değişik gösterilmesi¹⁸...

Strasbourg sözleşmesinde (Suç gelirlerinin aklanması, aranması, zapt edilmesi ve müsadere edilmesi hakkında sözleşme) kara para aklamanın çerçevesini daha kapsamlı ve ayrıntılı bir şekilde çizmiştir. Kara para aklanması kapsamına giren fiiller sözleşmenin 6. maddesinde belirtilmiştir:

1) Her bir taraf, kasıtlı olarak işlenen aşağıdaki fiillerin kendi iç mevzuatlarına göre suç sayılması için gerekli olabilecek yasal ve diğer tedbirleri alacaktır:

a) Bir mal varlığının suçtan doğan gelir olduğunu bilerek, bunun yasa dışı kaynağını gizlemek veya tebdil etmek veya müsnet suçun işlenmesine karışan herhangi bir şahsın eylemlerinin hukuki sonuçlarından kurtulmasına yardım etmek maksadıyla malvarlığının değiştirilmesi;

b) Herhangi bir “malvarlığının”, suçtan kaynaklandığını bilerek, gerçek niteliğini, kaynağını, yerini, durumunu, hareketin, bu mal varlığıyla ilgili hakları veya sahipliğini gizlemek veya tebdil etmek;

ve her bir taraf devletin kendi anayasal prensiplerine ve hukuk sisteminin temel esaslarına bağlı olmak kaydıyla:

c) Alındığı tarihte, bir mal varlığının suçtan nasıl olduğunu bilerek, böyle bir mal varlığının iktisabını, bulundurulması veya kullanılması;

¹⁸ Ülker Marval, **Karapara; Kayıt Dışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye Yansımaları**, Birinci basım, Ankara: Maliye Hukuk Yayınları, 2001, s.49.

d) Bu maddeye göre tespit olunan suçlardan herhangi birinin işlenmesine iştirak, katılma veya işlenilmesi için teşekkül kurma, teşebbüs ve yardım etmek, teşvik etmek, kolaylaştırmak ve tavsiyede bulunmak biçiminde tanımlanmıştır¹⁹.

2.2. Kara Paranın Tarihçesi

Kara para olgusu ekonomik faaliyetlerin bünyesinde yer alan bir olgu olduğu için tarihi son derece eskidir. Kara paranın ilk olarak ortaya çıkışı para ve mal varlığının devlet tarafından el konulmasını önlemek için, devletten kaçırılması yoluyla çıkmıştır. Aklamanın ne zaman ortaya çıktığı bilinmemektedir. Ancak birkaç bin yıl öncesine dayandığı söylenebilir. M.Ö 2000 yılında Çinli tüccarları devletin mal varlıklarına el koymaması için mal varlıklarını gizlemekte, hareket ettirmekte, Çinin dışına yatırım yapmaktaydılar. Orta çağ Avrupa'sında ise kilise tefeciliği çok büyük bir suç ve günah sayıldığından dolayı tefeciler faiz parasını gizlemek, faizin fiyatını tümüyle gizlemek yada faizin kaynağını gizlemek suretiyle olduğundan başka bir şeymiş gibi göstermekteydiler. Eski dönemlerde günümüze kadar olan süreci incelendiğinde yöntemlerin hemen hemen aynıları kara para aklamada kullanılmaktadır²⁰.

Kara para aklamada önemli bir yeri olan vergi cennetleri de uzun bir geçmişe sahiptir. Vergi cennetlerinden ilk yararlananlar 12. Yüzyılın başlarında, Atlas Okyanusunda Avrupalı ticaret gemilerine saldıran korsanlar olmuştur. Bu suçlular, işlerini bırakma zamanı geldiğinde, kendilerine çoğunlukla yabancı bir ülkede sığınak arıyorlardı . Günümüzdeki kimi vergi cennetlerine benzeyen Akdeniz'in şehir devletleri, korsanların servetleriyle birlikte kendi ülkelerinde yerleşmesini sağlamak için aralarında rekabet girişiyordu. Bunun yanında korsanlar bazen ganimetleriyle af satın alıp evlerine geri dönmek için yararlanabiliyordu. 1612 yılında suç parası zilyetlerine sağlanan ilk modern af sayılabilir: Bu tarihte İngiltere, mesleklerini terk eden korsanlara, üç buçuk asrı sonra büyük uyuşturucu baronlarının kimi modern devletlere pazarlıkların habercisi olan, hem de bir af, hem suç gelirlerini muhafaza halkı tanınmıştır²¹.

¹⁹ Çelik, Koçağra ve Güler, s.26- 27.

²⁰ Erdağ, s.122.

²¹ Ergül, *Kara Ekonomi ve Aklama Suçu*, s.5.

Günümüze baktığımız zaman gerçek anlamda kara paranın aklanma geçmişinin 1920’lerde başladığını görebilmekteyiz. ABD’de içki yasağı olduğu 1920’li yıllarda, Al Capone adlı mafya babasının içki kaçakçılığından elde ettiği gelirlere, yasal görüntü vermek için çamaşırhane zinciri kurmuştur. Buradan elde ettiği yasal gelirlerle içki kaçakçılığından elde ettiği gelirleri karıştırarak muhasebe kayıtlarına geçirmesi; gelirin vergisini ödeyerek, yasal bir hale getirmiştir. Bu olay ilk kara para aklama vakasına bir örnektir²².

Kara para aklama terimi ilk olarak 1973-1974 Watergate skandalı sırasında kullanılmaya başlamıştır.19 Nisan 1973 tarihli The Guardian gazetesi, Meksika’da aklanan ve cumhuriyetçi parti kampanyasında kullanılan 200.000 \$’dan bahsetmektedir²³.

İletişimde ve taşımacılıkta olmak üzere modern teknolojiye yaşanan devrim, globalleşme ve liberalleşme, totaliter rejimlerin yıkılarak yerine demokrasilerin ortaya çıkışı, suç bilimlerindeki gelişmeler ile mafyanın siyaset, toplum ve ekonomi üzerindeki etkilerinin ve gücünün artışı gibi nedenlerle, belli başlı ve organize suçlar 1980’den sonra artmıştır²⁴.

Kara para aklama kavramının uluslar arası alanda ün kazanması, yasa dışı uyuşturucu ticaretinin patlamasıyla gerçekleşmiştir. Özellikle de bu süreci hızlandıran 1980’li yıllarda, Güney Amerika kokaininin ortaya çıkmasıyla olmuştur. Daha öncesine bakıldığı zaman, tüm suç tarihinde böyle büyük paralara rastlanmış değildir. Uyuşturucu kaçakçılarından çok büyük miktarlarda paralar elde edilmektedir. Narko-dolar terimi polis sözlüğüne yerleşmiştir. Hukuki çerçevede ilk defa kara para aklama terimi 1982’de ABD’de Kolombiya’ya kokainden elde edilen gelirlerin müsaderesi sırasında kullanılmıştır²⁵.

Günümüzde, suçlar ve suçlular globalleşmeyle birlikte uluslar arası bir nitelik kazanmıştır. Bilişim teknolojisindeki gelişmelerle birlikte, suç ve gelirlerinin

²² Sedat Güner, **Organize Suç Örgütleri, Kara Para ve Aklanması**, Birinci Basım, Ankara: Bilgi Yayınevi, 2003, s.193.

²³ Çelik, Koçağra ve Güler, s. 6.

²⁴ Güner, s. 193.

²⁵ Ergül, *Kara Ekonomi ve Aklama Suçu*, s.6.

aklanması daha kolay, hızlı, düşük maliyetli bir faaliyet haline gelmiştir. Bu durum aklayıcılara pek çok yeni araç ve imkan sunmuştur. Globalleşme ve bilişim teknolojilerinin aklama suçu açısından ortaya çıkardığı en önemli sonuç, aklama yöntemlerinin sınır tanımaz bir özelliğe kavuşmasıdır. Tüm bunlar uyuşturucu ticareti, silah kaçakçılığı, insan ticareti gibi suçlar ve aklama suçuyla mücadelenin her bir ülkenin kendi sınırları içinde ayrı ayrı yürütülemeyeceği ortaya çıkmıştır. Artık uluslar arası anlamda iş birliğinin zorunlu olduğunu göstermiştir. Bundan dolayı gerek öncül suçlar, gerekse kara para aklama ile mücadele için uluslararası iş birliği ve ülke mevzuatlarının uyumlaştırmasına yönelik uluslararası girişim ve anlaşmalar gündeme gelmiştir²⁶.

2.3. Kara Para Aklama Sürecinin Nedenleri ve Aşamaları

Kara para aklama ile sağlanan temel amaç ya yasa dışı gelirin kaynağını ya da aklayıcının kimliğini veya hem kaynağı hem de kimliği gizlemektir. Aklama sürecini tanımlamak zordur. Aklamada bir şekilde dönüştürme vardır. Bu dönüştürme ile amaçlanan yasa dışı yollardan elde edilmiş olan kazancın yasal hale getirilmesidir. Böylece, kara paranın kaynağı hakkındaki şüpheler giderilmeye, izlenmesi zorlaştırmaya çalışılmaktadır²⁷.

Yasa dışı faaliyetlerle kazanç elde edenlerin elde ettiği fonlar aklamaya iten belli başlı sebepler vardır. Bunlar;

- Adli soruşturmalardan korunmak,
- Daha çok gelir elde etmek,
- Yasa dışı kazançları müsadere edilmesini önlemek,
- Vergi kaçakçılığını kolaylaştırmak,
- Gelirin değerini korumak,

²⁶ Hasan Aykın, “Kara Paranın Aklanmasıyla Mücadele Konusundaki Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar”, Uluslar arası Ekonomik Sorunlar, Sayı: 25 2007, http://www.masak.gov.tr/tr/makale/karapara_uluslararasi_boyut.pdf (9 Nisan 2008), s.2.

²⁷ Sedat Yetim, **Kara Paranın Aklanması, Boyutları ve Mafyokrasi**, 1. Baskı, Ankara, 2000, s.131.

- İleride kaynağı sorulduğunda, yasal olarak kazanıldığını iddia edebilmek,
- Veya yetkililerin dikkatini çekmemek (kaynağın sorulmamasını sağlamak),
- Elde edildiği yer dışında harcayabilmek,
- Amacıyla gizlenmekte ve yasal gerekçe kazandırılmaktadır. Bunun için gelirin bir şekilde aktifleştirilmesi yani varlığa dönüştürüp (çünkü kazanıldığı anda genelde nakittir) ve çeşitli işlemlere tabi tutulması gerekir²⁸.

Kara paranın aklanmaması genelde üç aşamada oluşan bir süreçte gerçekleşmektedir. Bu aşamalar kirli bir çamaşırın makinede yıkanmasına benzetilerek açıklanmaya çalışılmaktadır. Bu aşamalar;

- Birinci aşama: Yerleştirme Aşaması (Placement) – çamaşırlar makineye atılmakta
- İkinci Aşama: Ayırıştırma Aşaması (layering) – Çamaşırlar makinede yıkanmakta
- Üçüncü Aşama: Bütünleştirme aşaması (Integration) – çamaşırların temizlenmiş halde makineden çıkarılmaktadır²⁹.

BM uzmanlarına göre bunlar; ilk olarak fonları suç kaynağından ayırma, ikinci olarak araştırmaları başarısızlığa uğratmak için suç delillerinin gizlenmesi ve üçüncü olarak, son aşama, ekonomik ve coğrafi kaynağını gizledikten sonra paranın suçlulara geri dönmesidir.³⁰

Kara para aklanması genelde yerleştirme, bütünleştirme ve bütünleştirme gibi bu üç temel aşamada gerçekleşmektedir. Bu üç temel aşama birbirinden aynı zamanlarda gerçekleşebileceği gibi eş zamanlıda meydana gelebilir. Bu üç temel

²⁸ Marval, *Karapara, Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi Ve Türkiye'ye Yansımaları*, s. 57.

²⁹ Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), Genel Bilgi, Kara Para Aklamanın Aşamaları, 2008, http://www.masak.gov.tr/SucGelirlerininAklanmasi/genel_bilgi.htm#, (11 Haziran 2008).

³⁰ Ergin Ergül, *Kara Ekonomi ve Aklama Suçu*, s.7 .

aşamanın seçimi mümkün olan aklama mekanizmalarına ve olaya dahil suç örgütünün ihtiyaçlarına bağlıdır³¹.

2.3.1. Yerleştirme (Placement) Aşaması

Bu aşama yasa dışı yollardan elde edilmiş kazançların nakit formundan kurtararak finansal sisteme sokulması aşamasıdır. Başta uyuşturucu ticareti olmak üzere kara parayı doğuran suçlarda para, genellikle nakit olarak el değiştirilmektedir³².

Bu aşamada kara para aklayanların amacı, suçtan elde ettiği kazancı nakit formundan kurtarmaktaki amacı, çek, kredi kartı ve diğer nakit olmayan araçlar sıklıkla kullanıldığından, büyük miktarlardaki nakit para dikkati çekecektir. Bu durumun bilincinde olan suçlular ellerindeki nakit tutarları ülke dışına çıkarmakta veya ilk transformasyonunu sağlayan banka gişesine götürmektedirler. Yani, büyük meblağa da tutarlardan ya çeşitli finansal kuruluşlar kanalıyla ya perakende ekonomi içinde yada uyuşturucu satışının gerçekleştiği ülkelerden dışarıya döviz transferi yoluyla kurtulmak söz konusu olmaktadır. Bu sebeple bu tür uygulamaların yaygınlaşmadığı, kayıt dışı ekonominin ve nakit kullanımının yaygın olduğu ülkelerde bu aşama daha kolay tamamlanabilir. Bu gibi ülkeler kara para aklayıcıların gözdesidir. Ayrıca, nakit paranın aktarılması, taşınması, kullanılması zordur. Nakit formundan kurtulduğunda özellikle bankacılık sistemine sokulduğunda paranın hareketliliği kolaylaşacak ve artacaktır.³³

Yerleştirme aşamasında bankalar arası hesap hareketlerini hızlandırmak ve paraları kaynağından mümkün olan en etkili şekilde ayırmak için en karmaşık teknik vasıtalar kullanılmakta özellikle, kısa adı SWIFT olan “Dünya Bankalar Arası Mali İletişim Sistemi”nden faydalanılmaktadır. Sistemde gizli olan bir şey yoktur. Ancak çok hızlı hareket eden bu paraya yetişmek ve hesapla ilgili sınırlı izler bırakan bir SWIFT mesajı deşifre edebilmek çok zordur. Aynı amaçla söz konusu sistemi olan CHIPS sistemi (33 ülke 32 üyesi mevcuttur) gibi başka araçlarda kullanılmaktadır³⁴.

³¹ Ergin Ergül, **Karaparanın Aklanması ve Suçları**, Ankara: Adalet Yayınevi, 1998, s.3.

³² Çelik, Koçağra ve Güler, s. 75.

³³ Marval, *Karapara, Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi Ve Türkiye'ye Yansımaları*, s.59- 60.

³⁴ Güner, 203.

Yerleştirme aşaması kara para aklayanlar için en zor aşamadır. Bunu yanında kara para aklamayla mücadele eden birimler için ise en kolay aşamadır. Çünkü bu aşamada kara para ile yasa dışı kaynağı arasındaki bağ henüz kesilmemiştir. Bundan dolayı paranın kaynağının yasa dışı yollarda elde edilmiş kara para olduğunu ispat etmek diğer aşamalara oranla daha kolaydır. Kara para aklayıcıları için zor bir aşama olmasının sebebi ise yasa dışı yollarla elde edilmiş kazanç, genellikle finansal sisteme nakit olarak girmektedir. Bu ilk durumda işlemi yapan kuruluş tarafından yetkililere yapılan nakit bildirimi veya şüpheli işlem bildirimine konu olmaktadır. Bir kez finansal sisteme girince de her gün sayısız fon transferinin, finansal işleminin yapıldığı piyasalarda bir finansal kuruluştan gelen fon; ilk finansal kuruluş tarafından sorgulandığı varsayımıyla, ikinci finansal kuruluştaki çok özel emareler olmadıkça sorgulanmaz³⁵.

Yerleştirme aşamasında kullanılan yöntemlerde nakit para;

- Kara para fiziki olarak yurt dışına çıkarılarak denetimin az olduğu ülkelerdeki bankalara yatırılabilir,
- Küçük tutarlara bölünerek (bildirim tutarının altındaki tutarlara) ülke içindeki çeşitli bankalara, farklı kişiler adına açılmış hesaplara yatırılabilirler,
- Gayrimenkul, lüks araba, mücevher, antika veya sanat eserleri alımında kullanılabilirler, hisse senedi, tahvil, bono, çek, poliçe gibi araçlara dönüştürülebilir.
- Banka hesaplarına yatırılmadan önce kumarhane gelir, turizm geliri veya ihracat geliri gibi gösterilebilecek ve bir açıklama yapılmasına olanak sağlanabilecek işlemlere konu edilebilir,
- Finansal kuruluş veya bunların çalışanlarıyla işbirliği yapılarak sisteme sokulabilir veya daha ileri giderek suç örgütleri tarafından finansal kuruluşlara sahip olmak suretiyle bu vasıtayla nakit formundan kurtarılabilir³⁶.

³⁵ Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), Genel Bilgi, Kara Para Aklamanın Aşamaları, 2008, http://www.masak.gov.tr/SucGelirlerininAklanmasi/genel_bilgi.htm#, (11 Haziran 2008).

³⁶ Türkiye Bankalar Birliği (TBB), s. 14- 15.

2.3.2. Ayırıştırma (Layering) Aşaması

Bu aşamada, yasa dışı kazancı kaynağından ayırmak ve kara para sahiplerinin kimliklerini gizlemek amacıyla, sıklık, hacim ve karmaşıklık açısından yasal işlemlere benzeyen bir dizi mali işlem yapılmaktadır. İşlem hacimlerinin ve niteliklerin takip edilme riskini en aza indirmek için, mümkün olduğu kadar hızlı bir şekilde, çok fazla işlem yapılmasına özen gösterilmektedir. Başka bir şekilde anlatmak istersek, karmaşık mali işlemler kullanarak denetim mekanizması aşılmaya çalışılır. Bu aşamadan sonra yapılmış olan birçok işlemde sonra, soruşturmacı mali dolaşımın hareket notasını gözden kaybeder³⁷.

Bu aşama karışık bankacılık bürokrasisi gerektirmektedir. Küçük tutarlara bölünen para bankacılık sistemine girdikten sonra bankadan bankaya, ülkeden ülkeye aktarılmaya başlar. Kuşku uyandırmamak için her birinde kısa sürelerde tutulur ve bazen de bu süreç diğer miktarlarla birleşerek katlanır. Bu aşama bazen ilk aşamayla eş zamanlı olarak gerçekleşebilir. Örneğin finansal kuruluşların aklayıcılarla iş birliği yapmaları halinde gelir hem yerleştirilir hem de transfer edilir³⁸.

EFT, SWIFT, CHIPS, ve CHAPS gibi kanallardan ülkeler, kurumlar ve hesaplar arasında kara para dolaştırılabilir. Bu aşamada yapılan işlemlerle; deniz aşırı havaleler yapılmakta, sırdaş hesaplar açılmakta veya ülke dışında faaliyet gösteren Offshore merkezlerindeki finans kurumları nezdinde mevduat hesaplarına yatırılmakta veya daha önce alınmış olan lüks mallar satılmaktadır³⁹.

2.3.3. Bütünleştirme (Integration) Aşaması

Bütünleştirme aşamasında, yasa dışı kaynağı ile bağlantısı koparılan kara para şüphe uyandırmadan yasal işlemlerle mali sisteme girmektedir. Bu aşamada para kullanılmaya hazır durumdadır. Artık paranın geçmişinin yasa dışı olduğu bilinemeyecek durumdadır. Bu aşamada kara para ile taşınır veya taşınmaz mal alımı, hisse senedi, hazine bonosu veya tahvil alımı, borç ödenmesi yapılması veya teminat

³⁷ Ergül, *Karaparanın Aklanması ve Suçları*, s.4.

³⁸ Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), Genel Bilgi, Kara Para Aklamanın Aşamaları, 2008, http://www.masak.gov.tr/SucGelirlerininAklanmasi/genel_bilgi.htm#, (11 Haziran 2008).

³⁹ Güner, 204.

gösterilmesi mümkündür. Yine paravan olarak kurulmuş şirketin yasal geliri olarak gösterilmesi, yasal kazançlarla karıştırılması, off-shore bankalardan kredilerden kredi alınmış şekilde bütünleştirme sağlanabilmektedir⁴⁰.

Hem yerleştirme aşamasında hem de ayırıştırma aşamasında kara para mali sisteme girmektedir. Buna bir örnek vermek istenirse hem yerleştirme hem de ayırıştırma aşamasında para ile hisse senedi, tahvil, menkul ve gayri menkul diğer değerler alınmaktadır. Bu aşamada yapılan alımların nitelik olarak ne tür fark olduğuna bakarsak; yerleştirme aşamasında amaç paranın nakit formundan kurtulması ve sisteme entegre olmasıdır. Ayırıştırma aşamasında amaç, yapılan çok sayıda işlemle kara paranın kaynağından uzaklaştırılmasıdır. Yani bu aşamalarda para henüz yasal bir görünüme kavuşmamıştır. Bütünleştirme aşamasına baktığımızda mali sistemde boy gösteren para kullanıma hazır durumdadır. Artık paranın dolaşmasına ve şekil değiştirmesine gerek kalmamıştır. Herkesin yaptığı yasal işlemler yapılarak tüketim, yatırım ve başka bir şekilde değerlendirilebilir. Kısaca, sorulacak; muhtemel bir soruya verilecek cevap artık hazırdır⁴¹.

2.4. Kara Para Aklama Yöntemleri

Kara para aklama yöntemlerinde belirli bir sayı vermek mümkün değildir. Sınırsız sayıda aklama yöntemi vardır. Aklayıcılar kimsenin aklına gelmeyecek yöntemleri kullanabilirler. Aklama yöntemlerine bakıldığı zaman ülkeden ülkeye, finansal sistemlerde kullanılan araçların çeşitliliğine bağlı olarak değişmektedir. Artık günümüzde kara para aklayıcıları aklama işlemini kendileri yapmamakta bu işi profesyonellere bırakmaktadırlar. Aklama işiyle uğraşanlar işlerini çok iyi bilen muhasebeciler, bankerler, hukukçular, mali danışmanlar vs. olabilir. Bunların sağlam bir mesleki geçmişi vardır, çoğu sabıkasızdır, öncül suçla hiçbir ilgileri yoktur. Hizmetlerine karşılık komisyon, prim altında gelir elde ederler⁴².

⁴⁰ Taşdelen, s.39.

⁴¹ Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), Genel Bilgi, Kara Para Aklamanın Aşamaları, 2008, http://www.masak.gov.tr/SucGelirlerininAklanmasi/genel_bilgi.htm#, (11 Haziran 2008).

⁴² Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), Genel Bilgi, Kara Para Aklama Yöntemleri, 2008, http://www.masak.gov.tr/SucGelirlerininAklanmasi/genel_bilgi.htm# (11 Haziran 2008).

Kara para aklamada kullanılan yöntemler açıklandığı şekilde saf olarak kullanılmamakta birkaç yöntem aynı aklamada aynı anda kullanılmaktadır. Örnek verilirse şirinler (smurfing) yöntemi ile parçalama yöntemi aynı anda kullanmaya çok uygundur. Bir yöntemde belirtilen aşamalardan bazıları uygulanmayabilecektir. Kara para aklama yöntemlerinden bazılarını sayacak olursak;

- Fonların fiziken ülke dışına çıkarılması,
- Şirinler (smurfing) yöntemi,
- Parçalama (structuring) yöntemi,
- Vergi cennetleri (off-shore),
- Paravan (kağıt üstündeki) ya da hayali şirketler,
- Oto finans borç yöntemi (Loan Back),
- Döviz büroları,
- Kumarhane ve gazinolar,
- Nakit para kullanılan iş yerlerinin işletilmesi (Göstermelik şirket),
- Sahte fatura hayali (İhracat),
- Alternatif havale işlemleri (Hawala-Hundi Sistemi, Uzak Asya Chit Sistemi)⁴³.

2.4.1. Fonların Fiziken Ülke Dışına Çıkarılması

Bu yöntemin esası, nakit paraların kuryeler aracılığıyla kara, deniz, hava gibi değişik ulaşım araçlarını yoluyla, finans sistemi üzerine yeterince denetim olmadığı banka gizliliğinin esas olduğu ve iş birliği yaparak kuruluşların mevcut bulunduğu ülkelere taşınıp o ülkelerin mali sistemine sokmaktır. Bu yolla nakit paranın, mali

⁴³ Çelik, Koçağra ve Güler, s.84.

sistemine dahil olduğu ülkenin finansal kurumlarını kullanarak geldiği ülkeye veya başka ülkelere transfer edilerek, paranın kaynağı ile olan bağı iyice zayıflatmış olmaktadır. Özellikle Türkiye gümrük kapılarında yolcu otobüslerinde ve hava meydanlarında yakalanan beyan edilmemiş dövizlerin büyük meblağlarda olması bu yöntemin sıkça kullanıldığının göstergesidir⁴⁴.

2.4.2. Şirinler (Smurfing) Yöntemi

Çoğu zaman bankacılık sektöründeki teknik diliyle ‘şirinler’ olarak adlandırılmaktadır, bu da planlı olarak büyük finansal işlemlerin küçük işlemlere çevrilmesi yoluyla düzenleyici işlemlerin etkisinin kaldırılması metodu izlenerek yapılmaktadır. Bünyesinde para aklama, sahtekarlık ve bunun gibi finansal suçları barındırmaktadır. Şirinler kelimesi çizgi film karakterinden çevrilmiştir. Şirinler(The Smurfs), büyük bir grup bağımsız varlıktan oluşuyorlar. Bu kelimenin çevriminin mucidi ise 1980 yılında Miami kökenli avukat Gregory Baldwin tarafından yapılmıştır⁴⁵.

Tutar Ülkeden ülkeye değişmekle birlikte konuyla ilgili düzenlemelerin yapıldığı ülkelerde belirli tutarların üzerindeki nakit işlemlerin bildirilmesi zorunluluğu bulunmaktadır. Bu limit ABD için 10.000 Dolardır. (Ülkemizde de 4208 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin 8. maddesinin değişmeden önceki hükümlerine göre; yükümlüler taraf oldukları ve aracılık ettikleri tutarı 5 milyar Lira veya muadili dövizini aşan maddede yazılı her türlü işlemi Mali Suçları Araştırma Kurulu olarak bilinen MASAK’a bildirmek zorundaydı. Bu tutar, tespit edildiği tarihte yaklaşık 20.000 ABD Dolarına tekabül etmekteydi.) Bildirim yükümlülüğünden kurtulmak için eldeki fon bu limite yakın tutarlara bölünür ve çok sayıda kişi (smurf) tarafından çok sayıda bankaya veya aynı bankanın farklı şubelerine yatırılmasıdır⁴⁶.

Bir hesapla örnek vermek gerekirse 20 kişi bir banka veya farklı şubelerine 9.000’er Dolar yatırırsa , günde 180.000 Dolar, 10 günde 1.800.000 Dolar yatırılmış olur. Aynı işlem aynı kişiler tarafından bir başka bankaya da yapılırsa bunun anlamı 10 günde

⁴⁴ Marval, Karapara, *Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi Ve Türkiye’ye Yansımaları*, s.66.

⁴⁵ Wikipedia, Structuring, http://en.wikipedia.org/wiki/Smurfing_%28crime%29 (18 Nisan 2008), p. 2.

⁴⁶ Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), Genel Bilgi, Kara Para Aklama Yöntemleri, 2008, http://www.masak.gov.tr/SucGelirlerininAklanmasi/genel_bilgi.htm# (11 Haziran 2008).

3.600.000 Dolarlık bir tutarın nakit bildirim zorunluluğu olmadan bankaya yatırılmış olması demektir.(Bu durum sadece nakit işlem bildiriminden kurtulmayı sağlar, yoksa şüpheli işlem bildirimini şüphelenilen her durumda yapılabilir). Para bu şekilde sisteme girmiş olur (Yerleştirme aşaması). Bu şekilde sisteme giren para kasa çekleri, havale veya fiziki olarak ülke dışına çıkarılabilir⁴⁷.

2.4.3. Parçalama (Structuring) Yöntemi

Eldeki fonu küçük miktarlara bölüp bu fonları bankaya yatıracak çok sayıda kişiyi (smurfleri) her zaman bulmak mümkün olmayabilir. Bu durumda insan sayısı yerine işlem sayısını artırarak bildirimden kaçınmak mümkündür. Parçalama yöntemini şirinler yöntemine benzetmek mümkündür⁴⁸.

Bu yöntemde yine yapıyla işlemleri, bildirimden kaçınmak ve iz bırakmamak veya iz bırakmamak amacıyla bölme tekniği kullanılmaktadır. Çok yüksek tutara dayalı işlem küçük tutarlara dayanan çok sayıdaki işlemlere bölünmektedir. Örnek vermek gerekirse 29 milyon Dolarlık bir tutar ortalama 600'er Dolarlık 40.000'den fazla işlem yapılmak suretiyle Ekvatora transfer edilmek suretiyle aklanmıştır. Parçalama yöntemini şirinler yöntemine benzetmek mümkündür. Bunun sebebi her ikisinde de yüksek tutarlar düşük miktarlara bölünmek suretiyle işlemem tabi tutulmaktadır. Her ikisinde de amaç nakit işlem bildirimlerinden kurtulmak ve dikkat çekmeden kara parayı sisteme sokmaktır⁴⁹.

2.4.4. Vergi Cennetleri (Off-Shore)

Serbest bölgelerde bankacılık olarak tanımı yapılabilen kıyı bankacılığı, döviz cinsinden mevduat toplama işlemi başta olmak üzere bankacılık işlemi, faiz, kanuni ihtiyatlar bakımından; kendi ülkelerinde öngörülen vergi, resim, harç ve döviz rezerv karşılığı tutma yükümlülüklerini bu bölgelerde en aza indirilmiş olan bir bankacılık türüdür. Daha net olarak ifade etmek gerekirse serbest bölgelerdeki bankacılık off-shore

⁴⁷ Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), Genel Bilgi, Kara Para Aklama Yöntemleri, 2008, http://www.masak.gov.tr/SucGelirlerininAklanmasi/genel_bilgi.htm# (11 Mayıs 2008).

⁴⁸ Erdağ, 127.

⁴⁹ Türkiye Bankalar Birliği (TBB), s. 19- 20.

bankacılık olarak ta isimlendirilir⁵⁰. Belli başlı vergi cennetleri (Off-shore merkezleri) tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1

Dünyadaki Off-Shore Merkezleri

Aruba	Belize	Liberya
Bahama Adaları	Bermuda	Cebelitarık
Bahreyn	Kosta Rika	Anglo
Norman Adaları	İngiliz Virgin Adaları	Dominik Cumhuriyeti
Hong Kong	Cayman Adaları	Granada
Flipinler	Dublin	Panama
Vanatu	Jersey	Kıbrıs
Batı Samua	Liechtenstein	Monako
Cook Adaları	Lüksemburg	İsviçre
Marshall Adaları	Malta	Birleşik Arap Emirlikleri
Barbados	Hollanda Antilleri	Uruguay
Singapur		

Kaynak: Ülker Marval, **Karapara; Kayıt Dışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye Yansımaları**, Birinci basım, Ankara: Maliye Hukuk Yayınları, 2001, s.73.

2.4.4.1. Kıyı Bankacılığı (Off-Shore)

Kıyı bankacılığı için çeşitli tanımlar yapabiliriz;

- Ülke dışından sağlanan fonların yine ülke dışında kullanıldığını amaçlayan ve ülkede bankacılık sektörü için düzenlenmiş bütün yasa ve yönetmeliklerin dışında kalan bir tür bankacılıktır.

- Dıştan dışa bankacılıktır.
- Bir tür serbest bölge bankacılığıdır⁵¹.

Kıyı bankacılığı için geniş içerikli bir tanım yapmak gerekirse, ülke dışından sağlanan fonların ülke dışında veya koşullara göre ülke içinde kullanılması, uluslar arası devletsiz (kaynaksız yada uyruksuz) paraların fon fazlası bulunan merkezlere transfer edilmesi gibi finansal hizmetler yürüten genellikle serbest bölgelerde kurulan

⁵⁰ Ali Cimat ve Mahir Taş, “Türkiye’de ve Dünyada Kıyı Bankacılığı Uygulamaları ve Vergi Cennetleri Üzerine Bir Değerlendirme”, 2004, <http://www.mevzuatdergisi.com/2004/08a/02.htm> (3 Haziran 2009).

⁵¹ Marval, *Karapara, Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi Ve Türkiye’ye Yansımaları*, s. 67.

merkezlerde faaliyet gösteren ve ülke içindeki bankacılık sisteminin tabi olduğu yasal düzenlemelerin kapsamı dışında tutularak, getirilen mali ve hukuksal üstünlükler ve ayrıcalıklar sayesinde çekici çalışma koşullarının sağlandığı bankacılık türüdür⁵².

Kıyı bankacılığı, denetim ve kontrolden kaçmak, daha yüksek kazançlar elde etmek ve vergi kaçırmak isteyen sermayenin yanında, kayıt dışı ve yasa dışı yollarda elde edilmiş kazançların saklama merkezi konumundadır. Genellikle vergi cennetleri diye bilinen bu ülkelerde bulunan kıyı bankaları, denetimsiz, kuralsız ve sanal yapılarıyla kara para dahil her türlü suç ekonomisinin gelirlerinin toplandığı ve hatta aklandığı yerlerdir. Global finansal sistemdeki gelişmeler, yeni teknolojileri de kullanarak fonların bir yerden bir yere hızlı hareketini kolaylaştırmakta, kişilerin ve firmaların kimliklerini gizleyebilmektedir. Kıyı bankalarının bulunduğu merkezler ve kıyı bankaları sahip olduğu özelliklerle suç ekonomisine koruyuculuk yapmakta ve kara paranın aklanmasında önemli bir işlevi vardır⁵³.

Kara paranın elde edildiği ülkedeki sıkı düzenlemeler nedeniyle, fonlar denetim eksikliği veya iş birliğine müsait kuruluşların olduğu yani kolaylıkla transfer edilebileceği bir başka ülkeye fiziki olarak çıkarılması işlemidir. Kıyı bankacılığının merkezleri bu tür paranın bu şekilde gidebileceği uygun yerlerdir. Fiziken ülke dışına çıkartılmış olan para, halen nakit haldedir. Ancak, kaynağından bir ölçüde de olsa uzaklaşmıştır. Daha sonra gittiği ülkede yapılan birbirini izleyen bir çok işlemle birkaç ülkeyi dolaştırılabilir. Bundan sonra ilk çıktığı ülkeye getirilebilir⁵⁴.

Vergiden kaçınmak için yapılan hileli işlemlerde ve kara para aklama operasyonlarında sıklıkla benzer tekniklerin kullanılmasından dolayı, bir çok kara para aklama uzmanı optimal mali avantajlar sağlayan bu merkezlerin, sık sık suç elde edilmiş paraları bu yerlere getirmek veya bu yerler aracılığı ile başka yerlere göndermek için bir paravan olarak kullanıldığına inanılmaktadır. Fakat uygulama süresince, bir off-shore merkezinin mali avantajlarından yararlanmak ile suç kaynaklı fonları aklamak için kullanılan teknikler arasında önemli bir fark olduğu görülmüştür. Birinci durumda,

⁵² Ahmet Erol ve Mehmet Fındıkçı, "Off -Shore (Kıyı) Bankacılığı ve Türkiye Uygulaması", **Mükellefin Dergisi**, No. 106, Ekim 2001, s.210.

⁵³ Muhammet Akdiş, "Off - Shore Bankacılığındaki Gelişmelerin Karapara ve Karaparanın Aklanmasına Olan Etkileri", 2006, http://paribus.tr.googlepages.com/m_akdis02.doc (28 Nisan 2009), s.1.

⁵⁴ Güner, s.235.

kişiler fonlarını genellikle kendi ülkelerinin mali gözetiminden korunacakları bir kıyı bankası merkezine götürürler. Kara paranın olduğu fonların bulunduğu ikinci durumda ise, bu fon sahiplerinin eğilimi fonların bir çok kıyı bankası merkezi aracılığı ile hızla dolaştırmak yönündedir⁵⁵.

2.4.4.2. Kıyı Bankacılığını (Off-shore) Diğer Bankalardan Ayıran Özellikler

Kıyı bankalarını diğer bankalardan ayıran özellikler aşağıdaki gibidir;

- Kıyı bankaları bulundukları ülkede geçerli olan para birimi dışındaki bir para birimiyle işlem yapar⁵⁶.
- Şart olmamakla birlikte esasen yerleşik olmayan kişi ve kurumlarla işlem yapmaktadır.
- Genellikle yurt içi finans piyasalarının tabi olduğu yasaların, sınırlamalarının ve kontrollerinin çoğundan muaftır.
- Çok sıkı bir şekilde sır saklama ilkesi uygulanmaktadır.
- Faiz oranlarının belirlenmesinde serbesti vardır.
- Belli bir likidite, dispolite oranı uygulanmaması, munzam karşılık yatırılmaması söz konusudur.
- Dolaysız vergi olarak alınan gelir ve kurumlar vergisinin kaldırılması veya çok düşü seviyelerle çekilmesi söz konusudur.

Bankaların müşterilerine ödeyecekleri faiz veya interbank işlemleri sonucunda doğacak faizlerden stopaj kesilmemesi, yurt içi bankaların tabi olduğu kambiyo sınırlarına tabi tutulması diğer bankalardan ayıran bir başka özelliktir⁵⁷.

⁵⁵ Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), **Mali Eylem Görev Grubu Kara Para Aklama Topolojileri**, Ankara, Mali Suçları Araştırma Kurulu Yayınları, 2000, s.69.

⁵⁶ Erol ve Fındıkçı, s.211.

⁵⁷ Çelik, Koçağra ve Güler, s. 87.

Kıyı bankları diğer bankalardan ayıran özelliklerinin yanı sıra klasik anlamda bankacılık hizmetleride vermektedir. Kıyı bankaları fon toplamak, döviz ve dövize bağlı işlemler, dış ticaret finansmanı, kredi sendikasyonu düzenlemeleri, factoring, forfaiting gibi dışsatım işlemleri, leasing, para swapları arbitraj, yatırım fonlarının oluşturulması, menkul kıymet portföylerin yenilemesi ve varlıklı müşterilerin her türlü ekonomik faaliyetlerinin yönetilmesi gibi hizmetlerde vermektedir⁵⁸.

2.4.4.3. Kara Para Aklayıcıların Off-Shore Bankaları Tercih Sebepleri

Off-shore bankalarının bulunduğu vergi cennetlerinin müşterilerine sundukları; gizlilik, politik istikrar, vergilendirmenin sıfır yada sıfıra yakın olması, sermaye hareketlerinin serbest olması, coğrafi konum olarak gelişmiş ülkelere yakın olması, gerekli alt yapının bulunması (telekomünikasyon, ulaşım, konaklama), uzman personel veya kurum (vergi danışmanları, avukatlar vs.) gibi hizmetlerden dolayı müşterilerine cazip gelmektedir⁵⁹.

Off-Shore merkezler para aklayıcılar için de uygun imkanlar ve elverişli fırsatlar sunmaktadırlar. Para aklayıcıların Off-shore merkezleri tercih sebepleri aşağıdaki özelliklerindendir;

- Off-Shore yatırımcılara tröstler ve uluslar arası ticari ilişkiler gibi farklı iş fırsatları sunmaktadır. Off-Shore merkezlerde bankalar kadar tröst şirketler, broker kuruluşlar, döviz büroları, bulunmakta ve bu kuruluşlar parayı kolay, hızlı ve hatasız bir şekilde transfer edebilmektedirler. Tröstler ise herhangi bir varlığın güvenilir bir şekilde ve asıl sahibini gizleyerek başka bir yere gönderebilmektedirler.

- Off-Shore bankalarda gizli ve mobil hesaplar edinmek mümkündür. Off-Shore merkezlerde kumar oynamak, oynatmak ve kumar hane sahibi olmak kolaydır. Pek çok off-shore merkezi yerleşik bankalarla ve kumarhanelerle sembolik bir bağ içerisindeyler. Bu yol para aklayıcıları için çok önemli bir kolaylıktır. Örneğin Aruba kumarhaneler yoluyla para aklakla suçlanmıştır.

⁵⁸ Erol ve Fındıkçı, s.211- 212.

⁵⁹ Çelik, Koçağra ve Güler, s. 87.

- Off-Shore merkezlerle serbest bölgeler arasında sembolik bir bağ vardır. Bu durumda para aklayıcılarına bankaları veya ticari şirketlerini kullanarak kara para aklama imkanı vermektedir.

- Bu merkezlerde her türlü brokerlik, muhasiplik, tröstlük ve hukukçuluk işlemini güvenle yapan çok iyi yetişmiş uzman aracılar bulunmaktadır. Bu kişiler para aklayıcılarına yasal sistemlerin boşluklarını kullanma, gizleme, iz kaybettirme gibi konularda profesyonel hizmetler sunmaktadırlar.

- Off-Shore bankalar müşterilerine sundukları imkan ve fırsatları her türlü reklam aracını kullanarak ve internet yoluyla duyurmakta; yine her türlü yolla her türlü bilgiyi de müşteri ve müşteri adaylarına sunmaktadırlar.

- Off-Shore merkezler para aklama ve diğer mali suçlarla ilgili her türlü bilgi ve dokümanı herkese kolaylıkla verebilmektedirler⁶⁰.

1.4.4.4. Kıyı Bankaları Aracılığı ile Kara Para Aklanması

Kara para aklama kıyı bankalarının bulunduğu ülkelerde mevcut finansal kuruluşlar (özellikle bankalar) veya paravan şirketler (shell companies) aracılığı ile olabilmektedir. Bankalar suçlular tarafından kurulabileceği gibi iş birlikçiler tarafından da kurulabilir. Merkezde kurulan bankalar ve paravan şirketler, ile onların ortaklık yapıları hakkında bilgi edinilememektedir. Bundan dolayı bunlar gerçek sahiplerinin bilinmeyen şirketlerdir⁶¹.

Off-shore bankaların para aklama ile ilgili uygulamalara, çeşitli örneklere ve dokümanlara bakıldığında, Off Shore bankaların sağladığı kolaylıklar ve sır saklamadaki sıkı tutumlarından dolayı para aklayıcılar bu merkezlere yönelmektedirler. Örneğin;

- Bank for Credit and Commerce International (BCCI) 1991 de iflas etmiş, merkezi Lüksemburg olan bir bankadır. BCCI müşterileri arasında uyuşturucu kaçakçıları diktatörler, teröristler gizli servisler, dolandırıcılar da bulunmaktadır. Banka

⁶⁰ Akdiş, s.13.

⁶¹ Çelik, Koçağra ve Güler, 88.

off-shore merkezlerindeki şirketlerden, vergi cennetlerinden ve bankalardan yararlanarak hesaplarını yaymıştır. BCCI müşterileri için Cayman Adaları ve Hollanda Antileri’de işlemler yapmıştır. Bankanın off-shore merkezlerini kullanarak akladığı para miktarı 12 milyar dolardır.

- İki Rus tarafından kurulan menşei Swiss Investment Association SA’ya dayanan European Bank 1995’te bir web sitesi açmış ve hesap yönetme yetkisi vermiştir. Bu şekilde 44 ülkeden mevduat toplamıştır. Banka internet üzerinden yaptığı işlemlerde müşterilerine off-shore bankaların gizlilik kurallarını, finansal kolaylıklarını ve tüm off-shore hizmetlerini sunmuştur. Ana bankanın sağladığı imkanlar en çok Rus Mafyasının Parasının aklamakta kullanıldığı ortaya çıkmıştır.

- Amerika gelir idaresi (IRS-Internal Revenue Service) 1993’te kendini Antigua veya Belize’de gösteren bir şahsın Amerikalılarla iş birliği yaparak internet üzerinden kumar oynattığını ve bu paralarıda Off-shore bankalara transfer ettiği tespit edilmiştir.

- İlk enerji devlerinden Merrill Lynch, zimmetine 43 milyon dolar geçirmek ve bunları bir Kanadalı off-shore bankası danışmanlığında aklamakla itham edilmiştir.

- Bir avukatın yine off-shore merkezleri kullanarak para akladığı anlaşılmıştır. Değişik örnekler yasal profesyonellerin ve avukatların para aklamak için off-shore merkezlerdeki bankaları ve hesapları seçtikleri göstermektedir.

- Amerikan özel bankalarının para aklamasıyla ilgili yapılan bir senota araştırmasında da bu bankaların off-shore merkezlerini kullanarak para akladıkları iddia edilmiştir⁶².

Örneklere bakıldığı zaman off-shore merkezlerinin para aklamada kullanıldığı, uluslar arası bankacılık sisteminin düzenlemelerinin yetersizliği, global mali sistemin

⁶² Akdiş, s. 13- 14.

kara para aklama konusunda pek çok açıklıklar bulundurması, internetin para aklama konusunda pek çok imkan sağladığı görülmüştür⁶³.

2.4.5. Paravan (Kağıt Üstündeki) ya da Hayali Şirketler

Paravan ya da hayali şirketler herhangi bir imalat ve ticaret faaliyetinde bulunmayan ve off-shore merkezlerde kurulan şirketlerdir. Bu şirketlerde yasal bir faaliyet ve iş yerleri yoktur. Bu şirketler sadece kağıt üzerinde vardır.⁶⁴

Kara para aklayıcıları böyle şirketlere sahip olabilirler. Aklayıcılar işlemlerini daha karmaşık hale getirmek için fonları bir şirketten diğerine geçirebilirler. Bununda iki yolu vardır. Birinci yol, paravan şirket çok karlı bir işletme gibi gösterilir. Bu durumda hiç olmayan ama şirketin karı gibi gösterilen karın yerine kara para şirketin kasasına konur bu şekilde para vergilendirilir. Dolayısıyla yasallaşmış hale gelir. İkinci yol, paravan şirketin kar oranı düşük ya da yüksek bir çok şirketi, emlağı ya da değerli kağıdı satın alması. Bilinçli spekülasyonlarla , kağıt üzerinde alım satımlarla bu yatırımlar değerlendirilmiş gözükür. Bu şekilde kara para aklanmış olur⁶⁵.

2.4.6. Oto Finans Borç Yöntemi (Loan Back)

Bu yöntemde off-shore merkezlerde mevcut finans kurumları aracılığı ile,buralara ulaştırılan kara para sahibine kredi olarak geri dönmektedir.İşlem sürecini şu şekilde sıralayabiliriz;

- Kara para aklayacak kişi off-shore merkezine gider ve kara parayı burada faaliyet gösteren A bankasına yatırır (daha sonra bu parayı bir başka ülkedeki B bankasına da aktarabilir)
- Daha sonra kendi ülkesindeki C bankasına başvurarak A veya B bankasındaki hesabını teminat göstermek suretiyle kredi talebinde bulunur.C bankası da bu krediyi kendisine verir.
- Aldığı kredi ile istediği yatırımı yapar.

⁶³ Akdiş, s. 14.

⁶⁴ Erdağ, s.129.

⁶⁵ Ergül,Kara Paranın Aklanması ve Suçları, s.15.

- Kredisini C bankasına geri ödemez.C bankası da bu kişinin teminat gösterdiği A bankasındaki parasını haczeder.

- Böylece bu kişinin kara parası otel veya herhangi bir yatırım olarak aklanmış olur⁶⁶.

2.4.7. Döviz Büroları

Döviz bürolarının kara para aklamasında aklayıcılara sağladığı bir çok açık yönler vardır. Bunlar:

- Suçtan elde edilmiş kazanç ile eldeki paranın değiştirilmesi nedeniyle gelir kaynağından bir ölçü uzaklaştırılabilir.

- Küçük banknotlar büyüklere veya eldeki para birimleri diğer para birimlerine çevrilebilir. Bununla kara paranın finansal sistemele bütünleştirilmesi kolaylaşabilir.

- Nakit karşılığında bazı parasal araçlar (seyahat çekleri, Euro çek, kişisel çek gibi) verilebilmektedir.

- Bazı ülkelerde döviz büroları fon transfer edebilmektedirler ciddi denetimlere tabi olamadığı zaman bu durum önemli avantajlar sağlayabilir. Ancak ülkemizde bu durum söz konusu değildir

- Bir döviz bürosu açmak banka açmaktan çok daha kolaydır. Örneğin İngiltere’de döviz bürosu açmanın ciddi hiçbir prosedürü yoktur.

- Ayrıca, döviz büroları suçlularla iş birliği yapabilirler. Suçlulardan aldıkları kara parayı kendi isimlerine açtıkları banka hesaplarına yatırabilirler. Buradan transfer etmek üzere aklama sürecine katılabilirler⁶⁷.

⁶⁶ Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), Genel Bilgi, Kara Para Aklama Yöntemleri, 2008, http://www.masak.gov.tr/SucGelirlerininAklanmasi/genel_bilgi.htm# (11 Haziran 2008).

⁶⁷ Çelik, Koçağra ve Güler, s.91.

2.4.8. Kumarhane ve Casinolar

Nakit paranın yoğun olduğu kumarhaneler de ana cadde bankaları gibi düzenli olarak banka hizmeti verebilirler. Kumarhaneler çekleri nakde çevirebilirler, döviz alıp satabilirler, özel para kasalarından yaralanabilirler, vezne çeklerine büyük paralar ödeyebilirler, sık sık kredilerini genişletebilirler⁶⁸.

Aklayıcılar çok büyük miktartlı nakit parayı kumarhaneye yerleştirebilirler. Burada herhangi bir bildirim yapılmamasını isteyebilirler. Bundan sonra para kumarhane çekleriyle istenildiği zaman çekilebilir yada transfer edilebilir. Kumarhaneler içinde bildirim yükümlülüğünün bulunabilmesinden ötürü bazı durumlarda kara para bildirim tutarının altında, dikkat çekmeden fişlere çevrilebilir. Bunun yanında kumarhane sahipleri işbirliği yapılmak suretiyle kara karanın kumar kazancı olarak gösterilmesi veya bildirim limitinin üstündeki nakdin bir kerede yatırılması mümkün olabilir⁶⁹.

2.4.8. Nakit Para Kullanılan İş Yerlerinin İşletilmesi (Göstermelik Şirket)

Kara para, gerçek veya hayali şirketler kurulması yoluyla finansal sisteme sokulabilir. Bunu gerçekleştirmek için daha çok restoran, lokanta, fast-food (pizza-hamburgercilik), büyük alışveriş merkezi, benzin istasyonu, araba yıkama, çamaşır yıkama gibi nakit para akışının yoğun olduğu işyerlerinde kurulur. Bu tür işletmelerde bir gün, bir hafta, bir ay yada bir yılda ne kadar kazanıldığının belirlenmesi oldukça zordur. Bundan dolayı kara paranın aklanmasını kolaylaştırmaktadır⁷⁰.

Bu yönteme örnek vermek gerekirse Monako'da, çok büyük reklamla lüks bir İtalyan Lokantası açılmıştır. Bu lokantada ne zaman boş yer ayırtılmak istense, boş masanın olmadığı söylenmektedir. Bununla birlikte bu lokantanın bulunduğu binanın hep ışıklı ve masaların kurulu olduğu görülmektedir. Ancak lokantanın kapılarının kilitli olduğu görülmüştür. Lokantanın muhasebe kayıtlarına bakıldığın da çok büyük karlar elde etmekte ve bu büyük kazancın vergisi de verilmekte olduğu görülmüştür.

⁶⁸ Jeffrey Robinson, **Kara Para Aklayıcıları: Dünyanın En Büyük Üçüncü Ticaretinin İç Yüzü**, Ayşe Egemen (çev.), Birinci Basım, İstanbul: Arion Yayınevi, 2003, s.50.

⁶⁹ Erdağ, s.130.

⁷⁰ Güner, s.251.

Ayrıca başka bir örnekte ABD’de bir uyuşturucu kaçakçısı pizza dükkanları aracılığı ile uyuşturucudan elde ettiği kazançları akladığı görülmüştür. Sicilya’da da yapılan araştırmada dev inşaat şirketlerinin, ya hamalların yada okuma yazması bulunamayan insanların üzerine kayıtlı bulunduğu görülmüştür⁷¹.

2.4.9. Sahte Fatura (Hayali İhracat ve İthalat)

Sahte veya muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belgeler kullanılarak gerçekleştirilen hayali ihracat işlemleri yoluyla da para aklanabilmektedir. Bu şu şekilde olmaktadır; değeri çok düşük veya hiç olmayan bir mal ihraç edilmiş gibi gösterilir. Fatura buna uygun olarak düzenlenir, daha sonra yurt dışında bulunan suç geliri ihracat geliriymiş gibi gösterilerek ülkeye getirilebilir. Buna bir örnek verirsek, örneğin gerçek değeri 50 bin dolar olan mal için 500 bin dolar karşılığı fatura düzenlenerek, uyuşturucu madde ticaretinden elde edilen 450 bin dolar tutarındaki suç geliri ihracat geliri gibi gösterilebilir. Bu şekilde aklanabilir. Benzer durum ithalat içinde yapılabilir ve bu defa ülkede bulunan suç geliri ithalat karşılığı olarak ülke dışına çıkarılabilir⁷².

2.4.10. Alternatif Havale İşlemleri

Bu sistemler çoğunlukla belirli etnik gruplar tarafından kullanılmaktadır. Bu etnik gruplar aynı siyasi kökten gelmekte ve kendi ülkelerindeki sınırlayıcı nakit yasaları delmek için istekli olmaktadır. Uluslar arası göç hareketinin artması ile alternatif havale işlemlerinin kullanım oranı da artmaktadır. Bu yöntem ABD ve diğer Devletler tarafından yürürlüğe konan nakit denetiminin kaçmayı sağlamaktadır⁷³.

Alternatif havale sistemleri yasal işlemlerde kullanıldığı gibi yasa dışı işlemlerde de kullanılmaktadır. Kaçakçılık, sermaye akışı, vergi kaçakçılığı, kara para aklama ve dolandırıcılık bunlara örnek olarak verilebilmektedir. Bugün gelinen noktada:

- Bu sistemler hakkında yeterli bilgi hala elde edilememiştir,

⁷¹ Güner, s.252.

⁷² Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), Şüpheli İşlem Bildirim Rehberi, 2006, http://www.masak.gov.tr/Kurulumuz/yayinlar/supheli_islem_bildirim_rehberi.pdf (23 Mayıs 2008), s.9.

⁷³ Çelik, Koçağra ve Güler, s.92.

- Bu sebeple bu sistemlere nüfuz etmek , çözmek oldukça zordur,
- Nakit yasaları ve şüpheli işlem bildirimine yönelik düzenlemeler tarafından yeterli şekilde kavranamamaktadır, bunların kapsamı içine alınmamaktadır,
- Bu sistemler yüzünden kamu gelirlerinde büyük kayıplar oluşmaktadır⁷⁴.

Bu sistemler paranın resmi transfer sistemleri kullanmadan bir coğrafyadan diğerine transferini sağlayan havale sistemleridir. Bu sistemlerde ülkeden hiçbir nakit çıkışı gerçekleşmemektedir. Bu sistem ile hem yasal hem de yasa dışı fonların transferi gerçekleşmektedir. Bu sistemin bazı avantajları vardır. Bunlar, geleneksel bankacılık sistemine göre maliyet, süre, güven, anonimlik, çalışma saati ve bürokrasinin azlığı gibi avantajlardır. Bunun yanı sıra kimlik tespiti ve gizlilik gibi konularda alternatif havale sistemleri kolaylık gösterdikleri görülmüştür. Bu durumda sistemin mevcut önleyici mekanizmalar tarafından fark edilmesini önleyicidir.⁷⁵

Sistemin çeşitli ülkelere yayılmış operatörleri, birbirlerinin muhabirleri gibi çalışmaktadırlar. Bu şekilde birçok ülkeyi kapsayan büyük bir ağ oluşmaktadır. A ülkesinde bulunan ve para havale edecek kişi, B ülkesinde bir şahsa gönderilmek üzere parasını yerel operatöre teslim etmekte, operatörde ona bir şifre vermektedir. Parayı teslim alan operatör B ülkesindeki operatörü arayarak havale ile ilgili bilgileri aktarmaktadır. Bundan sonra A ülkesindeki müşteri B ülkesindeki alıcıyı aramakta ve ona havale edilen parayı almasını sağlayacak şifreyi söylemekte ve alıcı B ülkesindeki operatöre giderek parasını almaktadır. Hatta bazı ağlar aracılığı ile gerçekleştirilen havalelerde şifreye bile ihtiyaç duyulmamaktadır. Böylece hızlı bir şekilde , bürokratik formalitelere gerek kalmadan ve yetkililerin dikkatini çekmeden havale işlemi gerçekleştirilmektedir.⁷⁶

Havle sistemi kontrol edilemez görülmekte ise de sistemin zayıf bir noktası bulunmaktadır. Bu zayıf yön, paranın geleneksel bankacılık sistemine ilk girdiği noktadadır. Çünkü havale bankeri sonunda bankacılık sistemine girmek zorundadır.

⁷⁴ Marval, *Karapara, Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi Ve Türkiye'ye Yansımaları*, s.86.

⁷⁵ Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), *Şüpheli İşlem Bildirim Rehberi*, s.8.

⁷⁶ Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), *Şüpheli İşlem Bildirim Rehberi*, s.8.

Bunun iki sebebi vardır. Birinci sebebi, diğer bankerlerle arasındaki hesapları kapatmaktır. Bir diğer sebebi, farklı para birimlerinin farklı ülkelerdeki kur farklılıklarından yararlanarak arbitraj geliri elde etmektir. Havale sistemiyle aklanan kara paraıyla mücadele etmek için yasa uygulayıcıların tek şansı havale sisteminin bu zayıf noktasıdır⁷⁷.

2.4.11. Diğer Aklama Yöntemleri

Aklama yöntemlerinin örneklerini çeşitli sektörlerde arttırmak mümkündür. Çünkü aklama yöntemlerinde sayısı oldukça fazladır. Burada para aklayıcıların yaratıcılığı söz konusudur. Bunlardan bazıları;

- Elektronik para yoluyla kara para aklama
- 900'lü hatlar yoluyla kara para aklama
- Sigorta poliçeleri yoluyla kara para aklama
- Finansal kuruluşlarla işbirliği yapmak
- Talih oyunları ile kazanılan ikramiyeler yoluyla kara para aklama
- İşçileri kullanma yoluyla kara para aklama
- Gayri menkul alımıyla kara para aklama
- Antika eser ticariyle kara para aklama
- Fiktif ve yanlış hesaplar açma yoluyla kara para aklama
- Vakıflar ve bağışlar yoluyla kara para aklama
- Spor kulüpleri aracılığı ile Kara Para Aklama

⁷⁷ Marval, Karapara, Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi Ve Türkiye'ye Yansımaları s.89.

- Araba galerisi yoluyla kara para aklama

.....

2.4.11.1. Elektronik Para Yoluyla Kara Para Aklama

SWIFT ve EFT gibi fobların aktarımına izin veren sistemler yoluyla kara para aklanması yapılmaktadır. Ayrıca, ATM ve CD olarak bilinen para çekmeye, yatırmaya, hesaplar arası transfer yapmaya imkan veren otomatik makinelerde ve elektronik para olarak bilinen smart kartlara değer depolu kartlara para yüklemeye yarayan okuyucular kanalıyla para aklanması yapılabilmektedir⁷⁸.

2.4.11.2. 900'lü Telefon Hatları Yoluyla Kara Para Aklama

Suçtan elde edilen kazanç genelde nakit olarak kabul edilir. Bu kara para aklama yönteminde, aklayıcılar uyuşturucu satışından sonra alıcıdan parayı nakit almamaktadır. İşlettikleri erotik telefon hatlarının numaralarını vermişlerdir. Bu yolla da uyuşturucuyu alan, borcu kadar telefon konuşmaktadır. Bu şekilde borcunu ödemektedir. Bu tip hizmetlerde telefon işletme sisteminin maliyeti düşük olduğundan hattın kar marjı yüksek olmaktadır. Çok aranmasa da arandığında iyi kar marjı bırakmaktadır⁷⁹.

2.4.11.3. Sigorta Poliçeleri Yoluyla Kara Para Aklama

Bazı ülkelerde, hayat sigortasını poliçesi yaptıran kişi öldüğünde, poliçeyi daha önce satmışsa satın alan kişi poliçeden doğan tüm haklarını sigorta şirketinde talep etme hakkı bulunmaktadır. Özellikle AIDS hastalığının artmasından sonra sigorta poliçelerinin ikincil piyasaları oluşmuştur. Burada, hastalar öleceklerini bildikleri için son günlerini iyi geçirmek için poliçelerini satmaktadırlar. Poliçeleri alanlar ise kalan günlerini iyi geçirmek için iskontolu olarak aldıklarından aradaki fark kadar kar elde etmektedirler. Aklayıcılar da bu poliçelerden nakit karşılığı ve ikinci el piyasalarda oluşan fiyatların fazlasını vererek almaktadırlar. Daha başka bir ifade ile poliçeleri çok düşük iskontolarla almaktadırlar. Burada aklayıcılar hiç iskonto olmaksızın aynı değeri

⁷⁸ Yetim, *Kara Paranın Aklanması, Boyutları ve Mafyokrasi*, s.92.

⁷⁹ Ergül, , *Kara Ekonomi ve Aklama Suçu*, s.132.

de hatta fazlasını bile verebilirler. Hastanın ölmesine kadar aradaki zamanki paranın zaman değeri (ve nominal değerin üzerinde alındıysa aradaki fark) aklayıcının, aklama komisyonunu oluşturmaktadır. Hastalara ödemeler nakit yapılmaktadır. Hasta öleceğini zaten bildiği için aklama ihtiyacı olmadan parayı yavaş yavaş harcayacaktır⁸⁰.

Aklayıcının burada iki türlü avantajı vardır:

- Gerçek amacı bu olmasa da aklayıcı, poliçeyi nominal değerin altında satın aldığı zaman elde edilen bir kar vardır(poliçeyi nominal değerinde aldığı anda ise başka tekniklerde katlandığı ortalama aklama komisyonu kadar karı olacaktır).

- Hasta öldüğünde poliçe karşılığında sigorta şirketinden çek karşılığı para alınacaktır. Bu paranın kullanılması kimsenin dikkatini çekmeyecektir⁸¹.

2.4.11.4. Finansal Kuruluşlarla İşbirliği Yaparak Kara Para Aklama

Bu tip işlemler bildirim yükümlülüğünü aşmak için bildirim tutarının üstünde paranın yatırıldığı kuruluşun yönetimi ile anlaşarak bildirimin yapmaması, yanlış doldurulması veya tanınan muafiyetlere sokulması sağlanmaktadır⁸².

2.4.11.5. Talih Oyunlarıyla Kazanılan İkrariyeler Yoluyla Kara Para Aklama

Bu yöntemde, aklayıcılar ikramiye kazanan talihliyi ikramiyesini almadan önce bulurlar. Kazandığı ikramiyeden fazlası talihliğe verilerek talihlinin elindeki bilet, kupon vs. satın alınır. Bu şekilde de elde edilen kara paralar, talih oyunlarından kazanıldığı izlenimini verirler⁸³.

2.4.11.6. İşçileri Kullanma Yoluyla Kara Para Aklama

İşsizliğin olduğu ülkelerden sanayileşmiş ülkelere yoğun bir iş gücü arzı vardır. Sanayileşmiş ülkelere göç eden işçiler elde ettiği birikimleri kendi ülkelerindeki yakınlarına transfer etmektedirler. Kara para aklayıcıları bu devreye araya girerek

⁸⁰ Akar, s.80.

⁸¹ Akar, s. 81.

⁸² Erdağ, s.132.

⁸³ Erdağ, s.133 .

işçilerle anlaşıyor. Bu işçileri kullanarak farklı bankalardan ülke dışına para transfere ediyor. Transfer edilen miktarlar işçinin konumundan dolayı aşırı miktarları geçmedikçe dikkat çekmemektedir⁸⁴.

2.4.11.7. Gayri Menkul Alım Satımı ile Kara Para Aklama

Bu kara para aklama çeşidi hileli alım olarak da isimlendirilebilir. Bu yöntemde amaç gayri menkul piyasa fiyatının oldukça altında alınıp, farkın kayıt dışı olarak ödenmesi, daha sonrada taşınmazın piyasa fiyatlarına satılması amaçlanır. Aradaki fiyat farkı kadar kara para aklanacaktır. Gayri menkul alım satımının iki kişiyle gerçekleştirilmesi ve minimum denetime tabi tutulması bu uygulanmaya teşvik etmektedir. Ayrıca başka isimlerde gayri menkul alımı satımı yapmak mümkündür veya kara para değişik ülkelerde taşınmazlara yatırma yoluna da gidilebilir. Bu yöntem kara para aklama yöntemleri içinde çok yaygın bir yöntemdir⁸⁵.

2.4.11.8. Antika Ticariyle Kara Para Aklama

Bu yöntemde paravan bir şirket kurulur. Daha sonra bu şirket antika eserler satın alır. Antika eser stoku yapıldıktan sonra, kara para aklayıcısının elindeki antika eserleri farklı bölgelerde müzayede salonlarına dağıtarak her şeyi satılığa çıkarır. Müzayede de ya yüksek bedelle satılmasına izin verilir ya da kara para aklayıcıları ile çalışan belli bir kişi müzayedeye girer. Sonuçta antika eseri kim alırsa alsın bir çek alınacaktır. Bunun sonucunda gelen ücret ile kara para aklayıcıları paralarını aklamış olurlar⁸⁶.

2.4.11.9. Fiktif ve Yanlış Hesaplar Açma Yoluyla Kara Para Aklama

Burada isim ya tamamen fiktiftir ya da başka birisinin ismi kullanılmaktadır. Bu yöntemde birden fazla kişinin isminin kullanıla da bilmektedir. Bu durumda finansal kuruluşla iş birliği yapılabileceği gibi işlem sırasında yeterli özenin gösterilmemesinden

⁸⁴ Hayrettin Gümüşkaya, “Kara Paranın Ulusal ve Uluslar arası Finans Üzerine Etkileri”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, 1998), s.102.

⁸⁵ Güner, s.257.

⁸⁶ Robinson, s.25- 26.

dolayı yanıltılmış da olunabilir. Burada amaç hem dikkat çekmemek hem de sağlıklı bir incelemenin yapılmasını önlemektir⁸⁷.

Hayali kimlik uygulaması kara para aklama da en çok kullanılan yöntemler arasındadır. Kara para aklayıcıları önce mezarlıklarda dolaşarak aynı cinsten küçük yaşta ölmüş kişileri tespit etmektedirler. Bu kişilere ait ölüm sertifikası çıkartılmasını isterler. Bu şekilde aynı kişiye ait doğum bilgileri ele geçirilir. Bir çok ülkede ölüm sertifikası verilirken isim ve doğum tarihi dışında bilgi gerekmemektedir. Kara para aklamak isteyen kişi doğum sertifikasındaki bilgileri kullanarak kendisine hayali bir kimlik yaratabilmektedir⁸⁸.

2.4.11.10. Bağışlar Yoluyla Kara Para Aklama

Bu yöntemle sosyal amaçlı dernekler, vakıflar vb. kullanılmaktadır. Bu yöntemde suç kaynaklı paralar bağış adı altında sosyal amaçlı kuruluşların hesaplarına aktarılmaktadır⁸⁹.

2.4.11.11. Spor Kulüpleri Aracılığı ile Kara Para Aklama

Pek çok ülkede spor kulüplerinin kurulması ve işletilmesi yoluyla kara para aklandığına rastlanmıştır. Organize suç örgütleri golf, basketbol, futbol ve uzak doğu sporları gibi alanlarda faaliyet göstermek üzere kulüp kurmaktadır. Bu kurulan kulüplere üyelik için yüksek aidatlar aldıklarından dolayı üye sayısı ile orantılı olarak kara paralarına yasallık kazandırmaktadırlar. Bu uygulama özellikle Japonya’da yaygındır⁹⁰.

Ayrıca, spor kulüpleri üzerinden kara para aklayanlar, kumar ve bahis mekanizmasıyla ellerindeki kara paraları aklamaktadırlar⁹¹.

⁸⁷ Marval, *Karapara, Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi Ve Türkiye’ye Yansımaları*, s.94.

⁸⁸ **Hürriyet**, “24 Milyar Dolar Türkiye’ye Girdi, Teröre Dikkat Uyarısı Geldi”, 31 Aralık 2007, s.12 .

⁸⁹ Marval, *Karapara, Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi Ve Türkiye’ye Yansımaları*, s.101.

⁹⁰ Yetim, *Kara Paranın Aklanması, Boyutları ve Mafyokrasi*, s.94.

⁹¹ Güner, s.264.

2.4.11.12. Araba Galerisi Yoluyla Kara Para Aklama

Araba galerileri nakittin yoğun yerlerdir. Örnek bir olayda kara para, galeri sahibinin bilgisi dahilinde otomobil alımında kullanılmıştır. Otomobiller sahte isimler ve belgeler kullanılarak nakit karşılığında satın alınmış ve satıcı, bildirim yükümlülüğünden kaçmak için aldığı paraları kendi hesabına ayırıştırma işlemi yaparak yatırmıştır⁹².

Ayrıca araba galerilerinin yanında, araçlarla ilgili işlemler olan oto kiralama, taksi servisleri, otomobil tamirhaneleri, hiçbir şüphe bırakmayacak limitli kara para aklama potansiyeline sahip işlemlerdir. Bunlar garantili yollar olarak görülmektedirler⁹³.

2.5. Kara Para İle Mücadele Nedenleri

Kara para aklama yoluyla elde edilen dünya üzerindeki paranın yarısı uyuşturucu kaçakçılığından elde edilmektedir. IMF'nin 2000 yılında yaptığı bir araştırmaya göre, kara paranın miktarı dünya gayri safi milli hâsılasının % 2–5 arasındadır. Kara paranın döviz işi ve petrol ticaretinden sonra dünyanın üçüncü büyük alternatif ekonomisi haline gelmiştir. Suç örgütleri ve kara para aklayıcıları çeşitli yöntemler kullanılarak kara parayı yasal hale getirmektedir. Kara para aklandıktan sonra yasal hale gelmiş bu paralarla ekonomik ve siyasi sisteme nüfuz edebilmektedirler. Bu şekilde hem ekonomik hem de siyasi sistemin bağımsızlığına tehlike düşürmektedir⁹⁴.

Kara paranın toplum üzerinde sosyo-politik etkileri de vardır. Sosyo-politik etki olarak bahsedilecek ilk etki, toplumun sosyal ve ahlaki yapısında ortaya çıkacak zayıflamadır. Toplumda yasadışı faaliyetlerin yaygınlaşmasıyla birlikte, yasal ve kayıtlı sektörlerde faaliyet gösterenlerin, suç örgütlerinin bir takım çevrelerle bağlantıları olduğu konusunda bir takım çevrelerle bağlantıları olduğu hususundaki kanılar yaygınlaşabilecektir. Bu durum hem yönetime olan güvenin sarsılmasında hem de toplumsal huzursuzluklara yol açabilecektir. Toplumda yasa dışı faaliyetlerin artmasıyla

⁹² Yetim, *Kara Paranın Aklanması, Boyutları ve Mafyokrasi*, s.98.

⁹³ Hürriyet, s.12.

⁹⁴ Süleyman Aydın, “Karapara Aklama ile Mücadele ve Uluslar arası Enstürmanlar”, Süleyman Aydın (Ed.), **Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı** İçinde (125-224), Ankara: Adalet Yayınevi, 2008, s.175.

birlikte hukuk sistemine olan güven azalabilecektir. Bu şekilde hukuk sistemi sorgulanabilir hale gelecektir. Bu sosyo-politik etkiler daha sonra bir “nedene” dönüşecek, suç ekonomisine ortam hazırlayacaktır⁹⁵.

Kara paranın sosyal ve siyasi etkilerinin yanında ekonomik etkileri de vardır. Fon giriş çıkışları döviz kurlarında ve faiz oranlarında çeşitli istikrarsızlıklar yaratmaktadır. Bundan dolayı ülkenin ekonomi verileri gerçek durumu yansıtmadığı için ekonomi ve devlet yönetiminde bulunan kişiler yanlış kararlar almalarına sebep olacaktırlar⁹⁶.

Kara para aklamanın ekonomik etkilerini sıralayacak olursak, mali sistem içerisinde gerçekleştirdiği olumsuzluklar, döviz, gayrimenkul ve menkul kıymet piyasalarında olumsuzluklar, büyüme oranında istikrarsızlık, vergi hasılatının düşmesi ve getirdiği sorunlar, mali kurumlar üzerindeki olumsuzluklar olarak sıralayabiliriz⁹⁷.

Ayrıca kara paranın hem sosyal hem de ekonomik bir etkisi olarak gelir dağılımında yarattığı olumsuzluğu gösterebiliriz. Çünkü bir ekonomide kara para aklanması o ekonomide gelir ve servet yoğunlaşmasına yol açacaktır. Gelir ve servet yoğunlaşmasının gelir dağılımı üzerine olumsuz etkileri olacaktır. Bu durumda bazı kişilerin refah düzeyinde artışlar gözlenecektir. Diğer taraftan baktığımızda toplumun ahlak ve etik değerlerinde bozulma ve toplumda kolay yollardan para kazanma olgusuna itecektir⁹⁸.

2.6. Kara Para Aklamada Kullanılan Kurum ve Kuruluşlar

Kara Parayı elde etme işi (mafyetik iş sahipleri, tetikçiler, babalar vb.) ayrı bir sektör, kara parayı aklama işi yapanlar (beyaz yakalılar, profesyonel özel sektör bürokratları) ayrı bir sektördür. Kara paraya yasallık kazandırma işlemi dünyadaki;

⁹⁵ Erdağ, s.136.

⁹⁶ Erdağ, s.149.

⁹⁷ Murat Yıldırım, “Kara Paranın Kayıt Dışı Ekonomi İçerisindeki Yeri ve Kara Paranın Makro ekonomiye Getirdiği Tehlikeler”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt. 9, Sayı. 3, 2007, s.170.

⁹⁸ Yıldırım, s.172.

teknolojik gelişmeler, globalleşme, banka sistemi+öteki finans alanı ve yatırım alanları arasında paranın yerini, türünü ve aidatını değiştirerek gerçekleşmektedir⁹⁹.

Kara para aklamadaki kurum ve kuruluşlar ise¹⁰⁰:

- 1) Bankalar
- 2) Özel finans kurumları
- 3) Banka dışında faaliyetleri kredi kartı ihraç etmek olan kurumlar
- 4) Faktoring ve forfaiting şirketleri
- 5) Finansal kiralama şirketleri
- 6) Sigorta ve reasürans şirketleri
- 7) Tüketici finansman şirketleri
- 8) Sermaye aracı kurumları ve portföy yönetim şirketleri
- 9) Yatırım fonları
- 10) Yatırım ortaklıkları
- 11) Kıymetli madenler borsası aracı kuruluşları
- 12) Kıymetli maden, taş veya mücevherlerin alın-satımını yapanlar
- 13) Kambiyo mevzuatında belirtilen yetkili müesseseler
- 14) Posta işletmesi genel müdürlüğü dahil her türlü posta ve kargo şirketleri
- 15) Ticaret amacıyla gayrimenkul alım satımıyla uğraşanlar
- 16) Tahil oyunlarısalon işletmeciliği yapanlar

⁹⁹ Osman Altuğ, “Kara Paranın Önlenmesine Dair Kanun (4208) Üzerine Görüşler: Sorunlar-Çözümler”, **Muhasebe Finansman Dergisi**, Sayı 12, Nisan, 2000 s.6- 7.

¹⁰⁰ Güner, s.198

17) İş makineleri dahil her türlü deniz, hava ve kara nakil vasıtalarının alı satımı ile uğraşanlar

18) Tarihi eser, antika, sanat eseri koleksiyoncuları ve alım satım ile uğraşanlar veya bunların müzayedeciliğini yapanlar

19) Piyango ve talih oyunları

20) Jokey klüpleri

21) Spor kulüpleri

22) Galeriler.

3. KAYIT DIŞI EKONOMİ VE KARA PARANIN EKONOMİ İÇİNDEKİ YERİ

1970'lerden sonra yükselen piyasa ekonomilerinde ve hatta gelişmiş ekonomilerde daha yoğun bir şekilde kayıt dışılığa kayıldığı dikkati çekmiştir. Kayıt dışı ekonomi hem Türkiye boyutuyla hem de diğer ülke deneyimleriyle birlikte incelendiğinde, sebepleri sonuçları ve işleyiőı çok karmaşık bir görünüm içeren, çok boyutlu bir yapıya sahiptir¹⁰¹.

Bir ekonomide kayıt dışılığın genişlemesi ekonomik yapıda bir çok problemi yanarında getirecektir. İşlerinde çalışanların güvencesiz hale gelmesini sağlayacak bir taraftan da kayıtlı ekonomi aleyhinde haksız rekabete yol açacaktır. En önemli ekonomik etkisi de vergi gelirleri yoluyla sağlanacak finansman kaynaklarının azalmasına yol açacak; kamu açıklarının büyümesine ve sosyal güvenlik sisteminin bozulmasına neden olacaktır¹⁰².

Kayıt dışı ekonominin ve kara para aklamanın aynı anlama geldiği düşünülmektedir. Ancak kayıt dışı ekonominin bir kısmı kara paradan oluşmaktadır. Bununla birlikte vergiye tabi olan kayıt dışı ekonomik faaliyetler nedeniyle kaçırılmış vergi kara paranın matrahı oluşturmaktadır. Bundan dolayı hem kara paranın ve aklamanın boyutlarının tahmin edilmesi hem de kayıt dışı ekonominin miktarını bilinmesi önemlidir¹⁰³.

3.1. Kayıt Dışı Ekonomi

Kayıt dışı ekonomi kavramı için bir çok farklı isim kullanılmaktadır. Kayıt dışı ekonomi tanımlanırken; yer altı ekonomisi, illegal ekonomi, görünmez ekonomi, marjinal ekonomi, gölge ekonomi, kayıp ekonomi, resmi olmayan ekonomi, gri ekonomi, ikincil ekonomi, ikinci ekonomi, alacakaranlık ekonomisi, vergi dışı ekonomi, yasa dışı ekonomi, enformel ekonomi gibi bunlara benzer bir çok farklı isim sayabiliriz.

¹⁰¹ Vuslat Us, "Kayıt Dışı Ekonomi Tahmini Yöntem Önerisi: Türkiye Örneği", 2004, Türkiye Ekonomi Kurumu, <http://www.kayitdisiekonomi.com/files/VUSLAT-US1-KAYITDISI.pdf> (21 Mayıs 2009), s.1.

¹⁰² Us, *Kayıt Dışı Ekonomi Tahmini Yöntem Önerisi: Türkiye Örneği*, s.1.

¹⁰³ Sedat Yetim, *Türkiye'de Vergi Kaçakçılığı ve Kayıt Dışı Ekonomi*, Birinci Baskı, İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği, 1999, s. 3.

Kayıt dışı ekonomi kavramında adlandırılmasındaki bu çeşitliliğin sebebi, kayıt dışı ekonomiyi oluşturan faaliyetlerin çeşitliliğinden kaynaklanmaktadır¹⁰⁴.

Kayıt dışı ekonomi kavramını çok kısa bir şekilde tanımlamak istersek devletin bilgisi dışında gerçekleşmiş ekonomik faaliyetlerdir. Devletin resmi organlarına bildirmeksizin gerçekleştirilen üretim ya da ticarete yönelik çeşitli faaliyetler, gayri safi milli hasıla tahminlerine yansımaz. Bundan dolayı gayri safi milli hasıla gerçekte olduğundan daha düşük tahmin edilir. Yani kayıt dışı ekonomi devletin resmi GSMH tahminlerine yansımayan gelir yaratıcı ekonomik faaliyetlerdir. Bu bağlamda kayıt dışı ekonomi, resmi GSMH'yı tahmin etmek için kullanılan mevcut istatistiksel yöntemlerce ölçülmeyen ve bu sebeple resmi GSMH hesapları dışında kalan gelir yaratıcı ekonomik faaliyetler olarak tanımlanmıştır¹⁰⁵.

Devletin bilgisi dışında gerçekleşen ekonomik faaliyet, gelir yaratıcı ise kayıt dışı ekonomik faaliyettir. Ancak gelir yaratmıyor, olanı transfer ediyorsa kayıt dışı ekonomik faaliyet olarak kabul edilmez. Dolayısıyla yasa dışı ekonomik faaliyetlerden, yasa dışı uyuşturucu üretimi veya ticareti gelir yaratıcı oldukları için kayıt dışı ekonomi içinde kabul edilirken, hırsızlık gasp, veya yasa dışı kumar oynamak bu faaliyetleri gerçekleştirenlere gelir sağlasa da katma değer bir başka değişle yeni bir gelir yaratmadığından kayıt dışı ekonomik faaliyet içerinden yer almazlar. Bunlar sadece olağan gelirin el değiştirmesidir. Yabancı literatürde kayıt dışı ekonomiyi ifade etmek üzere ortaya çok sayıda kavram konulmuştur. Bu kavramların bazılarına aşağıda yer verilmiştir¹⁰⁶. Bunlar ¹⁰⁷;

- Black Economy (Kara Ekonomi),
- Paralel Economy (Paralel Ekonomi),
- Cash Economy (Nakit Para Ekonomisi),

¹⁰⁴Deloitte, Kayıt Dışı Ekonomi Türkiye Serüveni, 2007, http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/turkey-tr_ceo_kayitdisi_ekonomi_0702007.pdf (18 Ağustos 2008), s.3.

¹⁰⁵Gülay Akgül Yılmaz, **Kayıt Dışı Ekonomi ve Çözüm Yolları**, İstanbul: İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası, 2006, s. 26.

¹⁰⁶ Yılmaz, *Kayıt Dışı Ekonomi ve Çözüm Yolları*, s.26.

¹⁰⁷Yılmaz Ilgın, **Kayıt Dışı Ekonomi ve Türkiye Boyutları**, Birinci Baskı, Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları, 1999, s.7-8.

- Second Economy (İkinci Ekonomi),
- Clandestine Economy (Gizli Ekonomi),
- Shadow Economy (Gölge Ekonomisi),
- Dual Economy (İkili Ekonomi),
- Submerge Economy (Gizli Ekonomi),
- Subterranean Economy (Yer altı Ekonomisi),
- Hidden Economy (Gizli Ekonomi),
- Gray Economy (Gri Ekonomi),
- Subeconomy (Alt Ekonomi),
- Household Economy (Hanehalkı Ekonomi),
- Twilight Economy (Alacakaranlık Ekonomisi),
- Illegal Economy (Yasadışı Ekonomi),
- Underground Economy (Yeraltı Ekonomisi),
- Informal Economy (Gayri Resmi Ekonomi),
- Unobserved Ekonomi (Gözlemdışı Ekonomi),
- Invisible Economy (Görünmez Ekonomi),
- Unofficial Economy (Gayri Resmi Ekonomi),
- Irregular Economy (Düzensiz Ekonomi),
- Unrecorded Economy (Kayıtdışı Ekonomi),
- Marginal Economy (Marjinal Ekonomi),

- Unreported Economy (Beyandışı Ekonomi),
- Moonlight Economy (Ayıışığı Ekonomisi)

Ekonomiyi düzenleyen yasalara ve yönetmeliklere aykırı olarak gerçekleştirilen belgeye bağlanmamış –kanuni defterlere işlenmemiş- ekonomik işlemler olarak tanımlanabilir ¹⁰⁸.

Kayıt dışı ekonomi, resmi olarak belirtilen GSMH içerisinde hesaplanmayan ya da yer almayan tüm üretimleri kapsamaktadır. Boyutu ise, %3 ile %40 arasında değişebilmektedir. Oranlar arasındaki söz konusu bu genişliğin sebebi, yer altı ekonomisiyle ilgili değişik tanımların yapılmasıdır. Örnek vermek gerekirse, yer altı ekonomisi ile ilgili yapılan çalışmaların bir çoğunda ev işleri analize dahil edilmemiştir. Bir tahmine göre ödeme yapılmayan ev işlerinin ekonomik değeri Amerika’da 1981 yılının resmi rakamlarıyla Gayri Safi Yurtiçi Hasılanın %31’i kadardır. Nakit işlemlerinin artmasıyla büyüyen yer altı ekonomisi hakkında Ergard L. Feige’nin yaptığı tahminde, Amerika’da kayıtlara girmeyen gelirlerin miktarının yıllık bazda 800 milyar civarında olduğunu tespit edilmiştir. Farklı yöntemlere göre birbirinden oldukça farklılık gösterebilen kayıt dışı ekonominin ölçümü oldukça zor bir işlem görünümündedir. Geniş anlamda vergi kaçakçılığına bakıldığında, vergiye karşı koyma olarak nitelendirilmektedir. Dar anlamıyla vergi kaçakçılığı ise, vergi kanunlarına aykırı davranmak ve kanunları uygulamakla görevli bulunan idarenin aldığı önlemlere karşı gelmek suretiyle, ya da az vergi ödemek şeklinde olabilmektedir.¹⁰⁹

Kayıt dışı ekonomi içinde yer alan ve birbirinden farklılık gösteren unsurları gelir elde edenleri açısından üçe ayırmak mümkündür. Bunlar;

- 1- Yer altı ekonomisinin unsurları (yasa dışı faaliyetler),
- 2- Yarı kayıtlı ekonominin unsurları,

¹⁰⁸ Osman Altuğ, **Kayıt Dışı Ekonomi**, İkinci Baskı, İstanbul:Türkmen Kibapevi, 1999, s.3.

¹⁰⁹ Yusuf Kıldış, “Kayıt Dışı Ekonomi”, http://www.canaktan.org/ekonomi/kamu_malivesi/maliye-genel/diger-yazilar/kildis-kayit-disi.pdf (11 Kasım 2008), s.2.

3- Kayıtlara hiç girmeyen ekonomik unsurlardır¹¹⁰.

3.1.1. Yer Altı Ekonomisinin Unsurları

Ceza kanunlarınca yasaklanmış ve suç sayılmış olan faaliyetlerin gerçekleştirildiği ekonomi kesimidir. Kriminal türden faaliyetlerdir¹¹¹.

Yasaların yasaklamış olduğu aktivitelerle uğraşanlar olarak da yer altı ekonomisi tanımlayabiliriz. Burada önemli olan nokta bu aktivitelerin yasaların ön gördüğü şekilde yapılmaması değil bu aktivitelerin kendisinin yasaklanmış olmasıdır¹¹².

Yer altı ekonomisi kayıt dışı ekonominin suç ya da kara para sektörü içindedir. Uyuşturucu ticareti, dolandırıcılık, kalpazanlık, gümrük kaçakçılığı, silah kaçakçılığı, organ ve insan ticareti, çek senet tahsili gibi yapılması yasalarca yasaklanmış olan aktiviteler yer altı ekonomisi içerisinde¹¹³.

Yer altı ekonomisi kapsamındaki faaliyetlerin kayıt altına alınması amaç değildir. Amaç bu faaliyetlerin gerçekleştirilmemesini sağlamaktır. Bu sebepten yer altı ekonomisi, kayıt dışı ekonominin incelenmesinde esas olan vergi tabanının doğru olarak belirlenmesiyle ilgili çalışmalarda bulunmamaktadır. Nitekim, yer altı ekonomisini oluşturan faaliyetlerin bir kısmında (rüşvet hırsızlık vb.) yaratılmış olan değerlerin yasa dışı yollarla el değiştirmesi söz konusudur. Bundan dolayı bunlar kayıt altına alınmış olsa dahi GSMH arttırıcı etkisi yoktur. Katma değer yaratan faaliyetlerde yasalarca yasaklanmıştır. Bu gelire kara para bunun mali sisteme sokulmasına da kara para aklanması denilmektedir¹¹⁴.

Kara para aklama işlemleri büyük mali piyasalarda alınan önlemlerden dolayı denetimi ada az olan küçük mali piyasalara yönelmiştir. Bunu sonucu da yeni gelişen

¹¹⁰ Şinasi Aydemir, **Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonomi**, Birinci Baskı, İstanbul: Maliye hesap Uzmanları Derneği, 1995, s.11.

¹¹¹ Yılmaz, *Kayıt Dışı Ekonomi ve Çözüm Yolları*, s.34.

¹¹² Aydemir, s.11.

¹¹³ Yetim, *Türkiye’de Vergi Kaçakçılığı ve Kayıt Dışı Ekonomi*, s.5.

¹¹⁴ Uş, *Türkiye Ekonomi Forumu, Kayıt Dışı Ekonomi Tahmini Yöntem Önerisi: Türkiye Örneği*, s.4.

piyasalardaki gelişme çabalarını olumsuz etkilemiştir. Bu piyasalardaki denetimsizlikten dolayı gelişmekte ki mali piyasaları suçlu durumuna sokmaktadır¹¹⁵.

Ayrıca gelişmekte olan ülkelerin üretim ve ihracat düzeyleri düşüktür bundan dolayı dövizde maksimum düzeyde ihtiyaç duyarlar. Bu mecburiyetten dolayı bu ülkeler yurt dışından da gelecek kara-beyaz her türlü paraya kapılarını açmaktadırlar¹¹⁶. Tablo 2'ye baktığımız zaman kayıt dışı ekonomi sınıflandırmıştır. Yer altı ekonomisini kayıt dışı ekonomi içindeki yer almaktadır.

Tablo 2

Kayıt dışı Ekonomik Faaliyetlerin Sınıflandırma Tipleri

Aktivitenin Tipi	Para işlemler		Parasal Olmayan İşlemler	
İllegal Aktiviteler	Çalıntı eşya ticareti; uyuşturucu ticareti ve üretimi; fuhuş; kumar; kaçakçılık, dolandırıcılık		Uyuşturucu takası, çalıntı eşyalar, kaçakçılık vb. kendi kullanımı için uyuşturucu üretimi ve yetiştirilmesi. Kendi kullanımı için hırsızlık	
Legal Aktiviteler	Vergi Kaçırma	Vergiden Kaçınma	Vergi Kaçırma	Vergiden Kaçınma
	İşveren tarafından bildirilmemiş kazanç; yasal mallar ve hizmetlerle ilgili bildirilmemiş işten elde edilen ücret, maaş ve varlıklar	Çalışan ıskontoları, ücret dışı haklar	Yasal mal ve hizmetlerin takası	Kendi başına veya komşu yardımıyla iş yapmak

Kaynak: Friedrich Schneider, “Illegal Activities, But Stil Value Added Ones(?): Size, Causes, and Measurement of The Shadow Economies All Over The World”, 2000, <http://www.econ.jku.at/papers/2000/wp0010.pdf>, (21-Mayıs-2009), s.5.

¹¹⁵ Aydemir, s.13.

¹¹⁶ Ramazan Başak, “50 Soruda Karapara ve Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi, Türkiye Bankalar Birliği (TBB)”, 1998, <http://www.tbb.org.tr/turkce/karapara/50%20Soruda%20Karapara.doc> (2 Mart 2009), s.21.

3.1.2. Yarı Kayıtlı Ekonominin Unsurları

Faaliyetleri yasal olmakla birlikte bu faaliyetler sonucu elde edilen gelirlerin büyük bir kısmı kayıt dışında kalan kişilerin faaliyetleri yarı kayıtlı ekonomi kapsamında yer almaktadır¹¹⁷. Bunlar¹¹⁸;

- Yasal olarak gelirleri kayıt dışında kalan mükellefler: Vergi yasalarına göre bazı mükellefler ne kadar gelir elde ederlerse etsinler bunların doğru saptanma zorunluluğu yoktur. Ödeyecekleri vergi daha önceden ve elde edilecek gelirden bağımsız olarak belirlenmektedir. Bundan dolayı kanuni yolla bu mükelleflerin faaliyetleri sonucunda elde etmiş oldukları gelirlerin kayıt dışında tutulmasına izin verilmektedir.

- Gelirlerini yasalara aykırı olarak kayıt dışına çıkaran mükellefler: ekonomik faaliyette bulunan ve kanunların öngördüğü biçimsel edimleri yerine getiren bazı mükellefler, faaliyetleriyle ilgili bilgileri daha az vergi ödemek veya hiç vergi ödememek için kayıt dışında tutmaktadırlar. Bu tür mükellefler hemen her türlü sektörde görülmektedir.

Yarı kayıtlı ekonomi içerisinde olanlar; kereste ve mobilya ticareti yapanlar, oto galerileri, emlakçılar, kum ocakları, kaçak olarak yurda getirilen içki, sigara, akaryakıt, demir, kömür ve çelik işleriyle uğraşanlar, kuyumcular, bir kısım yetili müessese, yüksek maaş alan ücretliler, yap sat şekline faaliyet gösteren müteahhitler, proje büroları, matbaacılar, tekstil sektörü, ev sahipleri, Tahtakale ve Doğu Bank tarzı faaliyette bulunan tacirle, sanayi bölgelerinde küçük çaplı faaliyet gösteren oto tamir ve bakımı yapanlar, oto yedek parçaları, oto çekicileri, deri üretim ve ticaretiyle uğraşanlar, otel, lokanta ve eğlence yeri işletenler, yüksek gelire sahip olan rantiyeler ve sahte fatura ve belge düzenleyenler olarak sayabiliriz.

¹¹⁷ Mustafa Ali Sarılı, “Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonominin Boyutları, Nedenleri, Etkileri ve Alınması Gereken Tedbirler”, *Bankacılık Dergisi*, 2002, Sayı. 41, <http://www.tbb.org.tr/turkce/dergi/dergi41/Kayitdisi.doc> (16 Eylül 2008), s.33.

¹¹⁸ Aydemir, s. 14-15.

3.1.3. Kayıtlara Hiç Girmeyen Ekonomik Unsurlar

Hiç kayda girmeyen ekonomik unsurlar, ekonomik faaliyet hacmi içerisinde aktif olmakla birlikte mükellef olarak vergi dairesine kayıtlı bulunmayan bu sebeple hiç vergi ödemeyen kesimdir¹¹⁹. Bunlar;¹²⁰

- İşportacılar,
- Hamallar,
- İş takipçileri,
- Boş buldukları yerleri otopark olarak işletenler,
- Belediye hallerine girmeyen sebze-meyve satıcıları,
- Şehir içi nakliyat yapan bir kısım kişiler,
- Belli bir işyeri olmaksızın küçük çapta imalat ve ticaret yapanlar,
- Canlı hayvan ticareti yapanlar,
- Küçük çaplı tamir-bakım işleriyle uğraşanlar,
- İnşaat işçileri,
- Jeton ve bilet satanlar.

Yukarıda sayılan kişilerin faaliyetlerinin tespit edilmesinin güçlüğü ve küçük çaplı olması marjinal sektör olarak nitelendirilmesine neden olmakta ve bu kişilerin yapmış oldukları faaliyetlerin toplamı gerçekte kayıt dışı ekonominin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır.¹²¹

¹¹⁹ Yetim, *Türkiye’de Vergi Kaçakçılığı ve Kayıt Dışı Ekonomi*, s.5- 6.

¹²⁰ Sarılı, s.35.

¹²¹ Sarılı, s.35.

3.2. Kayıt Dışı Ekonominin Özellikleri

Kayıt dışı ekonominin özelliklerini altı başlık altında toplanabilmektedir.. Kayıt dışı ekonomi nizamsız oluşu, vergilendirilmemiş olması, ölçülemez olması, ahlaki normlara aykırı olması, gelir yada fayda elde etme ve ekonomik sisteme uygunluk kayıt dışı ekonominin özellikleridir. Bunları açıklamak istersek;

- Nizamsızlık: Kayıt dışı ekonomiyi oluşturan faaliyetler hükümetten gizlenmek amacıyla, kayıt dışı ekonomideki iştirakçiler, işveren ve işçi arasındaki ve bunların yanda emtia alıcısı ve satıcısı arasındaki alışverişi düzenlemek üzere var olan bir çok kanuna uymaktan kurtulma imkanına sahip olmaktadırlar.

- Vergilendirilmemiş Ekonomik Faaliyet Olması: Bu şekilde vergilendirilmemiş olması devleti çok büyük bir vergi gelirinden mahrum bırakmaktadır.

- Ölçülemez Olması: Kayıt dışı ekonomik faaliyetler, devlete bildirilmediğinden ekonomiyle ilgili resmi istatistiklere direk yansımazlar. Vergi mükellefiyetine bağlılıktaki düşüş sebebiyle, devlet üretimin hacmi doğru olarak hesaplayamaz¹²².

- Ahlaki normlara aykırılık: Ekonomi içerisinde gerçekleşen bazı faaliyetler yasal olmalarına karşılık ahlaki normlara uygun olmaya bilirlir. Bu faaliyetler bireyin kendini satması (fuhuş) veya organlarını satması veya da yalan beyanlarla satıcının müşteriyi kandırması bu kriterlere göre kayıt dışı özelliği taşımaktadır.

- Gelir yada Fayda Elde Edilmesi: Kayıt dışı ekonomik faaliyet olması için yapılan faaliyet sonucunda gelir yada fayda elde edilmesi gerekmektedir.

- Ekonomik sisteme uygunluk: Bu özellik 1990 öncesinde Doğu bloğu ülkelerinin açıklanmasında kullanılmaktadır. Doğu bloğu ülkelerinde üretim araçları devlete aitti ve dolayısıyla özel sektöre izin verilmemekteydi. Bundan dolayı ekonomik

¹²² Altuğ, *Kayıt Dışı Ekonomi*, s.9-11.

faaliyetlerin tümü kayıt dışı ekonomik faaliyet olarak kabul edilmiştir. Bir örnek verilirse, ülkemizde daha önce kumarhaneler yasal ekonomi içerisindeyken, şu anda bu faaliyet kayıt dışı ekonomi içerisinde yer almaktadır¹²³.

3.3. Kayıt Dışı Ekonominin Nedenleri

Kayıt dışı ekonominin sebepleri mali, ekonomik, politik, hukuki, sosyal ve psikolojik nedenlere bağlı olarak ülkeden ülkeye değişmektedir. Bu bağlamda, ülkelerin ekonomik sistemleri, ekonominin gelişmiş yada az gelişmiş olması, ekonomi politikaları, istikrarsızlık, krizler, kayıtlı ekonomide istihdam ve gelir imkanlarının kısıtlı ve yüksek maliyetli olması gibi bir çok etken kayıt dışılığı etkileyen temel unsurlar olarak görülmektedir¹²⁴.

Nüfus artışının hızlı bir şekilde gelişmesi, köyden kente göç ile gerçekleşen işsizlik ve çarpık kentleşme, iş gücü piyasasında olumsuzluklara yol açarken kayıt dışılığa zemin hazırlamaktadır¹²⁵.

Vergi oranlarının ve kayıtlı faaliyette bulunmanın getirdiği yükümlülüklerin yüksek oluşu bunun yanında cezai yaptırımların caydırıcılığının yeterli seviyede olmaması ve sık sık gerçekleşen vergi afları kayıt dışını arttıran bir başka etmendir¹²⁶.

Gelir dağılımındaki adaletsizlik, düşük gelir grubunun genişliği ve orta gelir grubunun nispi olarak azlığı kayıt dışı ekonominin sebeplerindendir¹²⁷.

Enflasyonun yüksek olduğu ülkelerde kayıt dışı ekonominin artması beklenmektedir. Enflasyonun yüksek olduğu ülkelerde sabit gelirli geniş kitleler enflasyon nedeniyle aşınan gelirlerini telafi etmek, üreticilerde enflasyon dolayısıyla artan maliyetlerini azaltabilmek için kayıt dışına yüceceklerdir. Bunun yanında vergi

¹²³ Yetim, *Türkiye'de Vergi kaçakçılığı ve Kayıt dışı ekonomi*, s.9.

¹²⁴ Gülsüm Akalın ve Ferdi Kesikoğlu, **Türkiye'de Kayıt Dışı Ekonomi ve Büyüme İlişkisi**, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2007, Cilt. 3, Sayı. 5, <http://iibf.karaelmas.edu.tr/sbd/makaleler/1303-9245/200703005071087.pdf> (22 Eylül 2008), s.73.

¹²⁵ Us, *Kayıt Dışı Ekonomi Tahmini Yöntem Önerisi: Türkiye Örneği*, s.10.

¹²⁶ Us, *Kayıt Dışı Ekonomi Tahmini Yöntem Önerisi: Türkiye Örneği*, s.11.

¹²⁷ Ilgın, s. 25.

sistemi de enflasyonu dikkate alan düzenlemeler içermiyorsa (örnek vermek gerekirse; enflasyon muhasebesi) bireyler kayıt dışı faaliyetlere yöneleceklerdir¹²⁸.

Kamu yönetiminin kötü bir şekilde idare edilmesi kayıt dışılığı arttıracaktır. Ekonomik birimlerin kamu yönetiminin ve kamu kaynaklarının kullanımına ve verimliliğine dair düşünceleri de kayıt dışı ekonomiyi büyütecek yada azaltacaktır. Devletin yapmış olduğu harcamalara olan şüpheler ekonomik birimlerin vergi bilincinin zayıflamasına neden olacaktır. Vergi bilinci zayıflamış olan bireyler, devletin vergi gelirinin artmasının etkin olmayan verimsiz harcamaları arttıracığını düşünebilirler. Bu durumda da toplumu oluşturan bu bireyler daha az vergi ödeme yoluna gidebilirler. Devletin gelirlerinin azalması devletin, toplum üzerindeki vergi yükünü arttırmasıyla sonuçlanacaktır. Buda kayıt dışını daha çok attıracaktır¹²⁹.

Vergi sistemindeki adaletsizlikler kayıt dışı ekonomiyi artıran sebeplerdendir. Bunun yanında vergi kanunlarının karmaşık olması ve vergi kanunlarının sıklıkla değiştirilmesi, açıklık ve kesinlik ilkelerine engel teşkil etmektedir. Bir tarafta vergi mevzuatların karışıklığı, diğer yanda, eğitim düzeyinin düşüklüğünden dolayı yeterince gelişmeyen vergi bilinci, kayıt dışını arttırmaktadır¹³⁰.

Ayrıca kayıt dışı ekonomiye sebep olan etkenlerden bir diğeri de, yasal düzenlemelerin getirdiği vergi dışı mali yüklerdir. Yasal düzenlemeler ile, rekabetçi piyasa koşulları altında çalışmakta olan işletmelere ilave mali yükümlülükler getirmektedir. İşletmeler maliyet unsurunu ön plana aldıklarından dolayı yasal düzenlemelerden kaçıp kayıt dışı çalışmaktadırlar¹³¹.

Kayıt dışı ekonomin ortaya çıkış nedenlerini özetlemek istersek bunları beş başlıkta toplayabiliriz. Bunlar;

- Mali ve ekonomik nedenler (enflasyon, gelir dağılımı, vergi adaleti).

¹²⁸ Ilgın, s. 25.

¹²⁹ Hakan Çetintaş ve Hasan Vergil, **Türkiye’de Kayıtsız Ekonominin Tahmini**, Doğu Üniversitesi Dergisi, 2003, Cilt. 4, Sayı. 1, http://www1.dogus.edu.tr/dogustru/journal/cilt_4_sayi_1/M00082.pdf (23 Eylül 2008), s.18.

¹³⁰ Vuşlat Uş, “Türkiye Ekonomisinde Kayıtdışı Ekonomiyi Ölçmeye Yönelik Ampirik Çalışma: Elektrik Üretimi Yaklaşımı”, **Gazi Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt. 8, Sayı. 1, 2006, s. 99.

¹³¹ Uş, *Türkiye Ekonomisinde Kayıtdışı Ekonomiyi Ölçmeye Yönelik Ampirik Çalışma: Elektrik Üretimi Yaklaşımı*, s.99.

- Hukuki nedenler (Yasaların basit ve açık olmaması, sık değişikliğe uğraması, vergi oranlarının yüksekliği, istisna ve muafiyetler, üniter yapıdaki bozulma, defter tutma hedefleri).
- İdari nedenler (vergi idaresinin organik yapısı, teknik yapı, personel yapısı ve denetim mekanizması).
- Sosyal nedenler (vergi ahlakı, mükellef psikolojisi ve tarihsel nedenler).
- Siyasal nedenler ve baskı gruplarından kaynaklanan nedenler şeklinde sayabiliriz¹³².

3.4. Kayıt Dışı Ekonominin Etkileri

Kayıt dışı ekonominin olumlu ve olumsuz etkilerinden bahsedebilmek mümkündür. Bunlardan olumsuz etkileri;

Kayıt dışı ekonomi, ekonomi politikalarını oluşturma negatif bir etkisi vardır. Kayıt dışı ekonomi sonucunda işsizlik, milli gelir gibi resmi makro ekonomik büyüklükleri çarpıtmaktadır. Bunun sonucunda bu verilerin güvenilirliği azalmaktadır. Sonuçta bu verilerle hazırlanan ekonomik politikaların etkinliği azalmakta veya tamamen ortadan kalkmaktadır¹³³.

Kayıt dışı ekonominin olumsuz etkilerinden birisi de kayıt dışı ekonominin varlığı ile birlikte devletin temel gelir kaynağı olan vergilerde azalma görülecektir. Bazı ekonomik faaliyetlerin kayıt dışında kalması, vergilerin eksik veya hiç ödenmemesine sebep olmaktadır. Devletin vergi geliri azalacaktır. Devletin vergi gelirinin azalması sonucu oluşan bütçe açıkları ya borçlanma ya da para basma yoluyla karşılanır. Bütçe açıkları borçlanma yoluyla karşılandığı zaman faiz oranları yükselmektedir. Faiz oranlarının yükselmesi özel sektörün yatırım maliyetlerini arttırarak, yatırımları düşürmektedir. Yatırımlardaki azalma işsizliği arttırmaktadır. Bu işsiz kitlelerde kayıt dışı sektörlerde çalışmasına sebep olacaktır. Bütçe açıklarının borçlanma yoluyla karşılanması sonucu artan faiz oranları nedeniyle kamu borçlanma maliyeti de artmaktadır. Borçlanma maliyetinin artması bütçe açıklarını daha da arttırmaktadır.

¹³² Kıldış, *Kayıt Dışı Ekonomi*, s.3.

¹³³ Çetintaş ve Vergil, s.20.

Bütçe açıklarının merkez bankası aracılığı ile para basılarak karşılanması, enflasyonunun artmasına sebep olur. Enflasyon artışı da gelir dağılımının bozulmasına sebep olur¹³⁴.

Kayıt dışı ekonominin etkilerinden bir diğeri de rekabetle ilgilidir. Kayıt dışı ekonomi içerisinde faaliyet gösteren ekonomik birimler diğerlerine oranla az yada hiç vergi vermediklerinden dolayı rekabet üstünlüğüne sahiptirler. Bu şekilde işlerini büyütme olanağına sahip olurlar. Bu ekonomide rekabet eşitsizliği yaratmaktadır. Kayıt dışı ekonominin bir başka etkisi de sigortasız çalışan sayısı artmakta böylece sosyal güvenlik sisteminin gelişimi durmaktadır¹³⁵.

Ayrıca gelir dağılımına bir başka şekilde daha olumsuz etkisi vardır. Vergi dışında kalmış kişilerin elde ettiği gelirlerle vergisini tam ödeyenler arasında ki olan adaletsizlikle vergi yükünün adaletsiz dağılımı soncunda gelir dağılımında adaletsizlik görülür¹³⁶.

Kayıt dışı ekonomi sermayenin vergisel avantajlarının büyük buna karşılık vergi yükünün düşük olduğu ve makro ekonomik büyüme yönünden etkin olmayan alanlara kaymasına sebep olabilmektedir¹³⁷

Kayıt dışı ekonominin toplumun ahlaki değerleri üzerinde de etkisi vardır. Çünkü, yasal olmayan şekilde, haksız ve kolay yoldan para kazanma düşüncesinin kabul görmesine neden olmaktadır. Kayıt dışı ekonomi ile kayıt dışında kalanların sağladığı yararlar nedeniyle gelirlerini kayıt dışında bırakmak isteyenler, ikametgahlarını gizlemekte, bir takım bilgileri gerekli yerlere vermekten kaçınmakta ve kayıt dışında kalmaya çalışmaktadırlar. Dolayısıyla kamu güvenliği, seçmen kütüklerinin oluşması, yargının etkin işlemesi, nüfus sayımı ve ekonomik anlam taşımayan diğer istatistik bilgilerin elde edilmesi açısından sakıncalar doğurmaktadır¹³⁸.

¹³⁴ Sarılı, s.43.

¹³⁵ Kıldış, *Kayıt Dışı Ekonomi*, s.21.

¹³⁶ Sarılı, s.43.

¹³⁷ Burak Ali Han Tecim, “Kayıt Dışı Ekonomide Vergi ve Vergi Denetiminin Önemi”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, 2008), s.28.

¹³⁸ Tecim, s.28.

Kayıt dışılık yasa dışı faaliyetlerin artmasına sebep olmaktadır. Dolayısıyla devlet otoritesine olan güvenin azalmasına sebep olacaktır. Devlete olan güvenin azalması, bireylerin sorunlarının yasa dışı yollarla çözüm yoluna gitmesine sebep olabilir. Özellikle bireyler sorunlarını rüşvet, suiistimal yoluyla veya mafya olarak bilinen yasa dışı örgütlerle çözüm yoluna gidebilir. Kayıt dışı ekonominin varlığı devlete bir başkaldırı (ekonomik anarşi) yaratır, normal değerleri bozar. Toplumun ahlaki değerlerinde ortaya çıkacak bu yozlaşma, kişileri devlete ve topluma karşı suç işlemeye yöneltir¹³⁹.

Kayıt dışı ekonominin ülke ekonomileri konusunda çok farklı ve zıt görüşler bulunmaktadır. Gelişmekte olan ülke ekonomileri için kayıt dışı ekonomi konusunda radikal söylemler vardır. Örnek vermek gerekirse Dünya Bankası'nın raporunda sürekli gündemde olan yoksulluk sorunu doğrultusunda , kayıt dışı ekonominin yoksulluk sorununa geçici bir çözüm olacağı söylenmektedir. Ayrıca Dünya Çalışma Örgütü'nün (İLO) raporlarında da, gelişmekte olan ülkelerin kalkınma politikalarında kayıt dışı sektör girişimciliğinin önemi vurgulanmaktadır¹⁴⁰. Kayıtdışı ekonominin olumlu etkileri;

Kayıt dışı ekonomi istihdam arttırıcı etkisi vardır. Kayıt dışı ekonomik faaliyetler ekonomik durgunluk dönemlerinde piyasalarda stabilize edici karaktere sahiptirler. Bu yönünden dolayı da hem refah koruyucu hem de sosyal patlamaları geciktirici veya önleyici bir önemi vardır. Bunların yanında kayıt dışı ekonomiyle, vergi ve fon gibi kesintilerin yokluğuna sebep olacak. Bununla birlikte mal ve hizmetlerin fiyatlarında düşme görülecek. Bu sebeple mallara olan talep artacak ve buna bağlı arz atışı sonucunda toplum refahı ve milli geliri artacaktır¹⁴¹.

Kayıt dışı ekonominin varlığı ile iş verenler sosyal güvenlik ödemeleri ve diğer maliyet arttırıcı unsurlardan kurtulmuş olur. Belli gelir artışı ile GSMH tüketim

¹³⁹ Sarılı, s.43.

¹⁴⁰ Neşe Algan, “Türkiye’de Kayıt Dışı Sektör: Boyutları, Etkileri, ve Kayıt Dışı Sektörü Küçültme Konusunda Öneriler”, http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=1028&id=58 (21 Mayıs 2009).

¹⁴¹ Yetim, *Türkiye’de Vergi kaçakçılığı ve Kayıt dışı ekonomi*, s.14.

artışından yararlanacaktır. Tüketime artmasıyla çarpan etkisiyle GSMH seviyesi yükselecektir¹⁴².

Ekonomik faaliyetlerini kayıt dışında tutan bireyler daha az vergi ödeyeceklerdir. Daha az vergi ödediklerinden dolayı bu kişilerin yatırıma dönüşecek fonları artacaktır. Bu fonlar yatırımlara yönlendirildiği takdirde üretim artar. Bundan dolayı elde edilen gelir de artar. Devlete verilen vergiler yerinde kullanılmamakta (yolsuzluk, yersiz harcama, gereksiz tüketim, çalışmayan kişilere maaş verilmesi vb.), kayıt dışı faaliyet sonucunda devlete verilmeyen vergiler ise, üretime, istihdama, yatırıma kaynak teşkil etmekte, vergi kaçırdığının (kazandığının) kıymetini daha iyi bildiğinden bu fonları yerinde ve zamanında harcamaktadır¹⁴³.

3.5. Kayıt Dışlığın Dünya Ekonominin Dünya Ekonomisindeki Yeri

- Geçiş Ekonomilerindeki durum: Geçiş ekonomisi; bir ülkenin mevcut üretim tarzının rakipleriyle mücadele edememesinden sonucunda kısmen ya da tamamen çökmesiyle kurumsal yapının değişmesidir. Başka bir anlatış şekliyle; sosyalizmden veya karma ekonomiden, piyasa ekonomisine geçiş sürecidir¹⁴⁴.

Geçiş ekonomileri kapsamında 12 Merkezi ve Doğu Avrupa ülkeleri ile 15 eski Sovyetler Birliği Cumhuriyetleri ile Moğolistan, Çin ve Vietnam (sosyalizme devam etseler de) gibi ülkeler vardır. Bu ülkelerin kişi başına düşen gelirlerine baktığımızda bu ülkeleri geliştirmekte olan ülkeler sınıfına da sokabiliriz. ¹⁴⁵.

Tablo 3’de geçiş ekonomilerindeki kayıt dışı sektörlerle ilişkin yapılmış çalışmadan derlenen bulguları göstermektedir. Geçiş ekonomilerinde kayıt dışının en düşük olduğu ülkeler Çek Cumhuriyeti ve Slovakya’dır. Kayıt dışı ekonominin en yüksek gözlemlendiği ülkeler ise Azerbaycan ve Gürcistan’dır. Bu ülkelerde kayıt dışı ekonominin GSMH’ye oranı yarıdan fazladır. Bu ülkeler içinde reformcu sayılan

¹⁴² Kıldış, *Kayıt Dışı Ekonomi*, s.19.

¹⁴³ Sarılı, s.44.

¹⁴⁴ Hasan Bilgehan Yavuz, “Geçiş Ekonomilerinde Ekonomik Büyüme”, <http://www.icisleri.gov.tr/icisleri/TurkIdareDergisi/UpLoadedFiles/HasanBilgehanYavuz%2089-105.doc> (23 Nisan 2009), s. 90.

¹⁴⁵ Asuman Altay, “Geçiş Ekonomilerinde Devletin Ekonomik Roller, Görevleri ve KOBİ’lerin Durumu”, <http://www.econturk.org/Turkiyeekonomisi/gecis.pdf> (23 Nisan 2009), s.12.

Estonya ve Litvanya’da bile kayıt dışı ekonomi GSMH’nin 1/ 3’ü kadardır. Doğu bloğu ülkelerinde kayıt dışı ekonomi daha büyüktür. Yaygın görüşe göre bu ülkelerdeki mal ve hizmet dağılımının önemli kısmı resmi GSMH tahminlerine girmez¹⁴⁶.

Tablo 3

Geçiş Ekonomilerinde Kayıt Dışılık

Fiziksel Girdi (Elektrik Tüketimi) Yaklaşımı						
Ülkeler	1989-1990	1990-1993	19943	1995	1999	2000
Azerbaycan	21,9	41,0	58,0	60,6	60,1	60,6
Beyaz Rusya	15,4	31,7	18,9	19,3	47,1	48,1
Estonya	19,9	35,9	25,1	11,8	39,1	-
Gürcistan	24,9	50,8	63,5	62,6	66,1	67,3
Kazakistan	17	29,8	34,1	34,3	42,2	43,2
Kırgızistan	-	27,1	-	-	39,4	39,8
Letonya	12,8	32,2	34,2	35,3	39,6	39,9
Litvanya	11,3	38,1	28,7	21,6	29,4	30,3
Moldova	18,1	-	39,7	35,7	44,1	45,1
Rusya	14,7	36,9	40,3	41,6	45,1	46,1
Ukrayna	16,3	37,5	45,7	48,9	51,2	52,2
Özbekistan	11,4	23,3	9,5	6,5	33,4	34,1
Bulgaristan	24	32,7	29,1	36,2	36,4	36,9

¹⁴⁶ Ramazan Kılıç ve Özer Özçelik, **Küresel Bir Sorun: Kayıt Dışı Ekonomi**, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı.16, Aralık 2006, s.352.

Hırvatistan	22,8	39,0	-	-	32,4	33,4
Çek Cum.	6,1	28,7	17,6	11,3	18,4	19,1
Macaristan	27,5	30,9	27,7	29	24,4	25,1
Makedonya	-	40,4	-	-	45,1	-
Polonya	17,7	31,8	15,2	12,6	27,4	27,6
Romanya	18	29,0	17,4	19,1	33,4	34,4
Slovakya	6,9	30,6	14,6	5,8	18,3	18,9
Slovenya	-	28,5	-	-	26,7	27,1
Sırbistan	-	-	-	-	34,5	-
Ermenistan	31	108	80	74	45,3	46,3

Kaynak: Ramazan Kılıç ve Özer Özçelik, “Küresel Bir Sorun: Kayıt Dışı Ekonomi”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı.16 (Aralık 2006) , s.353.

- Kalkınmakta olan ülkelerde kayıt dışı ekonomi oranı: Kalkınmakta olan ülkelerde kayıt dışı ekonomi ekonomik faaliyetleri üzerinde çok önemli bir yere sahiptir. ILO raporlarına göre 1990 ile 1994 yılları arasında Latin Amerika’da kayıt dışı sektör yeni yaratılan iş alanlarının %80’ini oluşturmaktadır. Gelişmekte olan piyasalar tam işleyen piyasalar değildir. Kanunların ve düzenlemelerin oluşturduğu organize piyasalardır. Bu organize piyasaların dışında organize olmamış ve kayıt dışı kalan piyasalarda vardır. Bunların GSMH’nın %30 ile %70’i arasında değişmektedir. Bu kayıt dışılığı kırsal kesim ve ikincil piyasalar oluşturmaktadır.¹⁴⁷.

Tablo 4, Tablo 5 ve Tablo 6’da GSMH oranlarına bakılarak kayıt dışı ekonominin kaba bir mukayesesini sağlar. 1990’ların başı baz alınarak Fiziksel Girdi (Elektrik Tüketimi) Yaklaşımına göre hazırlanmıştır¹⁴⁸. Afrika’daki bazı ülkeler:

¹⁴⁷ Kılıç ve Özçelik, s.353.

¹⁴⁸ Bruno S. Frey ve , Friedrich Schneider, “Informal and Underground Economy”, 2000, <http://www.econ.jku.at/papers/2000/wp0004.pdf> (25 Nisan 2009), s.14.

Tablo 4

Afrika Ülkelerindeki Kayıt Dışılık

Nijerya Mısır	%68 - %76
Tunus Fas	%39 - %45

Kaynak: Bruno S. Frey ve Friedrich Schneider, “Informal and Underground Economy”, <http://www.econ.jku.at/papers/2000/wp0004.pdf> (25 Nisan 2009), 2000, s.14.

Tablo 5

Orta Ve Güney Amerika’da Kayıt Dışılık

Guatemala Meksika Peru Panama	%40-%60
Şili Kosta Rika Venezüella Brezilya Paraguay Kolombiya	%25- %35

Kaynak: Frey ve Friedrich, s.14.

Tablo 6

Asya’da Kayıt Dışılık

Tayland	%70
Filipinler Sri Lanka Malezya Güney Kore	%38-%50
Hong Kong Singapur	%13

Kaynak: Frey ve Friedrich, s.14.

- Kalkınmış Ekonomilerde Kayıt Dışı Ekonominin Durumu:

Kalkınmış ülkelerde de kayıt dışı ekonominin büyüklüğünün önemli noktada olduğu kabul edilmektedir. Ancak kalkınmış ülkelerde ki kayıt dışı ekonominin büyüklüğü, gelişmekte olan ülkeler ve geçiş ekonomisine sahip ülkelerdeki kayıt dışılıktan daha küçüktür. Kalkınmış ekonomilerdeki kayıt dışılığa bakıldığında zaman GSMH'nın %8' ile %30'u arasında kayıt dışı ekonomi oranı tespit edilmiştir¹⁴⁹.

Kalkınmış ülkelerde para talep yaklaşımına göre tahmine dayanarak 1990'lı yılların ortalarında GSMH'da kayıt dışılığa ilişkin oran tablodaki gibidir:

Tablo 7

Kalkınmış Ülkelerde Kayıt Dışı Ekonomi Oranı

Yunanistan İtalya	%27-%30
İspanya Portekiz Belçika	%20-%24
İsveç Norveç Danimarka	%18-%23
İrlanda Fransa Hollanda Almanya Büyük Britanya	%13-%16
Japonya Amerika Birleşik Devletleri Avusturya İsviçre	%8-%10

Kaynak: Frey ve Friedrich, s.13.

3.6. Türkiye'de Kayıt Dışı Ekonomi

Türkiye'de kayıt dışı kavramının literatüre girmesi 1994 yılından itibaren olmuştur. 1990'lı yıllardan sonra kayıt dışı ekonomiye verilen bu önemin nedeni

¹⁴⁹ Kılıç ve Özçelik, s.341.

Ülkemizde uzun yıllardan beri uzun yıllardan beri yaşanan kronik hal almış konsolide bütçe açıkları ve bu açıkların finansmanı sorunudur. Dolayısıyla, Türkiye’de 1970’li yılların ikinci yarısında itibaren finansman sorunu yaşanmıştır. Ülkemizdeki bütçe açıkları sağlıklı finansmanı sağlıklı kaynaklarla sağlanamamıştır. İlk önce merkez bankasına baş vurulmuş ve enflasyon oranı 1978’de %23 civarındayken 1980’e gelince %100,6’ya ykselmişidir. Merkez bankası yoluyla finansman enflasyonu  haneli rakama yükseltince i ve dış borçlanma yoluna gidilmiştir. Bu makro dengeler üzerinde olumsuz etkiler yaratmıştır. Enflasyon demeler dengesi açıklarına yol açmıştır. İ borçlardaki artışın piyasa faiz oranlarını arttırması ekonomide bir takım sorunlar yaratmıştır. Bunun yanında bütçe üzerindeki borç faiz ödemelerinin getirdiği yükü de arttırmış ve borç verenlere doğru transfer eder bir görüntü kazandırmıştır. Bütçe açıklarının yanında kayıt dışı ekonomi ülkemiz ekonomisinde hep olmuş ve vergi kayıpları ekonomide hacmi ve büyüklüğü merak konusu olmuřtur¹⁵⁰.

Gelişmiş ülkelerde kayıt dışı ekonomiye daha çok vergisel etmenler ve iş gücü piyasasına düzenlemeler sebep olmaktayken, gelişmekte olan ülkelerde kayıt dışı ekonomiye bu faktörlerin yanı sıra ekonomiyi etkileyen nüfus artışı ve kentsel g gibi demografik etmenlerde sebep olur¹⁵¹.

Ülkelerin gelişmişlik düzeylerine bakmaksızın kayıt dışılığın ortaya çıkışında temel nokta girişimcilerin teşebbüsleriyle ilgili bilinçli ya da bilinçsiz gerçekleştirdikleri kar-zarar analizidir. Girişimcileri kayıt dışılıkla vergi, lisans creti ve sosyal güvenlik yükleri gibi çeşitli maliyetleri azaltma yoluna gidebilirler. Kayıt dışılığın işletmelere maliyetleri azaltan bir yapısının yanında kamu hizmetlerinden yararlanamam, finansal hizmetlerden yararlanamama ve kayıtlı çalışan işletmelerle iş yapamama gibi maliyetleri arttıran bir özelliği de vardır. Bu noktada girişimciler kar-zarar analizi ile kayıt dışımı kayıt içimi çalışacağına karar verirler¹⁵².

Gelişmekte olan ülkelerde kayıt dışı ekonominin varlığı daha ciddi boyutlardadır. Türkiye’deki kıır-kent şeklinde ikili ekonomik yapının varlığı, i g ve

¹⁵⁰ Yılmaz, *Kayıt Dışı Ekonomi ve zm Yolları*, s.143.

¹⁵¹ *Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele Stratejisi Eylem Planı (2008 – 2010)*, 2009, http://www.gib.gov.tr/fileadmin/bevannamerehberi/Kayit_disi_2009tr.pdf (22 Mayıs 2009, s. 12).

¹⁵² Deloitte, s.7.

kentleşme olgusu, yüksek oranlı işsizlik ve gelir dağılımı bozukluğu kayıt dışı ekonomiyi ve kayıt dışı istihdamı büyütmektedir¹⁵³.

Bürokratik engeller, vergi yükü ile vergi kaybı ve kaçığının kayıt dışı ekonominin önemli unsurlarını oluşturmaktadır. Türkiye’de istihdama yönelik yükümlülüklerinin toplam işgücü maliyetleri içinde önemli bir paya sahip bulunmasının kayıt dışı istihdamı da arttırmaktadır. %27.7’si SSK’ya, %10,5’inin Emekli Sandığına, %11.1’inin Bağ-Kur’a kayıtlı olduğu, %50.5’inin ise herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna bağlı bulunmamaktadır. Dolayısıyla vergi yükü kayıtlı işletmeler ve çalışanlar üzerinde toplanmaktadır¹⁵⁴.

Kayıt dışılığa sebep olan önemli etmenlerden biride siyasal iktidarın tutumudur. Ülkemizde siyasal iktidarlar oy uğruna vergilemeden vazgeçebilmekte ve vergi yükünü belirli kesimlere yükleyebilmektedirler. Bununla birlikte siyasi partilerin vergileme konusunda değişik ve zıt görüşleri bulunmaktadır. Dolayısıyla politik istikrarın bulunmadığı ülkemizde her seçim döneminde mükelleflerin beklentileri değişmektedir. Her şeye yeniden başlanacak havası verilen vergi paketi projelerinin çokluğundan dolayı ciddi ve istikrarlı vergi politikası olmadığı izlenimi uyanmakta ve yükümlüler kendi kararlarıyla kişisel çıkarlarını korumaya yönelmektedirler¹⁵⁵.

Yapılmış olan çalışmalarda kayıt dışı ekonominin GSMH’ya oranın yaklaşık %1,5 ile yüzde 40,4 arasında değiştiğini göstermektedir. Kayıt dışı ekonomiyle ilgili yapılan tahminlerde farklılıklar bulunmaktadır. Bunun nedeni yapılan varsayımlar ve kullanılan verilerle alakalıdır. Prof. Osman Altuğ’un yapmış olduğu çalışmaya göre ülkemizdeki kayıt dışı ekonominin büyüklüğü GSMH’ya oranı %35 olarak hesaplamıştır¹⁵⁶.

Kayıt dışı ekonomi vergilerin az ya da hiç ödenmemesi dolayısıyla vergi kayıplarına yol açmaktadır. Türkiye’de 1998 – 2004 yılları arasında yapılan hesaplara göre, 1998 yılında toplam vergi kaybı 3,423 trilyon TL, 2004 yılında ise 22,524 Trilyon

¹⁵³ Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK), 2002, Büyüyen Kayıt Dışı Sektör Semineri, http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=493&id=30 (21 Mayıs 2009), p.21.

¹⁵⁴ Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK), p. 23.

¹⁵⁵ Kıldış, *Kayıt Dışı Ekonomi*, s. 10-11.

¹⁵⁶ Yusuf Kıldış, “Ağır Vergi Yükü ve Yer Altı Ekonomisi”, http://www.canaktan.org/canaktan_personal/canaktan-arastirmalari/kamu-maliyesi/aktan-agir-vergi-yuku.pdf (21 Mayıs 2009), s.3.

TL'dir. Tablo 8'de Türkiye'de 1998 yılıyla 2004 yılı arasında vergi kaybı gözükmektedir. Ülkemiz ekonomisinde vergi kaynağına bakıldığında zaman kayıtlı ekonomi daha net gözükmektedir¹⁵⁷.

Tablo 8

Vergi Kaybı (1998-2004)

(Trilyon TL)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
KDV Kaybı	2,004	2,655	3,704	7,367	10,293	13,125	14,843
Gelir Vergisi Kaybı	1,168	1,460	1,441	3,223	3,500	4,340	4,782
Kurumlar Vergisi Kaybı	251	458	547	1.022	1,422	2,202	2,899
Toplam Vergi Kaybı	3,423	4,573	5,692	11,612	15,216	19,667	22,524

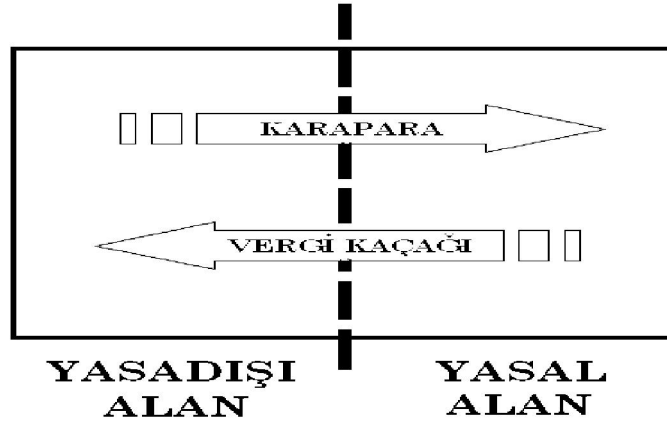
Kaynak: Türkiye'de Kayıtlı Dışı Ekonomiyle Mücadele Stratejisi Eylem Planı (2008 – 2010),
http://www.gib.gov.tr/fileadmin/beyannamerehberi/Kayit_disi_2009tr.pdf (22 Mayıs 2009, s.34.

3.7. Kazançların Ekonomik Alan Tercihi

Kayıtlı dışı ekonomi genelde gri para olarak adlandırılır. Yasal yollarla elde edilmiş ancak kayıtlı tutulmamış paradır. Kayıtlı dışı ekonominin kapsamında bulunan kişilerin amacı vergi, sosyal güvenlik ödemeleri ve benzeri yasal yükümlülüklerden kaçmaktır. Kara para aklayıcıların temel amacı ise suç kaynaklı gelirlerini gerekirse vergisel yükümlülüklerle de katlanarak mali sisteme entegre etmektir¹⁵⁸.

¹⁵⁷ Türkiye'de Kayıtlı Dışı Ekonomiyle Mücadele Stratejisi Eylem Planı (2008 – 2010), s.33.

¹⁵⁸ Türkiye Bankalar Birliği (TBB), s. 6.

Şekil 1: Kazançların Ekonomik Alan Tercihi

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği (TBB), Kara Para Aklanması Suçu İle M¼cadele ve Bankaların Y¼k¼ml¼l¼kleri, 2003, <http://www.tbb.org.tr/turkce/yayin/235.pdf> (22 Mayıs 2009), s. 6.

Kazançlarını yasal yollardan elde etmiş bulunanlar kazançlarını kayıt altına sokmaktan kaçarken, kazançlarını yasa dışı faaliyetlerden elde edenler, elde ettikleri gelirleri kayıt altına sokmaya çalışmaktadırlar. Yasal olmayan faaliyetler kayıt dışı ekonominin sadece bir parçasını oluşturmaktadır. Kapa para aklama faaliyetleri daha kolay gerçekleştiği için kayıt dışı ekonominin fazla olduğu ¼lkelerde gör¼lmektedir. Kara para aklama faaliyetleri kayıt dışı ekonominin tamamını kapsamadığından bunlara karşı y¼r¼t¼len m¼cadeleler birbirinden farklıdır¹⁵⁹.

Genel olarak m¼cadele amaçlarına baktığımızda; kayıt dışı ekonomide amaç kayıt dışı ekonomik faaliyeti kayıt altına almaktır. Kara para aklanmasını önlemedeki amaç ise kara paranın aklanmasını engellemek ve buna bağlı suç işleme arzusunu ortadan kaldırtmaktır¹⁶⁰.

3.8. Kara Para ile Kayıt Dışı Ekonomi Arasındaki Farklar

Kara parayı genel anlamıyla bir ¼lkedeki işlenen bütün suçlardan elde edilmiş gelir olarak tanımlarsak kara paranın hacmi ile kayıt dışı ekonominin hacmi birbirine eşit olur. Çünkü kayıt dışı ekonomi bazen yasal bir zeminde, bazen de yasa dışı bir zeminde geçekleşmekle birlikte her zaman devletin koyduğu kuralları ihlal edilmesi sonucunu doğurur. Ruhsat almaksızın üretim, telif hakkı ödemedi üretim, patent

¹⁵⁹ Yıldırım, s.165.

¹⁶⁰ Türkiye Bankalar Birliği (TBB), s. 6.

haklarının ihlali, işe başlama bildiriminde bulunmama, çalışanları bildirmeme, vergi yasalarının ihlali veya yasaların suç sayıp gerçekleştirilmesini tamamen yasaklamış olduğu uyuşturucu ticareti, silah kaçakçılığı gibi tüm faaliyetlerin ortak özelliği yasaların koyduğu kuralların ihlalidir¹⁶¹.

Kara para , kayıt dışı ekonomi bileşenlerinden yasa dışı ekonomi içinde yer alan faaliyetleri kapsayacak şekilde tanımlanmak istenirse, kara paranın hacmi kayıt dışı ekonominin hacminden küçük olacaktır. Yasa dışı ekonominin büyüklüğüne eşit olacaktır¹⁶².

Kara para kavramı ile kayıt dışı ekonomi kavramı arasında önemli karışıklıklar olduğu görülmektedir. Birçok zaman kara para kavramı ile kayıt dışı kavramı aynı anlamda kullanılmakta ve özdeşletilmektedir. Fakat her iki kavramda farklı anlamlar içermektedir¹⁶³. Kara para ile kayıt dışı ekonominin farklarını saymak istersek¹⁶⁴;

1) Kayıt dışı ekonomik değerlerin kaynakları nitelik olarak herkesin görebileceği yani yasal faaliyetlerden oluşur. Kara para olarak adlandıran kazançlar ise kaynağı tamamen suç teşkil eden ve gizlenen fiillerden (yasa dışı ekonomi) oluşur.

2) Kayıt dışı ekonomiyi gerçekleştirenlerin tespiti halinde ilgili kişilere uygulanan yaptırım cezası sadece vergi cezalarıdır. Kara paranın elde edilmesinin tespiti halinde ilgililere vergi cezasının ayrı olarak ihlal ettikleri kanunlarda sayılan hapis ve para cezası yaptırımları da uygulanmaktadır.

3) Kayıt dışı ekonomide işlemlerin tamamı herhangi bir resmi kayda tabi tutulmamakta ve kanuni belgelerde belgelendirilmemektedir. Kara para olarak adlandırılan kazançlarda ise gayri meşru kaynağı gizlenmek için farklı ekonomik işlemler tabi tutulmakta, değişik alanlarda resmi kayıtlara sokulmakta ve kanuni belgelerle belgelendirilmektedir.

¹⁶¹ Yılmaz, *Kayıt Dışı Ekonomi ve Çözüm Yolları*, s.41.

¹⁶² Yılmaz, *Kayıt Dışı Ekonomi ve Çözüm Yolları*, s.41.

¹⁶³ Başak, s.9.

¹⁶⁴ Adile Özortak, “Karapara ve karapara aklama ile etkin mücadele”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi SBE, 2005), s.32, 33.

4) Ekonomik faaliyetlerini kayıt dışında tutanların amacı vergi ve diğer sosyal güvenlik önlemlerinden kaçınmaktır. Kara para aklayıcılarının amacı ise aklamak için bu parayı ekonomik sisteme dahil etmektir. Kara para aklayıcıları bu işlemi gerçekleştirirken vergi ödemelerini memnuniyetle karşılamaktadırlar.

5) Kayıt dışı ekonomi ile mücadeledeki amaç, devletin gerçekleşen tüm ekonomik işlemleri kayıt altına alıp, toplanması gereken vergi ve benzeri yükümlülüklerin tespitidir. Kara parayla mücadeledeki amaç ise mali sistemin bekasını koruma, yasa dışı yollardan elde edilmiş olan kazançları hukuki sisteme dahil edilmesi ve bu faaliyetlerin tamamının ortadan kaldırılarak, tekrarının önlenmesidir.

6) Kayıt dışı ekonomiyle mücadelede özellikle vergi idareleri görevlidir. Kayıt dışı ekonominin büyümesi genellikle vergi idarelerinin yetersizliğinden ve ehliyetsizliğinden kaynaklanır. Kara para ile mücadelede iç ve dış adalet ve güvenlik birimleri sorumludur.

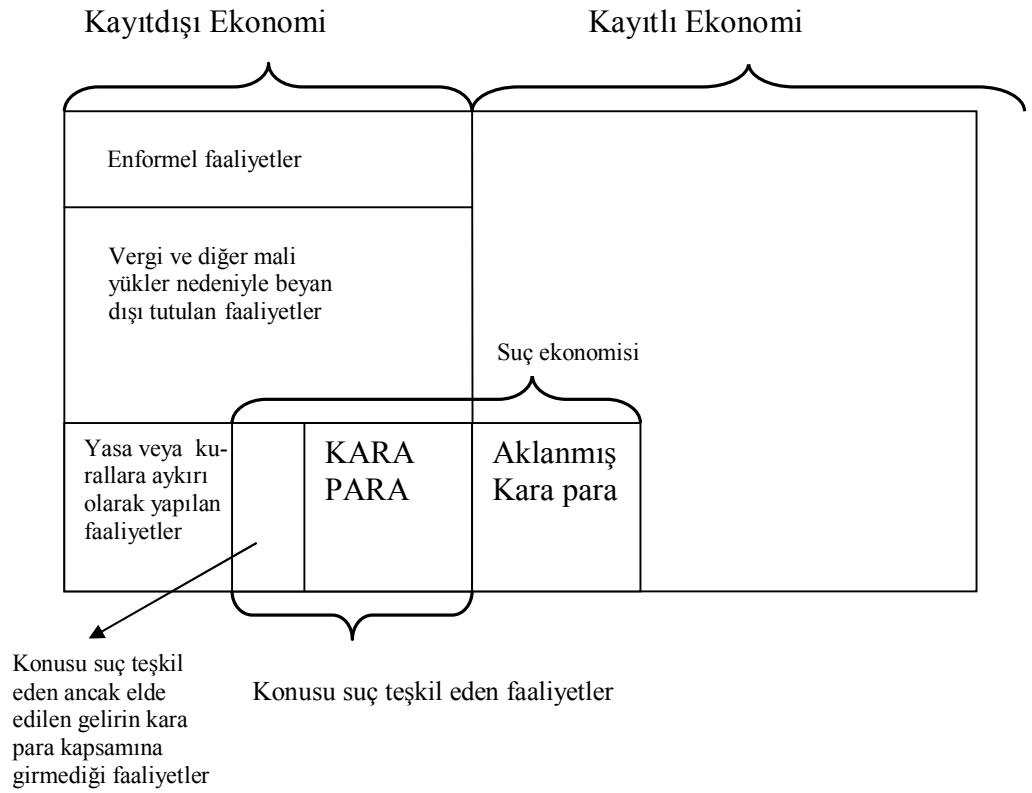
7) Kayıt dışı ekonomi genellikle bireysel faaliyetler sonucunda oluşmaktadır. Kara para aklama bireysel faaliyetlerden çok örgütlü faaliyetler sonucunda elde edilir.

8) Kayıt dışında bırakılan ekonomik değerler milli gelir hesaplarında dikkate alınması gereken faaliyetlerdir. Kara para elde etmek amacıyla gerçekleştirilen iş ve üretim milli gelir hesaplarına konu faaliyetler değildir.

3.9. Kara Paranın Kayıt Dışı Ekonomi İçerisindeki Yeri

Bir faaliyetin kayıt dışı ekonomi içerisinde yer alması o faaliyetin kayıt dışı olduğu anlamına gelmez. Enformel faaliyetler tamamen yasal ve aynı zamanda vergi dışında kalan faaliyetlerdir. Bundan dolayı bu faaliyetler resmi istatistiklere dahil edilmeyen faaliyetler olarak ortaya çıkar. Bu faaliyetler hem yasaldir hem de vergi kaçağı yoktur. Çünkü bu faaliyetler verginin konusuna girmemektedir. Bazı faaliyetler ise yasal olmasına rağmen kayıt dışı tutulmaktadırlar. Bu kayıt dışılık vergi kayıp ve kaçağına sebep olur. Uyuşturucu ticareti, silah kaçakçılığı gibi faaliyetler hem yasa dışıdır hem de kayıt dışı tutuldukları için vergileri ödenmez. Bazı faaliyetlerin yasa dışı olması kayıt dışı olmasını gerektirmektedir. Kara para aklamada kaynağı yasa dışı olan

faaliyetlerdendir. Dolayısıyla doğası gereği kayıt dışı ekonomi içersindedir. Ancak kara paradaki asıl amaç vergi ve diğer mali yükümlülüklerden kaçmak değildir. Amaç suçun ortaya çıkmaması ve suçtan elde edilen gelirin müsaderesinin engellenmesidir. Şekil 2'ye baktığımız zaman Tablo 3'ün daha ayrıntılı şeklidir. Burada kara paranın kayıt dışı ekonomi içerisindeki yeri daha net bir şekilde görülecektir¹⁶⁵.

Şekil 2: Ekonomik Faaliyetler İçinde Kara Para ve Aklanmış Kara Paranın Yeri

Kaynak: Hasan Aykın, "Kayıt Dışı Ekonominin Yaygın Olduğu Ortamda Kara Para ile Etkin Mücadele Mümkün mü?", *Yaklaşım Dergisi*, 2008, Sayı. 183, <http://www.mmd.org.tr/eserler/KAYITDI%C5%9EI%20EKONOM%C4%B0N%20YAYGIN%20OLDU%C4%9EU%20ORTAMDA%20KARA%20PARA%20%C4%B0LE%20ETK%C4%B0N%20M%C3%9CCADELE%20M%C3%9CMK%C3%9CN%20M%C3%9C.doc> (22 Mayıs 2009), s.7.

¹⁶⁵ Hasan Aykın, "Kayıt Dışı Ekonominin Yaygın Olduğu Ortamda Kara Para ile Etkin Mücadele Mümkün mü?", *Yaklaşım Dergisi*, 2008, Sayı. 183, <http://www.mmd.org.tr/eserler/KAYITDI%C5%9EI%20EKONOM%C4%B0N%20YAYGIN%20OLDU%C4%9EU%20ORTAMDA%20KARA%20PARA%20%C4%B0LE%20ETK%C4%B0N%20M%C3%9CCADELE%20M%C3%9CMK%C3%9CN%20M%C3%9C.doc> (22 Mayıs 2009), s.7.

3.10. Kara Paranın Dünyadaki Boyutu

Kara para faaliyetlerinin ve kara para aklamanın boyutlarının hem büyük olması hem de giderek büyümesi kara paranın boyutlarını ölçmede en önemli nedenlerdir. Kara paranın ve aklanan para hakkında kesin değerler elde etmek oldukça zordur. Veri olarak ancak bazı tahminler bulunmaktadır. Bu tahminler de birbiri arasında önemli farklılıklar içermektedirler¹⁶⁶.

Uyuşturucu ticaretinde sağlanan kara para cirosu ile diğer tüm yasa dışı faaliyetlerden sağlanan kara para cirosunun birbirine yaklaşık olarak eşit olduğu kabul edilir. Başka bir varsayım ise kara para aklama oranının diğer tüm yasa dışı faaliyetlere eşit olmasıdır. Bunlardan dolayı dünyada aklanan kara para toplamı, dünya ihracatının %20-40'ına varmaktadır. Trilyon Dolarla varan bu paranın elbette peşine düşülecek ve önemsemektir¹⁶⁷.

The Economist dergisinin bir yazısında kara paraya karşı önlem alınmazsa 2020 yılında ABD başkanını mafya seçecek demiştir. Bu kara paranın dünya üzerindeki korkunç bir boyutta olduğunu göstermektedir¹⁶⁸.

Birleşmiş Milletler tarafından önceki yıllarda tüm dünyada aklanan para miktarı 0,5-1,5 trilyon civarında olarak hesaplanıyordu. IMF daha sonra bu rakamı 2 trilyon Dolar olarak tahmin etmiştir. 2000'li yıllara ilişkin olan Birleşmiş Milletler tahmininde aklanan kara paranın dünya yurtiçi gayrisafi hâsıllarının toplamının yüzde ikisi ile beşi arasında olduğu varsayımı esas alınmıştır. 2006 yılında dünya yurtiçi gayrisafi toplam hâsıllarının 60 trilyon doların üzerinde olduğu dikkate alındığında aklanan kara para rakamının 1,2 ila 3 trilyon dolar arasında değiştiğini söylenebilmektedir¹⁶⁹.

Ülkelerdeki kara para miktarı çeşitli nedenlere göre değişmektedir. Kara para , ülkeye ya ülkede sayılan fiillerden elde edilmekte ya aklamak üzere başka ülkelerden

¹⁶⁶ Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, **Kara Para Aklama Faaliyetlerinin Önlenmesi**, 1. Baskı, Ankara: TCMB Banknot Matbaası Genel Müdürlüğü, 1999, s.11.

¹⁶⁷ Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, s.12.

¹⁶⁸ Halim İpek, **Önemli Bir Sorun: Karapara ve Karaparanın Aklanması**, 1. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 2000, s. 5-6.

¹⁶⁹ Hasan Aykın, *Kayıt Dışı Ekonominin Yaygın Olduğu Ortamda Kara Para ile Etkin Mücadele Mümkün mü?*, s. 2.

gelmekte ya da aklanmak üzere başka ülkelere gitmektedir. Bu nedenle ülkelerdeki kara para miktarı değişmektedir. Verilen kara para miktarları tahmindir. Suç yoluyla elde edilmiş olan kara paranın hepsi aklanır ya da aklanmaz. Bu durum mevcut kara para miktarının belirlenmesi oldukça zorlaştırmaktadır¹⁷⁰.

¹⁷⁰ İpek, s.6-7.

4. KARA PARA AKLAMANIN HUKUKİ BOYUTU VE KARA PARA TÜRKİYE'DEKİ HUKUKİ VE EKONOMİK DEĞERLENDİRMESİ

4.1. Uluslararası Sözleşmelerde ve Örgütlerde Kara Para Aklama

Kara paranın aklanmasına ve önlenmesine dair uluslararası girişimler, yöneldikleri alan açısından iki farklı özellik göstermektedir. Bunların bir kısmı, mali sistemi dikkate alarak, kara paranın mali sistem aracılığıyla aklanmasına karşı önlemler getirmiş olmasına rağmen, diğer kısım uluslararası girişimler, daha çok cezai yaptırımlar öngörmek ve uluslararası cezai işbirliğini güçlendirmek suretiyle kara paranın aklanmasının önlenmesi amacına yönelmiştir. 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve 1990 tarihli Avrupa Konseyi Sözleşmesi, kara paranın aklanmasının önlenmesi için cezai yaptırımları ve bu konuda uluslararası işbirliğini öngören uluslararası girişimlere örnek olarak gösterilebilir¹⁷¹.

Kara para uluslararası düzeyde gerçekleştirilen örgütlü suçlardan elde edilmekte, genellikle uluslararası sınırları aşarak aklanmakta, ülkemiz dahil hiçbir ülkenin kara para aklamaya karşı bağımsızlığı olmamakta ve son olarak da kara paranın aklanmasına karşı sadece ulusal düzeyde yapılan mücadele etkili ve yeterli olmamakta, bu nedenle uluslararası işbirliği gerekmektedir¹⁷².

Kara paranın aklanmasının önlenmesine ilişkin uluslararası girişimlerde, öncelik, uyuşturucu madde kaçakçılığı nedeniyle elde edilen kara paraya verilmiştir. 27 Haziran 1980 tarihli Avrupa Konseyi Tavsiye Kararı, Aralık 1988 tarihinde on sanayileşmiş ülke tarafından kurulan "Basle Komitesi" ile Haziran 1989 tarihinde yedi sanayileşmiş ülke tarafından kurulan "Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Mali Çalışma Grubu" çalışmaları ve Avrupa Topluluğu Konseyi'nin 10

¹⁷¹ Banu Saatçi, "Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Girişimler", **Bankacılar Dergisi**, Sayı 19, 1996, s.1.

¹⁷² Gazi Erçil, "Karaparanın Mali Sistem Aracılığıyla Aklanması", **Finans Dünyası Dergisi**, Eylül 1996, s.31.

Haziran 1991 tarih, 91/308/EEC sayılı Direktifi, kara paranın aklanmasında mali sistemin kullanılmasının önlenmesine ilişkin uluslararası girişimlerin örnekleridir¹⁷³.

4.1.1. BM Viyana Konvansiyonu

Kara para aklanması ile mücadelede uluslararası işbirliği öngören ilk ve en önemli anlaşmalardan biri olarak görülen ve hazırlanması sırasında Türkiye'nin de içinde bulunduğu Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesi, 19 Aralık 1988 tarihinde Viyana'da imzaya açılmıştır ve 20 ülke tarafından onaylandıktan sonra 20 Kasım 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu sözleşme, uluslararası ceza hukuku alanında şimdiye kadar benimsenmiş olan en detaylı ve geniş sözleşmelerden biri olup, tüm dünyada konu ile ilgili ulusal kanun ve uygulama tekniklerini uyumlaştırmayı hedeflemektedir. Sözleşmeyle uyuşturucu madde kaçakçılığı ile ilgili faaliyetlerin ve bu faaliyetler sonucu elde edilen kazançların aklanmasına dair işlemlerin cezai müeyyidelere bağlanması üzerinde anlaşmaya varılmıştır¹⁷⁴.

BM Viyana Sözleşmesi'nin amacı, uluslararası boyuttaki uyuşturucu ve psikotrop maddelerin kaçakçılığına karşı daha etkili olunması ve önlenmesi için taraflar arasındaki işbirliğinin ilerletilmesidir. Bugün yüzün üzerinde ülke tarafından onaylanmış olan bu sözleşme ile bankaların, bilerek ya da bilmeyerek, yasa dışı uyuşturucu madde kaçakçılığıyla bağlantılı kara paranın sisteme dahil edilmesine aracılık etmeleri durumunda, hükümetlerin ortak mücadele politikalarını belirleme amacına yönelik uyuşturucu kaçakçılığı ile ilgili suçların tanımı yapılmış ve bunlara ilişkin müeyyideler gösterilmiş, yargılama ve cezalandırma yetkisi, müsadere, suçluların iadesi, bilgi alışverişi ve karşılıklı adli yardım gibi konular ayrıntılı olarak hükme bağlanmıştır. Ayrıca yine uyuşturucu kaçakçılığı suçu veya bu suça iştirakten kaynaklandığı bilinen mal varlığının gerçek niteliğini, kaynağını, yerini, kullanma

¹⁷³ Saatçi, s.2.

¹⁷⁴ Allan Castle, "The International Money Laundering Regime And The Asia Pacific", www.icclr.law.ubc.ca/publications/reports/moneylaunderingregime.pdf (29 Mayıs 2009), s.5.

yetkisini, hareketini gizlemek veya görünümünü değiştirmek de suç sayılmıştır. Sözleşmede öncül suç veya kara para tanımı yapılmamaktadır¹⁷⁵.

Bankacılıkta sır saklama yükümlülüğünün, uyuşturucu madde ile ilgili araştırmalar nedeniyle, bankalardan istenilen bilgilerin verilmesine engel teşkil ettiği dikkate alınarak, sözleşmeye taraf devlet mahkemelerinin veya diğer yetkili makamlarının, bankalardan mali ve ticari raporları almaları için yetkili kılınmaları istenmiştir. Müsadere konusunda, devletlerin ikili veya çok taraflı anlaşmalar yapmalarının teşvik edilmiş olması, uyuşturucu madde kaçakçılığının önlenmesinde müsadereenin etkili bir yöntem olarak görüldüğünü göstermektedir. Hatta uyuşturucu madde kaçakçılığı sonucunda elde edilen kazançların veya kullanılan araçların şekillerinin değiştirilerek başka bir kıymet haline dönüştürülmelerinde dahi, iyi niyetli üçüncü kişilerin hakları saklı kalmak kaydıyla, bunlara el konulması uygun görülmüştür¹⁷⁶.

Bu konvansiyon ile çizilen çerçeve, finansal alanda oluşturulan uluslararası işbirlikleri ile daha da genişletilmiştir. O zamanlar G-7 (İngiltere, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya ve ABD) ülkeleri olarak bilinen ülkeler tarafından 1989 yılında oluşturulan Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Yönelik Mali Eylem Grubu (FATF), bankacılık sektörü ve mali sistemin kara paranın aklanmasında aracı olarak kullanılmasının önlenmesi amacına yönelik uluslararası işbirliği ve yasal eşgüdümü destekleyici mahiyette “Ulusal Yasal Sistemler”, “Mali Sistemin Rolü”, ve “Uluslararası İşbirliği” ana başlıkları altında bir dizi öneri içeren bir tavsiye kararları almıştır. 1990 yılında kabul gören bu tavsiye kararları ile öncelikle Viyana Konvansiyonu’nun tamamen uygulanması yönünde gerekli yasal düzenlemelerin yapılmasını öngörmektedir. Bu tavsiye kararları ve bu kararları dikkate alarak ülkelerin kendi iç hukuklarında yapmış oldukları yeni yasal düzenlemeler ve özellikle de kara para aklanması ile mücadeleyle yönelik ilk Avrupa Birliği düzenlemesi niteliğindeki 91/308/EEC sayılı Avrupa Birliği direktifinin çıkarılmış olması ülkemizde de kara para

¹⁷⁵ William Schroeder, “Money Laundering”, 2001, www.fbi.gov/publications/leb/2001/may01leb.pdf (29 Mayıs 2009), s.6.

¹⁷⁶ Abdurrahman Öztürk, **Bir Organize Suç Olarak Karapara Aklamayla Ulusal Ve Uluslar arası Planda Mücadele**, Avrasya Dosyası, s.161.

aklanması önlenmesine yönelik paralel düzenlemeler yapılması gereğini ortaya çıkarmıştır¹⁷⁷.

Özetle, Viyana Sözleşmesi'nin kapsamı son derece geniş tutulmuş ve uyuşturucu madde ile ilgili belirli suçların tanımlanması yoluna gidilerek, yaptırımların uygulanması, suçluların yargılanması, suç konusu malların müsadere, suçluların iadesi, karşılıklı bilgi alışverişi, hukuki yardım ve diğer her türlü işbirliği ile eğitimin sağlanması konusunda hükümler getirilmiştir¹⁷⁸.

4.1.2. Avrupa Konseyi Sözleşmesi -141 (Strasburg Konvansiyonu)

Kasım 1990 yılında, BM Viyana Sözleşmesini tamamlamak ve ulusal yasaları uyumlu hale getirmek amacıyla tasarlanan “Suçtan Elde Edilen Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Zapt edilmesi ve müsadere Edilmesi Hakkındaki Avrupa Konseyi Sözleşmesi” (Strasbourg Sözleşmesi) Avrupa Konseyi bünyesinde hazırlanarak 8 Kasım 1990 tarihinde imzaya açılmış ve 01.09.1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir¹⁷⁹.

Sözleşmenin başlangıç kısmında, giderek artan ölçüde uluslararası bir sorun haline gelen ağır suça karşı mücadelenin uluslararası düzeyde modern ve etkin yöntemleri gerektirdiğine vurgu yapıldıktan sonra, bu yöntemlerden birisinin suçluların suçtan elde edilen gelirlerden mahrum edilmeleri olduğu belirtilmiştir¹⁸⁰.

Sınır aşan suçlarla mücadele konusunda, Avrupa Konseyi de önemli çalışmalar yapmıştır. Konuya yönelik olarak ilk aşamada, 1957 yılında Avrupa Suçluların İadesi Sözleşmesi" hazırlanmıştır. Bundan yaklaşık iki yıl sonra, 1959 yılında "Cezai Konularda Karşılıklı Yardım Avrupa Sözleşmesi" imzaya açılmıştır. Çalışmalar birbirini izlemiş, 1977 yılında "Avrupa Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi" hazırlanmıştır. 1984 yılında ise Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi tarafından, sınır

¹⁷⁷ Sipahi Arslanoğlu, “5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Önlenmesi Hakkında Kanunla Yapılan Değişiklikler”, http://www.vergidegundem.com/files/makale3_0cak07.doc (31 Mayıs 2009).

¹⁷⁸ Saatçi, s.4.

¹⁷⁹ Aykın, Karaparanın Aklanmasıyla Mücadele Konusundaki Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar, *Uluslararası Ekonomik Sorunlar*, s. 3.

¹⁸⁰ Aykın, Karaparanın Aklanmasıyla Mücadele Konusundaki Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar, *Uluslararası Ekonomik Sorunlar*, s.3.

aşan suçlarla mücadele konusunda 1044 Sayılı Tavsiye Kararı alınmıştır. Strazburg Konvansiyonu aklama ile mücadele konusunda Viyana Konvansiyonundan daha ileri bir aşamayı ifade etmektedir. Her şeyden önce sözleşmede öncül suç tanımı yapılmıştır. Sözleşmenin birinci maddesinde öncül suç, işlenmesi sonucunda aklama suçuna konu olabilecek gelir getiren, başka bir deyişle suç geliri elde edilmesine imkan tanıyan suçlar olarak tanımlanmıştır. Bu açıdan sadece uyuşturucu ve psikotrop maddelerle ilgili suçları öncül suç olarak sıralayan Viyana konvansiyonundan öncül suçlar açısından daha geniş kapsamlıdır. Sözleşmenin 6'ncı maddesi "suç gelirlerinin aklanmasının suç haline getirilmesi" başlığını taşımaktadır. Bu sözleşmede uluslararası işbirliği önemli bir yer tutmaktadır¹⁸¹.

44 maddelik sözleşmenin 29 maddesi uluslararası işbirliğine ayrılmıştır. Suçtan kaynaklanan gelirlerin ve araçların zoraltımını amaçlayan soruşturma ve kovuşturmalarda ülkelerin mümkün olan en geniş ölçüde işbirliği yapacakları belirtilmektedir (md. 7). Araştırma yardımı, el koyma veya dondurma, müsadere, işbirliğinin hangi hallerde reddedilebileceği, tebligat ve üçünü tarafın haklarının korunması, usule ilişkin hususlar ayrıntılı olarak sözleşmede yer almıştır. Buna göre; müsadere amacıyla ceza kovuşturması veya adli kovuşturma başlatan diğer bir taraf devletin talep etmesi halinde, her bir taraf, daha sonraki bir aşamada müsadere talebine konu olabilecek veya böyle bir talebi karşılayabilecek şekilde ilgili malın ticaretinin, nakledilmesinin veya elden çıkarılmasının önlenmesi için malvarlığının dondurulması veya zapt edilmesi gibi gerekli geçici tedbirleri iç hukukunun izin verdiği ölçülerde yerine getirecektir¹⁸².

Sözleşme ulusal düzeyde alınacak önlemler kapsamında, suç gelirlerinin zoraltımının sağlanması, özel araştırma yetki ve tekniklerinin kullanılması ve aklamanın suç haline getirilmesini istemektedir. Sözleşmeye göre ülkeler, zoraltıma tabi bir malın tespitini ve takibini yapabilmek ve bu tür malın elden çıkarılmasına veya nakline yol

¹⁸¹ Aykın, Karaparanın, *Aklanmasıyla Mücadele Konusundaki Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar, Uluslararası Ekonomik Sorunlar*, s.3.

¹⁸² Aykın, Karaparanın *Aklanmasıyla Mücadele Konusundaki Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar, Uluslararası Ekonomik Sorunlar*, s.4.

açan herhangi bir muameleyi önleyebilmek için gerekli yasal ve diğer önlemleri alacaklardır¹⁸³.

Konsey bünyesinde suçla mücadeleye yönelik çalışmalar, düzenlenen etkinlikler ile de devam etmiştir. Avrupa Konseyi'nce, yasadışı uyuşturucu kullanımı ve uyuşturucu bağlantılı suçlarla ilgili sorunlarda işbirliği konusunda gerçekleştirilen 12 ayrı Avrupa Bakanlar Konferansı'nda önemli kararlar alınmıştır¹⁸⁴.

Strazburg Konvansiyonu, Türkiye tarafından 27 Eylül 2001 tarihinde imzalamış ve 16.6.2004 tarihli 5191 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunmuş ve 30.07.2004 tarih ve 2004/7712 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmıştır. BKK 01.09.2004 tarih ve 25570 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır¹⁸⁵.

Viyana konvansiyonu ile belirlenen suçlar ve suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi hakkında devam eden Avrupa Konseyi tavsiye kararları sonrasında suç ve suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin olarak daha kapsamlı bir çalışma olarak kabul edilen ve Avrupa Konseyi tarafından 8.11.1990 tarihinde “ Suç gelirlerinin Aklanması, Aranması, Zaptedilmesi ve müsadere edilmesi Hakkında Sözleşme “ kabul edilmiştir. Anılan sözleşmede uluslararası düzeyde iş birliği yapılması konuları ayrıntılı olarak yer almış, buna göre müsadere amacıyla kovuşturma ya da adli kovuşturma başlatmış bulunan diğer bir taraf ülkenin talebi halinde diğer her bir taraf, daha sonraki bir aşamada müsadere talebine konu olabilecek ya da böyle bir talebi karşılayabilecek şekilde ticaretinin naklinin ya da elden çıkarılmasının önlenmesi için malvarlığının gerektiğinde dondurulması, el konulması gibi geçici tedbirleri iç hukukunun izin verdiği şartla çerçevesinde yerine getirme yükümlülüğü vardır¹⁸⁶.

Bu sözleşmelerin yanında OECD bünyesinde kurulmuş olan Mali Eylem Görev Gurubu (FATF) de OECD ülkelerinde kara para aklamanın suç haline getirilmesi ve kara para aklama ile etkin bir şekilde mücadele edilmesi yönünde etkinlik

¹⁸³ Aykın, *Karaparanın Aklanmasıyla Mücadele Konusundaki Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar*, *Uluslararası Ekonomik Sorunlar*, s.4.

¹⁸⁴ İbrahim Üney, “Avrupa Konseyinin Organize Suçlara Karşı Uluslar Arası Alanda İşbirliği Girişimleri ve Çalışmaları”, http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/37/web/makaleler/Ibrahim_UNEY.htm (01.06.2009).

¹⁸⁵ Aykın, *Kara Paranın Aklanmasıyla Mücadele Konusundaki Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar*, s.3.

¹⁸⁶ Muhsin Koçak, “Kara Para Aklanması, Aklanma Suçu, Müsadere”, <http://hukukcu.com/modules/smartsection/item.php?itemid=233> (2 Haziran 2009).

göstermektedir. Gerek FATF üyesi ülkeler gerekse Viyana ve Strasbourg Sözleşmelerine taraf olan ülkeler mevzuatlarında gerekli düzenlemeleri yaparak kara para aklamayı suç olarak kabul etmişlerdir. Bazı ülkelerde ise bu yöndeki çalışmalar halen devam etmektedir¹⁸⁷.

4.1.3. Avrupa Konseyi Sözleşmesi – 198

1990 tarihli Suç Gelirlerinin Aklanması, Aranması, Zapt Edilmesi ve Müsadere Edilmesi Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi (Strazburg Konvansiyonu), uluslararası gelişmeler doğrultusunda yeniden gözden geçirilerek güncellenmiş ve bu kapsamda hazırlanan Terörizmin Finansmanı ve Suçtan Elde Edilen Gelirlerin Aklanması, Aranması, Elkonması ve Müsaderesi Hakkındaki Avrupa Konseyi Sözleşmesi 16 Mayıs 2005 tarihinde imzaya açılmıştır. Türkiye Sözleşmeyi 28 Mart 2007 tarihinde imzalamıştır¹⁸⁸.

Sözleşmenin “ulusal seviyede alınacak tedbirler başlıklı 3., uluslar arası iş birliği başlıklı 4., mali istihbarat birimleri başlıklı 5. bölümlerindeki hükümlerinin terörün finansmanı için kullanılan veya kullanılmak üzere tahsis edilen mal varlığının veya terörün finansmanı suçundan elde edilmiş kazançların araştırılması, takibi, tespiti, dondurulması el konulması, müsaderesini sağlanması ve bu kapsamda en geniş biçimde uluslar arası iş birliğinin sağlanması amaçlanmaktadır¹⁸⁹.

Sözleşme ayrıca,

- Tüzel kişilerin sorumluluğu,
- Mali istihbarat birimlerini arasında iş birliği,
- Kara parayı aklamada önleme birimleri
- Dahili şüpheli işlemlerin askıya alınması,

¹⁸⁷ Gökhan Sayın, “Karapara Aklama”, <http://www.abchukuk.com/makale/makale422.html> (2 Haziran 2009).

¹⁸⁸ Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), Karaparanın Aklanmasıyla Mücadelede Uluslararası Sözleşmeler/Diğer Düzenlemeler ve Örgütler, Ak-Sözleşmesi 198, 2008, http://www.masak.gov.tr/SucGelirlerininAklanmasi/uluslararasi_mucadele.htm# (2 Haziran 2009).

¹⁸⁹ Oktay Üstün, “Karapara Aklama Ve Terörün Finansmanı İle Mücadelede Uluslararası Girişimler Ve Araçlara Toplu Bakış”, **Bankacılar Dergisi**, Sayı 65, 2008, s.25.

Banka hesapları ve bankacılık işlemleri hakkında bilgi talepleri hakkında yeni düzenlemeler getirmiştir. Sözleşme, hem kara para aklama ve hem de terörün finansmanı ile mücadele tedbirlerini bir bütün halinde ihtiva eden tek uluslararası belge olma özelliği taşımaktadır¹⁹⁰.

4.1.4. BM – Palermo Konvansiyonu

Palermo Konvansiyonu olarak anılan, Sınırlaşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi organize suçlarla mücadele öngören ilk uluslararası düzenlemedir. 12 – 15 Aralık 2000 tarihlerinde Palermo’da (İtalya) düzenlenen Konferansta imzaya açılmış ve 29 Eylül 2003’de yürürlüğe girmiştir. Sözleşme incelendiğinde öncül suç, suç gelirleri ve suç gelirlerinin aklanması konusunda Strazburg sözleşmesinde yapılan tanımlamalara paralel bir tanımlamayı kapsamaktadır. Bu sözleşmeyi Strazburg sözleşmesinden ayıran en önemli ve ayırt edici özellik ile aklama ile mücadele önlemleri hakkındaki hükümlerdir. Sözleşmenin 5’inci maddesinde örgütlü bir suç grubuna suç sayılması ya da suç haline getirilme hallerini öngörmüş ve bu suçların kasıtlı olarak işlenmesinin önüne geçilmesi ve gerekli önlemleri alması şartını öngörmüştür. Buna göre anılan sözleşmenin 5. maddesinde sayılan eylemlerden biri veya her ikisinin teşebbüs halinde kalmış veya tamamlanmış bir suçtan bağımsız olarak başlı başına suç sayılması gereken halleri de ayrıca belirtmiştir. Buna göre¹⁹¹;

- Organize suç gruplarına katılma,
- Kara para aklama,
- Yolsuzluk ve
- Adaletin engellenmesi gibi yasadışı eylemleri suç haline getirmelerini öngörmektedir.

¹⁹⁰ Üstün, *Karapara Aklama Ve Terörün Finansmanı İle Mücadelede Uluslararası Girişimler Ve Araçlara Toplu Bakış*, s.25.

¹⁹¹ Koçak, s.2.

Sözleşmenin “Suç Gelirlerinin Aklanmasının Suç Haline Getirilmesi” başlıklı 6’ncı maddesine göre¹⁹²;

1. Suç geliri olduğu bilinen malvarlığının, yasadışı kaynağını gizlemek veya olduğundan değişik göstermek veya öncül suçun işlenmesine karışmış olan herhangi bir kişiye işlediği suçun yasal sonuçlarından kaçınmasına yardım etmek amacıyla dönüştürülmesi veya devredilmesi;

2. Bir malvarlığının suç geliri olduğunu bilerek, gerçek niteliğinin, kaynağının, yerinin, kullanımının, hareketlerinin veya mülkiyetinin veya malvarlığına ilişkin hakların gizlenmesi veya olduğundan değişik gösterilmesi.

3. Tesellüm anında bu tür bir malın suç geliri olduğunu bilerek edinilmesi, bulundurulması veya kullanılması,

4. Yukarıda belirtilen suçlardan herhangi birini işlemeye veya teşebbüse örgütlü olarak veya suç işleme konusunda anlaşarak yardım, yataklık, kolaylaştırma ve yol göstermek suretiyle katılma, eylemlerinin kasten işlenmesi durumunda, her taraf devlet iç hukukunun temel ilkelerine uygun olarak, bu eylemleri suç haline getirmek üzere yasal ve diğer gerekli önlemleri alacaktır.

Sözleşmede, suç geliri, öncül suç ve suç gelirlerinin aklanması konusunda Strazburg konvansiyonuna benzer ifadeler yer verilmiştir. Sözleşmenin suç gelirlerinin aklanması konusunda Strazburg Konvansiyonu’na göre ayırt edici özelliği aklama ile mücadele önlemleri konusundaki hükümleridir. Sözleşmeye göre her taraf devlet;

a) Kara para aklamanın her biçimini önlemek ve tespit etmek için, kendi yetkisi dahilinde, bankalar ve bankalar dışındaki mali kuruluşlar ve gerektiğinde, özellikle kara para aklamaya müsait diğer kurumlar için kapsamlı bir iç düzenleyici ve denetleyici sistemi oluşturacaktır. Bu sistem, kimlik tespiti, kayıt tutulması ve şüpheli işlem bildiriminde bulunulması ihtiyaçlarına cevap verecektir.

¹⁹² Üstün, *Karapara Aklama Ve Terörün Finansmanı İle Mücadelede Uluslararası Girişimler Ve Araçlara Toplu Bakış*, s.19.

b) Sözleşmenin 18 ve 27. madde hükümleri saklı kalmak şartıyla, kara para aklamayla mücadelede hasredilmiş, idari, düzenleyici, kanun uygulayıcı makamlarının yanı sıra diğer makamların kendi iç hukuklarınca öngörülen koşullar çerçevesinde, ulusal ve uluslararası düzeyde işbirliği yapmak ve bilgi değişiminde bulunmak imkan ve yetkisine sahip olmalarını sağlayacak ve bu amaçla, muhtemel kara para aklamaya ilişkin bilginin toplanması, analizi ve iletilmesi için ulusal bir merkez olarak hizmet verecek bir mali istihbarat biriminin kurulması ihtiyacı değerlendirecektir.

Sözleşmede taraf devletlerden yolsuzluğu suç haline getirmeleri istenmektedir. Bunun yanında yolsuzluğa karşı alınacak diğer önlemler de sıralanmaktadır¹⁹³.

Sözleşmede yer alan önemli bir diğer düzenleme ise, organize suç örgütlerine katılma, suç gelirlerinin aklanması, yolsuzluk ve adaletin engellenmesi suçları açısından tüzel kişilerin sorumlu tutulmaları için ülkelerin kendi hukuk ilkelerine uygun önlemleri almasını hüküm altına almasıdır. Tüzel kişilerin sorumluluğu, cezai, medeni veya idari olabilecektir. Tüzel kişilerin sorumluluğu gerçek kişilerin cezai sorumluluğu ortadan kaldırmayacaktır. Sorumlu tutulan tüzel kişiler için öngörülen cezaların parasal müeyyideler de dahil, etkin, orantılı ve caydırıcı olması istenmektedir.

Palermo Konvansiyonu, 13.12.2000 tarihinde imzalanmış, 30.01.2003 tarih ve 4800 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunmuştur. 04.02.2003 tarih ve 2003/5329 sayılı BKK ile onaylanmıştır¹⁹⁴.

4.1.5. Mali Eylem Görev Gücü (FATF)

FAFT Kara paraya karşı gerekli mücadele politikalarını geliştirmek ve kara paranın önlenmesi çalışmalarını teşvik etmek amacıyla kurulan uluslararası bir kuruluştur¹⁹⁵. FAFT, ilk olarak 1990 yılında Avrupa Konseyi Tavsiye Kararı, 1988 Viyana Sözleşmesi ve Basle Komitesi ilkelerini esas alarak oluşturduğu kara para aklama ile mücadele esaslarını belirten ve sadece uyuşturucu suçlarından elde edilen gelirlerin finansal sistem aracılığı ile aklanmasının takibi konusunda uygulanabilme

¹⁹³ Üstün, *Karapara Aklama Ve Terörün Finansmanı İle Mücadelede Uluslararası Girişimler Ve Araçlara Toplu Bakış*, s.19.

¹⁹⁴ Aykın, *Karaparanın Aklanmasıyla Mücadele Konusundaki Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar, Uluslararası Ekonomik Sorunlar*, s.39.

¹⁹⁵ Taşdelen, s.67.

özelliği taşıyan 40 Tavsiye Kararı yayımlamıştır. Kara para aklama ile mücadeleyi, uluslararası düzeyde ve belirli esaslara bağlayarak yürütmektedir. Bu amaçla, bu amaçla üye ülkelerce uyulması istenen, önce 1990 da ve daha sonra gözden geçirilerek 1996 tarihinde yenilenen Kırk Tavsiye Kararı yayımlamıştır. FATF tarafından getirilen önerilerin genel çerçevesi şöyle özetlenebilir¹⁹⁶;

. Her ülkenin, daha fazla gecikmeden, Viyana Sözleşmesi'ni tümüyle uygulama yolunda harekete geçmesi ve bunun için gerekli yasal düzenlemeleri yapması,

. Bankaların veya mali kuruluşların gizlilik yasalarının, kara para aklanmasının önlenmesi amacıyla getirilen önerilerin uygulanmasını kısıtlamayacak ölçüde dikkate alınması,

. Etkin bir para aklanmasını önleme programı, para aklanmasının soruşturulması, yasal takibatı ve ortadan kaldırılması hususlarında mümkün olduğunca çok yönlü işbirliğinin yapılması ve karşılıklı hukuki desteğin verilmesi.

Bunun yanında FATF'nin önerileri; 1-Paranın Aklanmasını Önlemede Ulusal Hukuk Sisteminin Geliştirilmesi, 2-Mali Sistemin Rolünün Güçlendirilmesi, 3-Uluslararası İşbirliğinin Güçlendirilmesi ana başlıkları altında toplanmıştır¹⁹⁷. Başka bir deyişle, kara paranın aklanmasının önlenmesi için ceza hukuku, banka hukuku ve uluslararası işbirliği alanlarında 40 önemli nokta önerilmiştir¹⁹⁸.

Kara para aklama yöntemlerindeki değişimler de dikkate alınarak 1996 da yenilenen 40 Tavsiye kararı, finansal kuruluşlar dışında meşru zeminde faaliyet gösteren kişi ve kuruluşların suiistimale açık olması, profesyonel meslek sahiplerinin uzmanlık ve danışmanlıklarından yararlanılması hususları ile terörizmin finansmanı ile mücadele yaklaşımı dikkate alınarak revize edilmiştir. 1996 yılında yapılan çalışmalardan farklı olarak FATF'a üye olan ve olmayan ülkelerin, gözlemcilerin, finansal ve diğer ilgili sektör ve meslek gruplarının da görüşü alınarak önemli

¹⁹⁶ Özyakışır, s. 95.

¹⁹⁷ William C. Gilmore, "International Efforts To Combat Money Laundering", **Cambridge International Documents Series**, Volume 4, Cambridge, Grotius Publications Limited, 1992, s. 9.

¹⁹⁸ Scott E Mortman, "Putting Starch In European Efforts To Combat Money Laundering", **Fordham Law Review**, Vol. 60, No. 6, 1992, s.439.

değişiklikler içerecek şekilde revize edilen yeni 40 Tavsiye, FATF'ın Haziran 2003 tarihindeki Genel Kurul toplantısında kabul edilmiştir¹⁹⁹.

FAFT tarafından, daha önce gerek ulusal gerekse uluslararası girişimlerle ülkelere taahhüt edilmiş olan kara para aklamada banka ve mali kurumların kullanılmasının önlenmesine ilişkin çalışmaların yapılması ve bu konudaki işbirliği neticelerinin değerlendirilmesi, gerektiği takdirde kara paranın karşısında mali sistemin bekasının korunması ve bunun için yasal ve düzenleyici sistemlerin kabulü ile ülkeler arasında çok taraflı hukuki yardımların sağlanması amaçlanmıştır. FAFT, diğer uluslararası girişimlerden farklı olarak kara para aklamının önlenmesi konusundaki çalışmalarını gittikçe genişleyen yani daha fazla ülkeyi kapsamına alan bir coğrafi alanda sürdürmektedir. FAFT'a üye olmayan ülkelerle de işbirliği yapılarak, bu ülkelerin FAFT önerilerini uygulamaları amaçlanmıştır. Üye ülkeler kara para aklamayı önlemeye yönelik 40 tavsiyeyi uygulayıp uygulamadıkları yönünden FAFT tarafından incelemeye alınmış ve inceleme neticesinde, ülkelerin karapara aklamayı önlemeye yönelik tutumları hakkında rapor hazırlamıştır. Ayrıca FAFT'ın öncülüğünde, aynı tip bölgesel düzeyde örgütler oluşturulmuş olup, FAFT'la işbirliği halinde karapara aklamaya karşı etkin bir mücadele sağlanmış olacaktır²⁰⁰.

FATF'a göre kara para aklama, finansal yapı ve yasal düzenleme eksikliklerden yararlanır ve uluslararası alanda ülkeler arası işbirliği eksikliğinden destek bulur²⁰¹. Bu nedenle aklama ile mücadelede 4 ayrı unsur önemlidir. Bunlar, a-Gizli banka hesapları yasayla kaldırılmalıdır, b-Müşterini tanı ilkesi gereği yapılan işlemler ilerletilmeli ve ilkeye işlerlik sağlanmalıdır, c-Müşteri hakkında yapılan soruşturma bilgileri gizli kalmalıdır, d-Kara para aklama ile mücadele konusunda yeni yasalar çıkartılmalıdır²⁰². Bilindiği üzere 40 Tavsiye'de ülkelerin genel olarak kara para ile mücadelede almaları gereken tedbirler açıklanmış, her ülkenin özellikle suçluların

¹⁹⁹ Oktay Üstün, "Mali Eylem Görev Gücü'nün (FATF) Yeni Kırk Tavsiye Kararı Neler Getiriyor", *Bankacılık Dergisi*, 2003, Sayı. 47, <http://www.tbb.org.tr/turkce/dergi/dergi47/FATF.doc> (2 Haziran 2009), s. 16.

²⁰⁰ Ergin Ergül, **Karapara Endüstrisi ve Aklama Suçu**, Ankara: Yargı Yayın Evi, 2001, s.106-108.

²⁰¹ Donato Masciandaro, "Combating Black Money", 2004, <http://www.g8.utoronto.ca/conferences/2004/indiana/papers2004/masciandaro.pdf> (2 Haziran 2009), s.3.

²⁰² IMF, Enhancing Contributions To Combating Money Laundering: Policy Paper, 2001, <http://www.imf.org/external/np/ml/2001/eng/042601.pdf> (2 Haziran 2009), s.10.

iadesi ve kara para aklama suçunu iade edilebilir bir suç olarak görmeleri gerekliliği belirtilmektedir²⁰³.

Türkiye FATF'a 24 Eylül 1991 yılında üye olmuştur. FATF'ın üye sayısı 33'dür. Bu 33 üyeye Avrupa komisyonu ve Körfez ülkeleri dahildir. FATF genişleme yerine kendi benzeri bölgesel organların (FATF Style Regional Bodied-FSRBs) oluşturtmasını teşvik etmektedir²⁰⁴.

11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de meydana gelen terör saldırılarından sonra, 29-30 Ekim 2001 tarihinde Washington D.C de FATF olağan üstü toplantısı yapılmıştır. Bu toplantıda FATF'ın kapa para ile mücadele misyonuna terörizmin finansmanı da eklenmiştir. Bu amaçla terörizmin finansmanın önlenmesi konusunda 8 özel tavsiye kararı yayınlanmıştır. Daha sonra FATF, nakdin yolcu ile birlikte sınırları geçmesinin terörizmin finansmanında önemli bir nokta olduğunu düşünmüştür. Bundan dolayı 24 ekim 2004 tarihinde genel kurul toplantısında nakit taşıyışları (Cash Cuuries) hakkında 9. özel tavsiyeyi kabul etmiştir. Bu şekilde FAT'ın terörizmin finansmanı konusunda özel tavsiyeleri 9 olmuştur²⁰⁵.

FATF'ın 40 tavsiye ve 9 özel tavsiyesi Ek-1 verilmiştir.

4.1.6. EGMONT Grubu

Kara paranın aklanmasına karşı yürütülen global savaşın başarısına katkıda bulunmak, İnternet güvenlik ağı (Internet Web-Secure) ortamında mali bilgileri paylaşmak, mali istihbarat birimleri arasındaki işbirliğini sağlamak ve her bir mali istihbarat biriminin etkinliğini artırmak amacıyla 9 Haziran 1995 tarihinde Brüksel'de 24 ülke ve 8 uluslararası kuruluşun bir araya gelmesiyle oluşturulan Egmont Grubu, 1996 yılında Roma'da yapılan toplantıda mali istihbarat birimini tanımlamıştır²⁰⁶.

²⁰³ Hamza Kaçar, **Karaparanın Aklanması E-Ticaret, Karapara ve Terörün Finansmanının Önlenmesi İlgili Mevzuat**, Ankara: Turhan Kitabevi, 2004, s.14.

²⁰⁴ Aykın Kara Para Aklanmasıyla Mücadele Konusundaki Temel Uluslar arası metinler ve Oluşumlar, *Uluslar arası Ekonomik Sorunlar*, s. 6-7.

²⁰⁵ Üstün, *Kara Para Aklama ve terörün finansmanı ile ilgili mücadelede Uluslar arası girişimler ve Araçlara Toplu Bakış*, s. 26.

²⁰⁶ Aykın, *Kara Paranın Aklanmasıyla Mücadele Konusundaki Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar*, s.7.

Mali istihbarat birimi; Şüpheli suç gelirleri ve terörizmin finansmanı ile ilgili finansal bilgileri veya kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele amacıyla ulusal mevzuat ve düzenlemelerin gerekli kıldığı diğer bilgileri; alan, analiz eden ve onları yasal uygulama birimlerine ve kovuşturmaya intikal ettiren ulusal bir merkezi birimdir²⁰⁷.

Grubun halen 106 ülkeden mali istihbarat birimi üyesi bulunmaktadır. EGMONT Grup literatüre, mali istihbarat birimi (FIU) tanımı getirmiş ve mali istihbarat birimleri arasındaki bilgi değişim esaslarını düzenlemiştir. Gruba üye ülkeler arasında istihbari bilgi değişimi “EGMONT Secure Web” aracılığı ile yapılmaktadır²⁰⁸.

EGMONT, suç gelirlerinin aklanması ile birlikte terörizmin finansmanı ile mücadelede mali istihbarat birimlerinin rolünü yansıtmak amacıyla 2004 yılında değiştirilen mali istihbarat birimi tanımını onaylamıştır. Egmont Grubu üyesi ülkeler arasındaki bilgi değişimleri ülkelerin mali istihbarat birimleri (Financial Intelligence Unit- FIU) aracılığı ile yapılmaktadır²⁰⁹.

Türkiye’nin mali istihbarat birimi, 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun hükümleri uyarınca Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) dur. MASAK daha önce bu fonksiyonuna ilişkin yetkiyi 4208 sayılı Kanundan almakta idi.

Mali istihbarat birimleri arasında hızlı, sistematik ve güvenli bilgi değişimi amacıyla Egmont Güvenlik Ağı (Egmont Secure Web-ESW) bilgisayar ağı sistemi oluşturulmuştur. 1997 yılında faaliyete geçen bu sistem sadece ağa dahil mali istihbarat birimlerinin kullanımına açıktır. Bu ağ sayesinde mali istihbarat birimleri diğer ülkelerin istihbarat birimleri ile istihbari nitelikteki bilgileri hızlı ve güvenilir bir şekilde paylaşmaktadırlar. ESW aynı zamanda FIU’lara diğer ülke mevzuatlarına ve tipolojilere ulaşma imkanı da sağlamaktadır. Ülke FIU’ları arasında sistematik bilgi değişimini amaçlayan mutabakat muhtırası (Memorandum of Understanding-MOU)

²⁰⁷ Üstün, *Karapara Aklama Ve Terörün Finansmanı İle Mücadelede Uluslararası Girişimler Ve Araçlara Toplu Bakış*, s.35.

²⁰⁸ Üstün, *Karapara Aklama Ve Terörün Finansmanı İle Mücadelede Uluslararası Girişimler Ve Araçlara Toplu Bakış*, s.35.

²⁰⁹ Aykın, *Kara Paranın Aklanmasıyla Mücadele Konusundaki Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar*, s.7.

imzalanmaktadır. 5549 sayılı Kanunun 19 uncu maddesi uyarınca MASAK uluslararası anlaşma niteliğinde olmayan mutabakat muhtırası imzalama konusunda yetkilendirilmiştir. Bu konuda ilk MOU Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile imzalanmıştır. Egmont Gruba 101 ülke üyedir. Türkiye FIU'su olan MASAK Haziran 1998'de üyeliğe kabul edilmiştir. MASAK, Mayıs 2001 tarihinde de ESW'ye dahil olmak suretiyle, güvenli ağı bilgi paylaşımı ve haberleşme fonksiyonlarından yararlanmaktadır²¹⁰.

Türkiye Egmont Grubu üyeliğine Haziran 1998 toplantısında kabul edilmiştir. Mali istihbarat birimi olarak yukarıdaki tanıma uygun bir yapılanmaya da sahip olan MASAK, Egmont Grubu'nda ülkemizi temsil etmektedir²¹¹.

4.1.7. Avrupa Birliği Direktifleri

Bu direktifle, uyuşturucu kaçakçılığının yanı sıra diğer ağır suçların da mali sistemin güvenilirliğini tehlikeye atması sebebiyle öncül suç kapsamının genişletilmesi hedeflenmiştir²¹². Uluslararası işbirliği, kimlik tespiti, şüpheli işlem bildirimi konusunda da bazı düzenlemeler yapılmıştır²¹³.

Bununla birlikte bankalar, sigorta şirketleri, menkul kıymet şirketleri, finansal kiralama şirketleri, kredi kartı çıkaran firmalar gibi mali sistemde yer alan kurumların hepsini kapsamaktadır. Avrupa Birliği'ne üye ülkeler açısından Konsey direktiflerinin bağlayıcı olması sebebiyle, Birliğe üye ülkeler 1 Ocak 1993 tarihine kadar mali sistemin kara para aklanmasında kullanılmasını önlemeye yönelik bir çalışma olan bu Konsey Direktifini iç hukuklarında yürürlüğe koymuşlardır²¹⁴.

²¹⁰ Aykın, *Karaparanın Aklanmasıyla Mücadele Konusundaki Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar, Uluslararası Ekonomik Sorunlar*, s.7.

²¹¹ *Yolsuzluk, Karapara aklanması, Organize Suç, Yasa Dışı Güç ve Schengen Uygulamaları Konulu Seminer, 2004*, <http://www.abgm.adalet.gov.tr/hgultekin.pdf> (2 Haziran 2009).

²¹² Başak, s.12.

²¹³ Kaçar, *Karaparanın Aklanması E-Ticaret, Karapara ve Terörün Finansmanının Önlenmesi İlgili Mevzuat*, s.13.

²¹⁴ Ayşe Günay ve Röşen Şahbazov, "Küreselleşme Sürecinde Mali Suçlar ve Mali Suçları Önlemeye Yönelik Olarak Yapılan Çalışmalar", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı:130, Temmuz 1999, s. 145.

4.2. Kara Para Aklama Suçunun Türkiye’deki Tarihçesi

Kara para ile mücadele konusunda ülkemizdeki ilk düzenleme, 19.11.1996 tarihli ve 22822 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 4208 sayılı “Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine, 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunda, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununda ve 178 Sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”dur (4208 sayılı Kanun)²¹⁵.

Türkiye’nin uyuşturucu ticareti ve kara parayla tanışmasında o yıllarda Avrupa’ya başlayan gurbetçi akımının da payı vardır. Gurbetçilerin önemli bir kısmı kendilerine verilen işlerde çalışmışken, bir kısmı da kanun dışı yollara sapmıştır. 1980 öncesi Türkiye’de kara paranın kullanımı ciddi sorunken, bugün kara para sorun olmaktan çıkmıştır. Çünkü; servet beyanı kaldırılmış, bankalarda isimsiz hesaplara para yatırabilme olanağı getirilmiştir.

1970’lere gelindiğinde, bu azınlık yurt içindeki uzantılarıyla sıkı bağlar kurmak suretiyle, Avrupa’da kendilerine ortaklar bularak Türk mafyasını oluşturmuştur. Aynı yıllarda yükselen terör dalgasıyla mafyanın el attığı ikinci alan silah kaçakçılığı olmuştur. Kaçak sigara ve içki ticareti de kara para oluşumuna katkıda bulunmuştur. Türkiye’nin siyasi çekişmelerin etkisiyle düzeltilmediği döviz sorunu, dövize çevrilebilir mevduatla (DÇM) aşılmaya çalışılmış, Türkiye’ye getirilen dövizin kaynağı kesinlikle araştırılmamıştır.

1980’lerde ise siyasi iktidarlar, yoğun bir döviz bunalımı korkusuyla hareket etmişlerdir. Ekonominin reel kesiminde hayali ihracat aracılığıyla, finans kesiminde ise kayıtsız şartsız açılan döviz tevdiat hesapları ve sırdaş hesaplarla kara para aklamanın kapıları ardına kadar açılmıştır²¹⁶. Hayali ihracat, yurt dışındaki kara paranın Türkiye’ye ihracat teşviklerinden yararlanarak geri dönmesinde önemli rol oynamıştır. Hayali ihracat gelirleri, bazı araştırmacılara göre ihracat gelirlerinin üçte biri; bazılarına göre ise yarısına ulaşmıştır. Sırdaş hesaplar ise yurt içindeki karapara akımlarının fikrini

²¹⁵ Yavuz Akbulak, “Suç Gelirlerinin Aklanması”, www.legalisplatform.net/Makale/Suç%20Gelirlerinin%20Aklanması.pdf (2 Haziran 2009), s.1.

²¹⁶ Cahit Uyanık, “Kısım Tekmili Birden Karapara Macerası”, *Ekonomi Dergisi*, Aralık 1996, s.25.

çelmeye yönelik olmuştur. Sırdış hesaplar 1986 ve 1987 yıllarında sırasıyla, bankacılık sektöründeki toplam mevduatın %5 ve % 5,7'sine kadar tırmanabilmiştir²¹⁷. Sırdış hesap, bankanın mevduat sertifikası satması esasına dayanmaktadır. Müşteri, bu sertifikayı gerek satın alırken, gerek bozdururken en küçük kimlik beyanında bulunmamaktadır. Cazip ve yüksek faizli döviz tevdiat hesapları ise Türkiye ile başka kara para aklama merkezlerini kıyaslamak isteyen yabancılara yöneliktir. 1980'lerde siyasi mevkideki ekonomi yöneticilerinin “ bankalarımızın kapısı ardına kadar açık, isteyen istediği gibi yararlanabilir” yollu demeçleriyle ifadesini bulan kara paraya çağrı pusulalarının, yerine ulaştığı kolayca söylenebilir²¹⁸.

1990'larda dünyadaki genel eğilime bağlı olarak Türkiye'nin karapara konusunda ciddi dış baskılara maruz kaldığı görülmektedir. FATF, yapılan baskıların odak noktasını oluşturmuştur. Ancak Türkiye'deki yöneticiler bu konuda çoğu zaman ağırdan almayı yeğlemişlerdir. Hayali ihracat, sırdış hesap ve döviz tevdiat hesaplarının cazibesi ortadan kalkınca, sıcak parayı körüklemek için TL faizlerini yükseltip, kuru baskılamışlardır. Özellikle mali sistem içinde kara para, bu kez sıcak paranın içine karışarak Türkiye'ye girmiştir. Öte yandan ülkeyi baştan başa saran döviz büfeleri de sırdış hesapların yerine geçmiştir²¹⁹. Ayrıca bu parayla devlet tahvili, hazine bonusu, döviz veya gayrimenkule de yatırım yapılabilmektedir. Dolayısıyla birbirini besleyen mekanizmalar içinde kayıt dışı ekonomi sürekli büyümektedir²²⁰.

Bu gelişmelere rağmen Türkiye'de kara para ile mücadeleye başlanmıştır. Mücadelenin başlangıç tarihi olarak FATF'a üyelik tarihi olan 25 Eylül 1991 kabul edilebilir. Bu tarihten sonra FATF'ın 40 tavsiye kararlarının gereğini yerine getirmek amacıyla kara para aklamayı suç haline getirecek bir kanun çıkarılması çalışmalarına başlanmıştır. Bu konuda 1994'te bir kanun taslağı hazırlanmış ve 9 Ekim 1994'te TBMM'ne sunulmuştur. Ancak kanunun TBMM'ye sunulduğu yasama yılı içinde TBMM tarafından onaylanamayan tasarı, yasama yılının sona ermesiyle kadük olmuştur. 2-4 Kasım 1994 tarihinde ilk defa FATF, Türkiye'de incelemelerde

²¹⁷ Hazma Kaçar, **Tüm Yönleriyle Karapara Mevzuatı, 4208 Sayılı Kanun ve İlgili Mevzuat**, Ankara: Yaklaşım Yayınları, 1999, s.86.

²¹⁸ Uyanık, s.25.

²¹⁹ Uyanık, s.57.

²²⁰ Kemal Kılıçdaroğlu, **Kayıtdışı Ekonomi ve Bürokrasinin Yeniden Yapılanma Gereği**, Ankara: TÜRMOB Yayınları, 1997, s.3.

bulunmuştur. Türkiye'nin 40 Tavsiye kararları ile uyum konusunda gerekli adımları atmadığını tespit eden FATF, 19 Eylül 1996 tarihinde Türkiye'ye yaptırım uygulama kararı almıştır. Bu gelişme üzerine önceden hazırlanıp kadük olan kanun tasarısı yeniden TBMM'ne sunulmuş, yapılan görüşmeler sonucunda 4208 sayılı Kara paranın Önlenmesi Hakkındaki Kanun kabul edilmiş ve bu kanun, 19 Kasım 1996 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanunun yürürlüğe girmesiyle FATF, önceden almış olduğu yaptırım kararını 12 Aralık 1996 tarihinde kaldırmıştır. Bu tarihten sonra Türkiye, kara para ve kara paranın aklanması konusunda dünyadaki gelişmelere paralel olarak tavır almış ve bu tavır, başta FAFT ve ABD olmak üzere dış ülkelerden destek bulmuştur²²¹.

Kara Paranın Türkiye'deki kronolojisini Ek-2 görülebilmektedir.

4.3. Türkiye'de Kara Para Aklama İle Mücadele ve MASAK

19.11.1996 tarihinde yürürlüğe giren 4208 sayılı Kara paranın Aklanmasının önlenmesine Dair Kanun ile kurulmuş olan MASAK 17 şubat 1997 tarihinde faaliyetine başlamıştır. Görev ve yetkileri 18.10.2006 tarihinde yürürlüğü girmiş olan 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının önlenmesi Hakkında Kanun ile yeniden belirlenmiştir.

Masak'ın Görev ve yetkileri²²²;

- Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi amacıyla politika hazırlamak ve uygulama stratejileri geliştirmek, bu amaçla kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak, ortak çalışmalar yapmak, görüş ve bilgi alışverişinde bulunmak,
- Belirlenen politikalar çerçevesinde kanun, tüzük ve yönetmelik taslakları hazırlamak, bu Kanun ile buna ilişkin Bakanlar Kurulu kararlarının uygulanması konusunda düzenlemeler yapmak,

²²¹ Mavral, *Karapara, Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi Ve Türkiye'ye Yansımaları*, s.330.

²²² Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun, <http://www.masak.gov.tr/mevzuat/kanunlar/5549.htm> (5 Haziran 2009).

- Suç gelirlerinin aklanması alanındaki gelişmeler ile aklama suçunun önlenmesi ve ortaya çıkarılmasına yönelik yöntemler konusunda araştırmalar yapmak,
- Suç gelirlerinin aklanmasını önlemek amacıyla sektörel çalışmalar yapmak, önlemler geliştirmek ve uygulamayı izlemek,
- Kamuoyu duyarlılığını ve desteğini artırmaya yönelik çalışmalar yapmak,
- Suç gelirlerinin aklanması ve terörün finansmanının önlenmesi kapsamında veri toplamak, şüpheli işlem bildirimlerini almak, analiz etmek ve değerlendirmek,
- Değerlendirme sürecinde gerek duyulduğunda kolluk ve diğer birimlerden kendi görev alanlarında inceleme ve araştırma yapılması talebinde bulunmak,
- Bu Kanun kapsamına giren işlemler ile ilgili olarak, araştırma ve inceleme yapmak veya yaptırmak,
- Yapılan araştırma ve inceleme sonucunda aklama suçunun işlendiği hususunda olguların varlığının tespiti halinde, Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre gerekli işlemler yapılmak üzere Cumhuriyet başsavcılığına suç duyurusunda bulunmak,
- Cumhuriyet savcıları tarafından intikal ettirilen konuları incelemek ve aklama suçunun tespitine ilişkin talepleri yerine getirmek,
- Aklama veya terörün finansmanı suçunun işlendiğine dair ciddi şüphelerin mevcut olması durumunda konuyu ilgili Cumhuriyet savcılığına intikal ettirmek,
- Kanun ve ilgili mevzuat kapsamında yükümlölük denetimi yapılmasını sağlamak,

- Kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile tüzel kişiliği olmayan kuruluşlardan her türlü bilgi ve belgeyi istemek,
- Bilgi ve ihtisasına ihtiyaç duyulması halinde, diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanların Başkanlık bünyesinde geçici olarak görevlendirilmelerini talep etmek,
- Görev alanına giren konularda uluslararası ilişkileri yürütmek, görüş ve bilgi alışverişinde bulunmak,
- Yabancı ülkelerdeki muadil kurumlarla bilgi ve belge değişiminde bulunmak, bu amaçla uluslararası antlaşma niteliğinde olmayan mutabakat muhtırası imzalamaktır.

Belirlenen görev ve yetki kapsamında MASAK'ın fonksiyonları²²³;

- Politika belirleme ve mevzuat geliştirme
- Veri toplama, analiz, değerlendirme
- Denetim
- Koordinasyon
- İncelemedir.

MASAK'ın mali ve idari özerkliğe sahip olmaması eleştirilmektedir. Kara para incelemeleri sonucunda müsadere gibi, en temel haklardan mülkiyet hakkına yönelik ciddi cezaların öngörüldüğü bir kanunun uygulanması için MASAK'nun her türlü politik baskıdan uzak ve özerk olması görevini yerine getirmesini kolaylaştıracaktır. Özerklik, hassas sektörlerden sorumlu kurulların, bağımsızlıktan aldıkları güçle görevlerini objektif olarak yerine getirmelerini sağlamaktadır. Bunun en önemli görünüş şekillerinden biri de, kurumların organlarının seçilmesinin ve görevden alınmasının

²²³ Mali Suçları Araştırma Kurulu, Görev, Yetki ve Fonksiyonları, 2008, http://www.masak.gov.tr/Kurulumuz/gorev_yetki.htm (5 Haziran 2009).

şeklidir. Doğrudan Maliye Bakanlığına bağlı olarak çalışmak, özerkliğin sağlanamadığının göstergesidir²²⁴.

MASAK'nun Adalet Bakanlığı yerine Maliye Bakanlığına bağlı olması da eleştirilmektedir. Zira bu kurula verilen görevler, kara paranın aklanması suçu ile ilgili olup, bu açıdan bir nevi suç inceleme ve kovuşturması yapılmaktadır. Suçlarla ilgili yapılanmayı ve çözümlemeyi de Adalet Bakanlığı yapmaktadır²²⁵.

Kara paranın aklanması konusunda daha önce açılmış ve halen devam eden veya sona eren soruşturmalara ve davalara konu olan parasal istatistiklerden yararlanılarak tahmin yapılması yöntemi ilk akla gelen yoldur. Ancak bu konuda düzenli, sağlıklı ve sürekli veri olmadığı gibi, mevcut veriler de kara para miktarının çok düşük bir kısmına karşılık gelmektedir. Bu nedenle bu yöntemle bulunan tutarlar, fiili aklamanın asgarisini vermektedirler. ABD üzerine 1991-1992 yıllarını içeren ve bu yöntemle yapılan bir çalışmada, dava ve soruşturma konusu olmuş aklama tutarı 50 milyon dolar olarak hesaplanmıştır. Ancak, ülke dışına çıkarılan şüpheli tutar aynı dönemlerde 30 milyar dolar olarak tahmin edilmiştir²²⁶. Ülkemizde kara para aklanması ile ilgili olarak kurulan MASAK'ın faaliyetleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

²²⁴ Akar, s.124.

²²⁵ Süheyl Donay, "Ceza Hukukunda Objektif veya Kusursuz Sorumluluk", **Danıştay Dergisi**, Sayı: 34-35, Ankara, 1979, s.2.

²²⁶ Yetim, *Kara Paranın Aklanması, Boyutları ve Mafyokrasi*, s.205.

Tablo 9

MASAK’a İntikal Eden Şüpheli İşlem Bildirim Sayıları

Şüpheli İşlem Bildirim Kaynağı	2003	2004	2005	2006	2007	Genel Toplam
Bankalar	177	288	349	1103	2871	4788
Katılım Bankaları	3	1	2	30	32	68
Sigorta Kurumları	-		-	-	3	3
Aracı Kurumlar	-		1	7	40	49
Toplam	180	290	352	1140	2946	4908

Kaynak: Mali Suçlar Araştırma Kurulu (MASAK), Faaliyet Raporu 2007, http://www.masak.gov.tr/Kurulumuz/faaliyet_raporlari.htm (2 Haziran 2009).

Tabloda da görüldüğü gibi şüpheli işlemlerin 2003 yılından bu yana %158 miktarında artış gösterdiği söylenebilir. Bunun yanında şüpheli işlem konusunda en fazla payı bankaların aldığı da gözden kaçmamaktadır.

4.4. Türkiye’deki Kanunlarda Kara para Aklama Suçu

Türkiye’de aklama suçu karşı ilk önce 4208 sayılı Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun çıkarılmış ve daha sonra sırasıyla 5237 sayılı Türk Ceza kanunu ve 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanması ve Önlenmesi hakkındaki kanunla kara para aklama suçu düzenlenmiştir.

4.4.1. 4208 sayılı Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun

11.1996 tarihli ve 4208 sayılı Kara Paranın Önlenmesine Dair Kanunla aklama suçu hukuk sistemimize girmiştir. Kara para ve kara para aklama suçu kanunun 2/a ve 2/b maddelerinde tanımlanmıştır. Kanunla aklama suçuna konu menfaat ve değerlere teşkil eden suçlar (öncül suçlar) sayma yöntemine göre belirtilmiştir²²⁷.

Kara para; en geniş tabiri ile kanunların suç saydığı fiillerin işlenmesi yoluyla kazanılmış gelir ve varlıklar olarak tanımlanabilir. Ancak bazı ülkeler kara parayı en

²²⁷ Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), *Şüpheli İşlem Bildirim Rehberi*, s.9.

geniş anlamlarıyla tanımlama yolunu seçerken Türkiye'nin de aralarında bulunduğu bir çok ülke kara parayı sayma yöntemiyle tanımlamayı tercih etmektedir²²⁸.

4208 sayılı kanun kara parayı:

- 1918 sayılı Kaçakçılığın men ve takibine dair kanundaki,
- 6136 sayılı ateşli silahlar ve bıçaklar hakkındaki kanundaki,
- 2238 sayılı organ ve doku alınması, saklanması ve nakli hakkındaki kanundaki,
- 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması Hakkındaki Kanundaki,
- 213 Sayılı Vergi Usul Kanunun 359'uncu maddesinin (b) Fıkrasındaki,
- 765 sayılı Türk Ceza kanunundaki devletin şahsiyetine karşılık işlenen cürümler ve aynı kanunun 179, 192, 264, 316, 317, 318, 319, 322, 325, 332, 333, 335, 339, 341, 342, 345, 350, 403, 404, 406, 435, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 504 ve 506'cı maddelerindeki fiillerin işlenmesi yoluyla para ve para yerine geçen her türlü kıymetli evrakla, mal veya gelirleri veya bir para biriminden diğer para birimine çevrilmesi de dahil sözü edilen para, evrak, mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü maddi menfaat ve değer şeklinde tanımlanmıştır²²⁹.

4208 sayılı kanuna dayanılarak çıkarılan ve 02.07.1997 tarih ve 23037 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan kara paranın önlenmesine dair 4208 sayılı kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmelikle aklama suçunun önlenmesine dair tedbirlerin bütünü olan yükümlülükler belirlenmiştir. Yönetmelikte yer alan yükümlülükler özellikle kimlik tespiti, şüpheli işlem bildirimi, uyum görevlisi ataması, eğitim ve iç denetim yükümlülüklerine ilişkin olarak yayımlanan dört adet Genel Tebliğ ile uygulama usul ve esasları belirlenmiştir²³⁰.

²²⁸ İpek, s.77.

²²⁹ İpek, s.77.

²³⁰ Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), Türkiye'de Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Yapılan Çalışmalar ve Alınan Önlemler, 4208 Sayılı Kararın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun, http://www.masak.gov.tr/SucGelirlerininAklanmasi/ulusal_mucadele.htm (22 Mayıs 2009).p. 1-3.

4208 sayılı kanunun uygulamasına ilişkin yönetmelik suç gelirlerinin Aklanması ve Terörizmin Finansmanına ait yönetmelikle yürürlükten kaldırılmıştır. Yükümlüler ve yükümlülükler 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi ve suç gelirlerinin ve Terörün Finansmanının Önlenmesine dair tedbirler hakkındaki yönetmelikle yeniden düzenlenmiştir²³¹.

4.4.2. 5237 Sayılı Kanunda Kara Para Aklama Suçu

Hukuk sistemimizde ilk olarak 4208 sayılı Kanun’la tanımlanan aklama suçu, 1 Haziran 2006 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun “Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama” başlıklı 282’nci maddesinde yeniden düzenlemiştir ve 5237 sayılı kanun 4208 sayılı kanun düzenlemesinde önemli ölçüde farklıdır. Maddeye göre²³²;

- Alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkaran veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tabi tutan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmi bir güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.
- Bu suçun, kamu görevlisi tarafından veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından bu mesleğin icrası sırasında işlenmesi halinde, verilecek hapis cezası yarı oranında artırılır.
- Bu suçun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek ceza bir kat artırılır.
- Bu suçun işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.
- Bu suç nedeniyle kovuşturma başlamadan önce suç konusu malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesini sağlayan veya bulunduğu yeri yetkili makamlara haber

²³¹ Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), *Türkiye’de Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Yapılan Çalışmalar ve Alınan Önlemler*, 4208 Sayılı Kanununun Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun, p.3-5.

²³² Onur Özdoğan, “Karapara Aklama Suçu ve MASAK”, www.turkhukuksitesi.com/makale_597.htm (2 Haziran 2009).

vererek ele geçirilmesini kolaylaştıran kişi hakkında bu maddede tanımlanan suç nedeniyle cezaya hükmolunmaz.

Ülkemizde 4208 sayılı Kanunun yürürlükte olduğu dönemde aklamaya konu değerklerin elde edildiği öncül suçlar sayma yöntemi ile belirlenmişken, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun aklama suçunun düzenlendiği 282. maddesinde “alt sınırı bir yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar” denilmek suretiyle eşik yaklaşımı benimsenmiştir. 4208 sayılı Kanunda kullanılan “kara para” kavramı yerine ise “suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri” ibaresine yer verilmiştir.

4.4.3. 5549 sayılı Kanunda Kara Para Aklama Suçu

18.10.2006 tarihinde yayınlanan Suç gelirlerinin Aklanması ve Önlenmesi Hakkındaki 5549 Sayılı Kanun, 09.01.2008 tarihli ve 26751 sayılı resmi gazetede de suç gelirlerinin aklanmasının ve terörün finansmanın önlenmesine dair tedbirler hakkında yönetmelik 2007/ 13012 sayılı bakanlar kurulu kararı (BKK) ile yayınlanmıřtır²³³.

5549 sayılı kanunda, Aklama suçu 282 no.lu maddesinde düzenlenerek genel anlamda,

- Alt yılı 1 yıl veya daha fazla hapis cezasının gerektiren tüm suçların işlenmesi suretiyle kazanılan,
- Mal varlığı değeri,
- Yurt dışına çıkaran,
- Kaynağını gizleyen,
- Meşru bir kaynaktan elde edildiği kanat uyanan ve
- Çeşitli işlemlere tabi tutularak,

²³³ Oyakbank, **Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi**, Eğitim Bölümü Notları, İstanbul, Mart 2008, s.4.

Meşru hale getirilmesi aklama suçu olarak tanımlanmaktadır²³⁴.

Aklama suçu hem özel bir kanun olan 4208 sayılı kanunda, hem de temel bir kanun olan 5237 sayılı Türk ceza kanunda düzenlenmiştir. Aynı, kanunun iki ayrı kanunda düzenlenmiş olması, hangi düzenlemelerin uygulanacağı konusunda hukuki yorum ve tartışmaları beraberinde getirmiştir. Ayrıca 2003 yılında FATF (Financial Action Task Force) 40 tavsiye kararının revize etmiş, yayınladığı 9 özel tavsiye ve bu tavsiyeleri baz alarak “Kara para Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadele Metodolojisi” hazırlamıştır. Gerek revize edilen FATF tavsiyeleri gerekse III. Tur ülke değerlendirmelerinde esas alınan Metodolojinin belirgin özelliği yükümlülükleri ön plana çıkarması, özellikle finansal kuruluşlara yönelik tedbirlere ağırlık vermiştir. Bu sebeplerden;

- İlk olarak, iç hukukumuzda aklama suçunun ve bu suçla ilgili düzenlemelerin temel ceza kapsamına alınması,
- İkinci olarak da III tur ülkelerinin değerlendirmelerinin esas alındığı FATF standartlarında yükümlülüklerle ilgili tedbirlerin ön plana çıkarılması gibi iç ve dış dinamiklerden dolayı yeni bir kanuna ihtiyaç duyulmuştur²³⁵.

5549 sayılı kanun, caydırıcı ve tedbirler kapsamındaki suç ve cezaya ilişkin düzenlemeler içermeyen, bunları ceza kanununa bırakan, ancak yükümlülüklerle ve idari, istihbari takip ve değerlendirme kapasitesini arttırmaya ağırlık veren bir kanun özelliğindedir²³⁶.

Daha önce yönetmelik ve tebliğlerde belirlenin yükümlülüklerle ilgili temel esaslar 5549 sayılı kanun kapsamına alınmış ve yükümlülüklerin cezalandırılmasında ikili bir ayrıma gidilmiştir. Buna göre hapis cezası yaptırımı ön görülen kimlik tespit şüpheli işlem bildirimini gibi bazı temel yükümlülüklerin ihmalinde idari para cezası

²³⁴ Oyakbank, s.4.

²³⁵ Oktay Üstün, “5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun İle Getirilen Temel Değişiklikler”, *Bankacılık Dergisi*, Sayı. 64, <http://www.tbb.org.tr/turkce/dergi/dergi64/oustun.pdf> (2 Haziran 2009) s.43-44.

²³⁶ Üstün, 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun İle Getirilen Temel Değişiklikler, s. 44.

uygulanması kabul edilmiştir²³⁷. 5549 sayılı kanunla yeni düzenlemeler getirilmiştir. Bunlar;

- Yükümlülüklerle ilgili düzenlemelerin Kanunda yer alması,
- Terörün finansmanının önlenmesine yönelik hususlar da içermesi,
- Yükümlülerin hukuki ve cezai bakımdan koruma altına alınması,
- Şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğunun ifşa edilmemesi,
- Yükümlülük denetimi getirmesi,
- Yükümlülük ihlallerinde idari veya adli cezası uygulanması,
- Erişim sistemi kurulması,
- Uluslararası bilgi değişimi,
- Başkası hesabına işlem yapıldığının beyan edilmemesi durumunda adli ceza ön-görülmesi,
- Gümrük idaresine açıklama yapılması,
- Kararların bildirimi ve
- Denetim kadrosunun genişletilmesidir²³⁸.

5549 sayılı kanun ile 4208 sayılı Kanun arasında terminoloji, suç ve cezanın belirlendiği kanun, yükümlülüklerin kanunda yer alması, yükümlülük ihlallerinin cezası,

²³⁷ Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), Türkiye’de Suç Gelirlerinin Önlenmesine İlişkin Yapılan Çalışmalar ve Alınan, 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun, 2008, http://www.masak.gov.tr/SucGelirlerininAklanmasi/ulusal_mucadele.htm# (2 Haziran 2009).

²³⁸ Üstün, *5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun İle Getirilen Temel Değişiklikler*, s.45.

tedbir konulması, muhafaza ve ibraz süresi, MASAK'ın görevleri ve getirdiği yeni düzenlemeler bakımından farklılıklar vardır²³⁹.

Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine İlişkin Yükümlülüklere Uyum Programı hakkında Yönetmelik 1 Mart 2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir²⁴⁰.

Uyum programı ile suç gelirlerinin aklanması ve terörün finansmanının önlenmesi için bankalar, aracı kurumlar ve sigorta şirketlerinde müşteri ve ülke riskini ayırt edici mekanizmaları kapsayan uyum programı zorunluluğu devreye girmiştir. Bununla bankalar, sermaye piyasa aracı kurumları, sigorta ve emeklilik şirketleri ile posta ve telgraf teşkilatı genel müdürlüğü (bankacılık faaliyetleri sınırlı olmak üzere) uyum programına tabi olacak. Uyum programıyla birlikte suç gelirlerinin aklanması ve terörün finansmanının önlenmesine dönük risk temeli oluşturacak. Risk yönetimi ile izleme ve kontrol faaliyetlerinin yürütülmesi, eğitim ve iç denetim faaliyetlerinin yürütülmesi işlemlerini kapsayacak²⁴¹.

4.5. Ülkemiz Ekonomisinde Kara Para'nın Boyutu

Dünya ekonomisinin küreselleşmesi, birçok kapalı ekonominin açık hale gelmesini sağlamakta, dünya ticaretini, dünya üretiminin üstüne çıkarmakta; uluslararası piyasaların gelişmesi, bireyler ve kurumların fonlarını sınırsız olarak en yüksek getiriye alabilecekleri yerlerde değerlendirmelerine imkan tanımaktadır. Bunun yanında küreselleşme, modern dünyamızın karakteristiklerinden biri olarak suç alanını da etkilemekte ve organize suçluluk artan ölçüde küresel bir boyut kazanmaktadır. Küreselleşme bir yandan piyasaların işlem hacmini ve araç çeşitliliğini arttırarak, diğer taraftan da mal ticaretini arttırabilmek için gümrüklerdeki bürokrasiyi basitleştirmeye dönük uygulamalar yaparak, uyuşturucu ve silah kaçakçılığı gibi kara paranın elde edildiği suçların işlenmesini kolaylaştırmaktadır. Dünya çapındaki kara paranın

²³⁹ Üstün, 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun İle Getirilen Temel Değişiklikler, s.44.

²⁴⁰ Haberturk, **Kara Parayla Mücadelede Yeni Dönem**, 2009, <http://www.haberturk.com/ekonomi/haber/131714-Karaparayla-mucadelede-yeni-donem.aspx> (2 Haziran 2009), s.2.

²⁴¹ Haberturk, s. 1-4.

boyutunu olayın esas kanun dışı olduğu için kesin olarak tespit edebilmek oldukça güçtür²⁴².

Bu tutarın önemli bir bölümünü uyuşturucu ticaretinden elde edilen gelirler oluşturmaktadır. Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de terör örgütü ve hareketlerinin arkasından özellikle uyuşturucu ticareti çıkmaktadır. Bu ortamdan ülkelerin ekonomilerini koruyabilmeleri her zaman mümkün olamamakta, bir ülkede kara paranın aklanması diğer ülkeler ve küresel finansal sistem açısından sorun oluşturabilmektedir. Bütün bir dünya mali sisteminin entegrasyonu anlamında küreselleşme, para aklamayı uluslararası bir olgu haline getirmektedir. Organize suç örgütleri ve sistemin açıklarını bilen bilinçli fertler, açık sınırlardan, özelleştirmeden, serbest ticaret bölgelerinden, sınır güvenliği sağlayamayan devletlerden, kıyı ötesi bankacılık hizmetlerinden, elektronik mali transferlerden, akıllı kartlardan, siber bankacılıktan faydalanarak her gün milyonlarca dolarlık kara parayı aklayabilmektedirler²⁴³.

Susurluk Komisyonu raporu ve Amerikan DEA kuruluşuna göre Türkiye’deki kara para miktarının 50 milyar dolar olduğu belirtilmektedir. Kara paranın mali sistem aracılığıyla giderek ekonomilerini esir aldığını gören Avrupa ülkeleri ile birlikte Kuzey Amerika ve Asya devletleri 1989’da kara para ile mücadele edebilmek için Mali Eylem Görev Grubu’nu (FAFT) kurmuşlar ve anılan teşkilat tarafından kara paranın önlenmesi amacıyla 40 Tavsiye adıyla anılan ve üye ülkelerin uymak zorunda olduğu kararlar almışlardır²⁴⁴.

Birinci tavsiyede, “Her ülke geciktirmeksizin, uyuşturucu madde kaçakçılığı ile ilgili faaliyetlerin ve bu faaliyetler sonucunda elde edilen gelirlerin aklanmasına dair işlemlerin cezai müeyyidelere bağlanmasını öngören Viyana Anlaşmasını tamamıyla yerine getirmek için önlem almak ve onaylamak için çaba göstermelidir” denilmektedir²⁴⁵.

Türkiye, Uyuşturucu ve Psikotrop Maddeler Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesi’ni (Viyana Konvansiyonunu) 1988 yılında imzalamış olmasına rağmen, bu

²⁴² Mavral, *Karapara, Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi Ve Türkiye’ye Yansımaları*, s.339.

²⁴³ Günay ve Şahbazov, s.134.

²⁴⁴ Başak, s.24.

²⁴⁵ Başak, s.24.

sözleşme ancak 1995 yılında T.C. Hükümeti tarafından imzalanmış ve 4136 sayılı kanun ile kabul edilerek sözleşmenin onaylanması uygun bulunmuştur²⁴⁶.

Türkiye uyuşturucu trafiğinde trendler ne şekilde yönlenirse yönlensin her zaman önemini koruyan balkan rotası üzerinde yer alan Güneybatı Asya orijinli eroin veya Avrupa sentetik uyuşturucu ve kimyasal ara madde kaçakçılığından yoğun olarak etkilenmektedir. Kuzey Karadeniz rotası ve Doğu Akdeniz Rotası ülkemizi etkileyen diğer önemli güzergahlardandır²⁴⁷.

Dolayısıyla ekonomik hayatın içinde kendine yer arayan kara para Türk mali sektörü için önemli bir tehlike oluşturmaktadır. Türkiye'nin Asya ve Avrupa kıtalarının birleştiği yerde olması, doğusunda üretim, batısında ise tüketim bölgeleri bulunması ve Balkanlar yolu üzerinde yer alması, uyuşturucu trafiğinde transit ülke konumunda olmasına yol açmıştır. Eroin bakımından da, sentetik uyuşturucular bakımından da Türkiye köprü ülke konumundadır. Bu nedenle Türkiye kara para için bir geçiş noktasıdır²⁴⁸.

MASAK tarafından kara para olduğu şüphesiyle adli makamlara intikal ettirilen olayların mali boyutu aktarılmıştı. Buna göre MASAK tarafından 2003 yılında 1.773.880.000 \$, 999.959.525.183.000 TL (717.846.033 \$), 12.266.000 DEM (7.850.240 \$) olmak üzere toplam 2.499.576.273 \$ kara para tespiti yapılmıştır. Zabıta kuvvetleri tarafından yürütülen operasyonlar sonucu yakalanan uyuşturucu maddelerinin miktarı 2003 yılı için 300.274.985 \$ olarak tespit edilmiş; 2003 yılında çalıntı oto değeri olarak 9.000.000 \$, silah kaçakçılığı olarak 670.000 \$ belirlenmiş, insan kaçakçılığı için 50.000.000 \$ ve mali suçlar için 50.000.000 \$ kara para tespiti yapılmıştır. Türkiye'de kara paranın temelini oluşturan "suç ekonomisi" bir kavram ve vaka olarak 8'nci Beş Yıllık Kalkınma Planı'na da girmiştir. Kayıtdışı Ekonomi Özel İhtisas Komisyonu'nun raporunda kayıt dışı ekonominin unsurlarından biri olan "suç ekonomisinin" başlıca alanları uyuşturucu, silah kaçakçılığı, arazi yağması, hayali ihracat, bilgi ticareti, vergi kaçakçılığı olarak sıralanıyor. Raporda kamu ihalelerinde

²⁴⁶ Taşdelen, s.76.

²⁴⁷ Süleyman Aydın, "Türkiye'de Suç Ekonomisi ve Organize Suçlar", Süleyman Aydın (Ed.), **Yolsuzluk: Nedenleri, Etkileri ve Çözüm Yolları** içinde (123-160), Birinci Baskı, Ankara: Turhan Yayın Evi, 2006, s. 150-151.

²⁴⁸ Günay ve Şahbazov, s.152.

dönen komisyonların, alınan rüşvetlerin, yağmalanan arazilerden sağlanan kazançların "ölçülemez" boyutlarda olduğu vurgulanmaktadır. Güvenlik ve yargı makamlarına intikal edebilen "suç ekonomisi" kapsamındaki davaların sayısı dahi, Türkiye'nin ne derece büyük bir sorunun içinde olduğunu göstermektedir²⁴⁹.

4.6. Kara Para Aklamanın Ekonomi Üzerine Etkileri

Suç ekonomisinin oluşumuna sebep, yasaklar sonucu yüksek rant gelirleri cazibesi ile yakalanma olasılığının azlığı ve cezaların caydırıcı olmaması gibi unsurlar vardır. Fakat bu unsurların gerisinde yatan faktörler incelendiğinde, suç ekonomisinin nedenleri üç ana başlıkta toplanabilir. Bunlar: sosyo-politik nedenler, ekonomik nedenler, kamu otoritesinden kaynaklanan nedenler²⁵⁰.

Kara para ekonomisinin oluşumuna neden olan ekonomik unsurlar arasında kanunlarla getirilen yasaklar, işsizlik ve gelir dağılımındaki bozuklukları sayılabilir. Ekonomik anlamda her mal ve hizmet piyasada oluşan arz ve talep koşullarına göre üretilip, pazarlanabilir. Ülkemizde turizm, inşaat, arazi, ihaleler oto kiralama, at yarışları, dernekler, vakıflar, şirketler ve otel sektörlerinde boy gösteren organize suç örgütleri; çek senet, haraç alma, karaborsa, arazi yolsuzluğu, otopark, kara para aklama, silah ve mühimmat kaçakçılığı, fidye karşılığı adam kaçırma, silahla yaralama, para karşılığı cinayet ve şantaj suçlarında faaliyetlerini sürdürme çabası içerisindeyler. İstanbul başta olmak üzere özellikle gelişmekte olan illerimizde görülen suç gruplarının, haksız kazançlarının bir kısmını yardım adı altında (tabii afetler vb) dağıtmak suretiyle kamuoyunda sempatik görünmeye çalışarak, legal alana kaymak istedikleri ve böylelikle giremedikleri veya açamadıkları bir çok kapıyı "işadamı" sıfatıyla açmaya çalıştıkları görülmektedir²⁵¹.

Küreselleşme ve finansal piyasaların liberalizasyonu, dünya ekonomisi üzerine bir çok olumlu etki yaptığı görülmesine rağmen, bu yaşanan liberalizasyon süreci bazı maliyetleri de beraberinde getirmiştir. Sermaye hareketlerinin üzerindeki sınırlamaların

²⁴⁹ Mavral, *Karapara, Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi Ve Türkiye'ye Yansımaları*, s. 330.

²⁵⁰ Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), **Kayıt Dışı Ekonomi:Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Sekizinci Beşyılık Kalkınma Planı**, Ankara: DPT, 2001, s.58.

²⁵¹ Mavral, *Karapara, Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi Ve Türkiye'ye Yansımaları*, s.261.

kaldırılması ve piyasaların deregüasyonu, uluslar arası nitelik taşıyan kara paranın aklanmasını da kolaylaştırmaktadır²⁵².

Ekonomi Üzerinde saklı veya kayıt dışı ekonomi üzerine pek çok araştırma bulunmaktadır. Ancak suçla ilgili yapılmış çalışmaların pek azı kara para ile ilgilidir. Kara parayla ilgili sağlıklı ve kesin verilere ulaşmak mümkün olmadığından ortaya çıkan rakamlar bir öngörü olmaktan ileriye gidememiştir. Tahminlerdeki bu çeşitlilik üzerinde uzmanlaşmış bazı tahminleri daha çok gündeme getirmektedir²⁵³.

Kara para aklayıcıları klasik kar ve en iyi yatırım mantığında değillerdir. Kara para aklayıcıları yatırım kolaylıklarını, özellikle bankacılık şirketler hukuku ve ceza hukuku alanlarında mevzuatın gevşekliğine bakmaktadırlar. Mali piyasaların bütünleşmesinden sonra tehlike daha da büyümüştür. Aklanan para mali sistemin kalbinde yer bulabilecektir. Böylece manüpile edilen tutarların önemi, yasal ekonominin temellerini sarsma riski taşıyacaktır. Devletin istikrar , güvenlik hatta egemenliklerinin, politik ve idari yapılara, yasal mali ve ticari aktivitelere ve her düzeyde şirketlere sızacak, bulaşacak ve onların yozlaştıracaktır²⁵⁴.

Kara para aklanması uluslar arası ve süreklilik arz eden bütün dünyayı etkileyen bir sorundur. Kara paranın ekonomiye faydalı olabileceği, aklamayı engellemek için çıkarılan yasaların özellikle gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkelerin kalkınmalarına olumsuz etkileri bulunduğu konusunda kara paranın lehine bazı görüşler öne sürülmektedir. Bu görüşler öne sürülse de suç oluşturan fiillerden elde edilen kara paranın, yalnızca kısa vadeli ekonomik gelişme sağlayabileceği, ancak uzun vadede gerek mali sistem gerekse toplumsal yapıda bozulmalara neden olacaktır²⁵⁵.

Kara Para Aklamanın Sebep Olduğu makro Ekonomik sorunları 11 madde ile özetleyebiliriz²⁵⁶;

²⁵² İnönü Akgün Alp, ” Kara Paranın Makro Ekonomi Üzerine Etkileri”, <http://www.masak.gov.tr/Kurulumuz/yayinlar/makale/akgunmakale.htm> (3 Haziran 2009).

²⁵³ İnönü Akgün Alp, ” Kara Paranın Makro Ekonomi Üzerine Etkileri”, <http://www.masak.gov.tr/Kurulumuz/yayinlar/makale/akgunmakale.htm> (3 Haziran 2009).

²⁵⁴ Mavral, *Karapara, Kayıt Dışı Ekonomi ve Türkiye Yansımaları*, s.300.

²⁵⁵ Mavral, *Karapara, Kayıt Dışı Ekonomi ve Türkiye Yansımaları*, s. 300.

²⁵⁶ İpek, s.34-35.

- Kara para, büyüme, enflasyon ve işsizlik oranı gibi temel ekonomik göstergelerin hesaplanmasında ekonomi kurmaylarını yanıltmaktadır. Temel ekonomik göstergelerde bir değişme olmadan ekonomiye yabancı kaynak gibi giren kara para yerli para biriminin aşırı değerlendirilmesine neden olmaktadır. Bu uluslararası piyasalarda yerli mallarının fiyatlarının artmasına ve rekabet gücünün azalmasına neden olmaktadır. Bundan başka kara para, yerli tüketimde bir artış olmadan sadece ülkedeki para miktarının artmasına ve bu artışa paralel olarak da enflasyonun artmasına neden olmaktadır.

- Kara para kayıt dışı ekonominin büyümesine, kayıtlı ekonominin de küçülmesine neden olmaktadır. Kayıt dışı ekonominin büyümesi kamu harcamalarının en sağlıklı kaynağı olan vergilerin azalmasına dolayısıyla da bütçe açığına neden olmaktadır. Bütçe açığı, kamu harcamaların borçlanmayla karşılanmasına, faiz oranlarının yükselmesine, kamu yatırımlarının durmasına ve enflasyona neden olmaktadır.

- Suç örgütleri, banka ve diğer mali kurumlar ile ticari faaliyette bulunan şirketleri satın alıp ekonomik saiklere göre hareket etmelerinden tüm yatırım alanlarını kirletmekte ve böylece ekonomi ile piyasalara darbe vurmaktadır.

- Kara para menkul ve gayri menkul malların değerlerinde istikrarsızlık yaratır.

- Ülkeye giren büyük miktartlı kara para, üretim alanları ile dış ticaret, maliye, para ve bütçe politikalarına yönelik kararların alınmasında hataya düşme olasılığını arttırmaktadır.

- Kara para aklayıcıları rasyonel yatırımcılar gibi davranmamaktadır. Kara para aklayıcıları için kara paranın güvenli bir şekilde aklanması daha önemlidir. Meşru piyasalarda faaliyet gösteren birimlerde rekabet güçlerini arttırmak için kayıt dışı ekonomiye yönelerek az veya çok kayıt dışı ekonomiden pay almaktadırlar. Bunun sonucunda kayıt dışı ekonomi büyüyecektir.

- Kara para, gelir dağılımının bozulmasına neden olacaktır. Kaynağı yasa dışı olan kara parayı elde edenler bireylerin kişisel refahı arttığı halde, dürüst, kanunlara saygılı bireylerin daima zarar görmekte, toplumun ahlak ve moral değerlerinin bozulmasına sebep olmaktadır.

- Kara paranın ani giriş ve çıkışı nedeniyle bir ülkede çıkan ekonomik kriz, globalleşme etkisiyle diğer ülkeleri de etkilemesine neden olacaktır.

- Kara para aklama aşamasında kullanılan finansal kurumların aktif ve pasiflerinde meydana gelen ani değişiklikler bu kurumların iflasına neden olabilmektedir.

- Kara para, ani giriş ve çıkışı sebebiyle bir ülkedeki döviz kuru ve finansal fiyatların genel düzeyindeki istikrarın bozulmasına neden olmaktadır.

Kara para aklama faaliyetlerinin ölçülmesi ekonomik verilere zarar verdiği için çok zordur ve bu aktiviteler ekonomiyi yönetmeyi zorlaştırır. Bununla birlikte para hareketlerini anlamak için para sahiplerinin ikametgahları, paranın yerinin bilinmesi kilit rol oynar. Para talebi kara para aklama faaliyetleri yüzünden ülkeden ülkeye değişmektedir (yanlış bilgi veren mali tablolar yüzünden) bu durum dolarize ekonomilerde faiz ve kur üzerinde dalgalanmaya neden olarak kötü sonuç meydana getirmektedir. Gelir dağılımındaki etkisi dikkate alınmalıdır. Belli başlı suç hareketleri elde ettikleri suç gelirlerinin yönünü yüksek birikimli işlerden düşük birikimli işlere veya güvenilir yatırım araçlarından riskli yatırım araçlarına çeviriler ve bu işlem ekonomi üzerinde zararlı etkiler doğurur²⁵⁷.

Ayrıca kontrolsüz gelen para halkı lüks tüketime yönlendirmektedir. Yerel para değerlendirilerek, ihraç mallarının fiyatlarının yükselmesine, ithal mallarının fiyatlarının ise ucuzlamasına neden olmaktadır. Bunu sonucunda ödemeler dengesi açıklarıyla birlikte yüksek enflasyon ve yüksek faiz politikaları kaçınılmaz olur.

²⁵⁷ Peter J. Quirk, "Money Laundering: Muddying the Macroeconomy", 1997, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/1997/03/pdf/quirk.pdf> (3 Haziran 2009), s. 8.

4.6.1. Kara Para Aklamanın Ekonomiye Etkisinin Lehte ve Alehte Görüşleri

Kara paranın ekonomiye faydalar sağlayabileceği ve bununla ilgili düzenlemelerin ekonomiyi sıkıntıya sokabileceği söyleyenlerin varolduğu gibi bunun yayında aksi fikirde olanların tartışmaları bulunmaktadır²⁵⁸.

Kara paranın kısa sürede getirisi yüksek gibi görünebilmektedir. Ancak uzun dönemde ekonomik ve sosyal bakımdan götürdükleri getirdiklerinden çok daha fazladır. Bundan dolayı kara parayla mücadele ve bu konuda eylemlere geçilmesi gerekmektedir²⁵⁹.

4.6.1.1.Kara Paranın Ekonominin Lehine Olduğu Görüşleri

Bu görüşleri beş ana başlıkta toplayabiliriz²⁶⁰;

- Kaynağı ne olursa olsun para paradır: Kaynağı ister yasal ister yasa dışı olsun para paradır. Bunun yanında kara para dışarıda kazanılarak getiriliyorsa, suç dışarıda işlendiğinden zararı da dışarıdadır. Buradaki en önemli nokta suç unsuru mal veya hizmet arz edenlerin yanında talep edenlerde olduğuna göre, bu faaliyetin, yasal ekonomik faaliyet olarak değerlendirilebileceği savunulmaktadır.

- Aklamayı engellemek için çıkarılan yasalar kalkınmaya olumsuz etkiye bulunacaktır: Özellikle gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkeler hem suçun kaynağı hem de düzenlemelerin yerleşmediği ülkeler olarak aklamaya uygundur. Bu ülkelerin kalkınmak için sürekli fon ihtiyacı vardır. Kalkınmaya uygun finansal sistemin kurulması ve fon ihtiyacının karşılanması için kara para olarak gelen fonlar yararlı olabilir. Çıkarılan yasalar getirdiği yükümlülükler nedeniyle, fonların yükümlülüklerin daha az olduğu ülkelere gitmesine sebep olur.

²⁵⁸ Akar, s.17.

²⁵⁹ Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Karapara Aklama Faaliyetleri ve Önlemler, s.18.

²⁶⁰ Akar, s.17-20.

- Aklama için yasalar öncelikli değildir, kalkınmadan sonra gelebilir: Kara para mücadele edilmesi gereken bir sorundur. Ama kalkınmayla ilgili öncelikli sorunların çözüldükten sonra bu sorunla ilgilenmelidir.

- Kara parayla ilgili yapılan düzenlemeler globalleşmeyi olumsuz yönde etkileyebilir: kara para aklamayı engellemek amacıyla çıkarılmış yasalar sonucunda ek yükümlülükleri getirir. Bu sonuçta her şeyin daha hızlı, sınırların daha az olması gereken globalleşme süreciyle çelişir.

- Kara Parayla ilgili yapılan düzenlemeler yapan ülkeler diğerlerine göre dezavantajlı duruma düşebilir. Bir ülke kara parayla mücadele için gerekli tüm tedbirleri aldığı zaman, getirdiği ek yükümlülükler nedeniyle kendisi gibi kurulmuş bir finansal sistemi olan, yükümlülükleri kendisinden daha az olan ülkelere karşı dezavantajlı duruma düşebilir.

4.6.1.2.Kara Paranın Alehine Olan Görüşler

Kara paranın alehine olan görüşleri 5 ana başlıkta toplayabiliriz²⁶¹;

- Paranın Nerden Geldiği Önemlidir: Suç ile elde edilmiş gelirle yasal gelir arasında önemli farklar vardır. Devletin amacı kara paradan vergi almak değil, onu yok etmektir. Kara para ve aklanmasının etkin bir finansal sistem üzerine önemli etkileri vardır.

- Ekonomik kalkınma için yasal sermayeye ihtiyaç vardır: Ekonomik kalkınma sırasında piyasada faaliyet gösteren kurumları etik ve profesyonel ve yasal olarak çalıştığı konusunda kamu inancı önem taşımaktadır. Etkin ve güvenilir bir finans sistemi en değerli aktiftir. Kara para aklayıcıların yasa dışı fonları finans kesimine sokmaları, mali kurumların inanırılık ve güvenilirliklerini de etkileyecektir. Bazı finans kurumlarının aklamaya doğrudan ve dolaylı olarak karışmaları bu kurumlarla iş yapanların ticari ilişkilerini kesmeye ve gözden geçirmeye iteceklerdir. Sonucunda piyasaya yasa dışı fon girişi artarken, sermaye kaçacaktır. Bunlarla birlikte hem ulusal

²⁶¹ Yetim, *Kara Paranın Aklanması, Boyutları ve Mafyokrasi*, s.175-178.

hem de yabancı yatırımcı yatırım yapmamayı tercih edecektir. Kara para girişı kısa vadede ekonomiye yarar sağlayabilir. Ancak uzun vadede istikrar bozucu bir unsurdur.

- Ülkelerin aklama amaçlı sermaye girişlerine izin vermeleri uzun vadede tehlikeli sonuçlar doğuracaktır:Aklamaya karşı önlemleri ertelemek tehlikeli sonuçlar doğurur. Çünkü önlemler ertelendikçe yasa dışı gruplar ekonomik ve siyasi bakımdan daha güçlü olacaktır. Uzun vadede yasa dışı faaliyetlerin yok edilmesi mümkün olmayabilir.

- Aklama karşıtı önlemler deregulasyon ve liberalleşme politikasıyla çelişmemektedir: Aklamayla mücadelede finans sektörü de yasal düzenlemelerin yanında mücadelenin aktif tarafı olması gerekmektedir. Aklama karşıtı önlemlerin liberalleşmeyi olumsuz önleyeceği doğru değildir. İki sebebi vardır. Bunlardan biri liberalleşmenin başarıya ulaşması için serbest rekabet koşullarının işleyişini ortadan kaldıracak kara para ve aklama uygulamaları ortadan kaldırılmadır. İkinci olarak liberalleşme yasal girişimler kadar yasa dışı organizasyonlara da yeni fırsatlar sunmaktadır. Bu durumda teknolojik gelişmelerin kullanılması da söz konusudur. Suç faaliyetlerinin teknoloji ve liberalleşmeden yararlanması bunların kullanılmayacağı manasına gelmez. Tam tersine bu politikalar uygulanırken kara paraya karşı önlemlerde alınmalıdır.

- Aklamaya karşı politikalar rekabette dezavantaj yaratmayacaktır: Bu önlemler tam rekabet şartını bozucu etkilerin ortadan kaldırılmasına yardım eder. Kara para aklanmasına yardım eden ve veya kendilerini bu parayla finanse eden kurumlar piyasaya olan kamu güveninin bozulmasına neden olacaktır. Sonuçta aklama ekonominin ve finansal kesimin gelişiminin ve etkin bir şekilde çalışmasının önünde büyük bir engeldir.

- Aklamaya karşı alınacak önlemlerin maliyeti aklamanın varlığında doğabilecek zararlarla karşılaştırılmaz:aklama karşıtı önlemler mali ve idari açıdan külfetli olduğu doğrudur. Ancak aklamanın önlenmesi için yapılacak maliyet, bu önemleler alınmadığında ortaya çıkacak maliyetle kıyaslanmayacak şekilde düşük kalmaktadır.

4.6.2. Kara Para Aklamanın Ekonomik Etkileri

Kara paranın ekonomi içinde gerçekleştirdiği olumsuzlukları;

- Para talebi üzerinde,
- Gelir dağılımı üzerinde,
- Üretim üzerinde,
- Büyüme oranları üzerinde,
- Vergi hasılatı üzerinde,
- İstihdam üzerinde,
- Menkul ve gayri menkul piyasalar üzerinde,
- Ekonomik İstikrar üzerinde,
- Ödemeler dengesi üzerinde,
- Bütçe üzerinde,
- Mali kuruluşlar üzerine
- Rekabet üzerinde,
- İstatistiklerin sapmalı olması dolayısıyla makro ve mikro Politikaların

üzerinde olarak sıralayabiliriz.

4.6.2.1. Kara Para Aklamanın Para Talebi Üzerinde Etkisi

Kara para aklayıcılar, ellerindeki parayı aklamak için ülke seçtiklerinde, ülkelerin kara para aklama ile ilgili yasal düzenlemelere sahip olmaması, banka veya müşteri sırlarına sahip bankacılık sisteminin varlığı, büyük miktarlardaki naktin dikkat çekmeyeceği nakit tabanlı bir ekonomik sisteme, şirket kurmanın kolay olmaması,

ekonomik faaliyetlerin kayıt altına alınmamış olması gibi kriterleri göz önünde bulundurmaktadırlar²⁶².

Aklama aşamasında kara paranın hangi nedenlerle ülkeye girebileceği söylenebilmektedir. Ancak bu paranın hangi dönemlerde ülkeye girdiği ve hangi dönemlerde ülkelere çıktığı söyleyebilmek çok zordur. Bu para kaçılmaz olarak para talebinde istikrarsızlık doğuracaktır. Para talebindeki bu istikrarsızlık, para politikası belirleyiciler tarafından bu değişkenin ön görülemeyebilirliğini doğuracaktır. Bu durum para politikasının başarısını etkileyecektir²⁶³.

Kara para aklama faaliyetlerinin verdiği yanlış sinyaller özellikle gelişmekte olan ülkelere bütçe açığı ve yüksek enflasyon gibi sorunları çözmeye yönelik olarak gerekli önlemlerin alınmasını engellemekte, ekonominin etkin yönetimini olumsuz etkilemektedir. Ayrıca, bu faaliyetler global yapısı nedeniyle piyasaların istikrarını etkilemekte, bir ülkede çıkacak bir mali krizin diğer ülkelere de yansıma olasılığını gündeme getirmektedir. Bu nedenle, kara para aklama faaliyetlerine yönelik mücadelede hem ulusal hem de uluslararası kurumlar arasında işbirliği önem kazanmaktadır²⁶⁴.

1980 ve 1990’larda suç oranı ile para talebi arasında ki ilişki doğru yönlü olmaktadır şimdi suç oranı arttıkça para talebinde azalma görülmektedir. Bunun nedeni aklamanın geleneksel yollardan modern ödemeler sistemine kaymasıdır²⁶⁵.

4.6.2.2. Kara Para Aklamanın Gelir Dağılımı Üzerine Etkisi

Kara paranın özellikle gelir kaynaklarında meydana getirdiği ciddi kayıplar, mali sistemin işleyişinde önemli sorunlara neden olmaktadır. Bu ekonomi içerisinde yaygınlaşan hastalık aynı zamanda sosyal yaralara da sebebiyet vermektedir. Belirli kişi

²⁶² Yıldırım, s.170.

²⁶³ İnönü Akgün Alp, ” Kara Paranın Makro Ekonomi Üzerine Etkileri”, <http://www.masak.gov.tr/Kurulumuz/yayinlar/makale/akgunmakale.htm> (3 Haziran 2009).

²⁶⁴ Gazi Erçel, “Önsöz” Karapara Aklama Faaliyetleri ve Önleme, Ankara: T.C Merkez Bankası Yayını, 1999, s.iii.

²⁶⁵ Yetim, *Kara Paranın Aklanması, Boyutları ve Mafyokrasi*, s.319.

ve zümrelerin giderek zenginleşmesi, özellikle genç nesillerin ahlaki problemlerinin de artması, dolayısıyla toplumsal etiği de dejenere etmekte, yozlaşmaktadır²⁶⁶.

Kara para aklama, gelir ve servet yoğunlaşmasına yol açarak gelir dağılımı üzerinde de olumsuz etkiler doğuracaktır. Kara para, uluslararası mali piyasalarda dolaştıktan, ya da daha genel bir ifadeyle aklama sürecini geçirdikten sonra belirli bazı kişi veya grupların ellerinde toplanmaktadır. Bu yoğunlaşmanın vergi politikası yoluyla ne ölçüde giderileceği ise şüphelidir. Çünkü politika geliştirmek için gerekli olan sağlıklı veriler mevcut değildir. Ayrıca bu yasadışı gelirin vergilendirilmesi için kayıtlı sisteme girmiş olması gerekir. Dolayısıyla böyle bir politikanın başarısı da aklayıcıların vergilerini ödemelerine bağlıdır. Peter Quirk'e göre aklanan para, vergiden kaçma eğilimindedir. Peter Quirk bunu yasalara saygısızlığın kendi içerisinde bulaşıcı olmasına bağlamaktadır. Çünkü bir yasayı çiğnemek diğerlerini de çiğnemeyi kolaylaştırmaktadır²⁶⁷.

4.6.2.3. Kara Paranın Üretim Üzerine Etkileri

Ülkeye yönelen kara para tüketimdeki gibi üretim oranlarını da artırır" yönünde varsayımlar kabul edilmekle birlikte, üretim ve tüketim üzerindeki etkisi aynı oranda olmamaktadır. Bundan dolayı 1980 sonrası Türkiye'ye yönelen hızlı ve kontrolsüz para girişi, normal tüketimin yanında lüks tüketim oranlarını çok hızlı artırmış, buna paralel olarak ihracatta oransal olarak azalış, ithalat, dış ödemeler açığı, enflasyon, faiz ve işsizlik oranlarında önemli artışlar yaşanmıştır²⁶⁸.

Ayrıca, yüksek meblağlardaki "kirli" paranın verimli yatırımlara yönelmediği, dolayısıyla ekonomik büyüme üzerinde etkili olmadığı yönünden bulgular da vardır. Örneğin ABD'de vergi kaçakçılığından elde edilen gelirlerin, riskli ve küçük iş alanlarına doğru kaydığını gösteren örnekler bulunmaktadır. Bu çerçevede; büyük ölçüde finansal kaynağa ihtiyaç duyan ülkeler, ihtiyaç duydukları kaynakların niteliklerini de göz önünde bulundurmalıdırlar.

²⁶⁶ Mehmet Özdemir, “**Sunuş**” **Karapara Aklama Faaliyetleri Ve Önlemler**, T.C.Merkez Bankası Yayınları, Ankara 1999, s.32.

²⁶⁷ İnönü Akgün Alp, “Kara Paranın Makro Ekonomik Etkileri”, <http://www.masak.gov.tr/Kurulumuz/yayinlar/makale/akgunmakale.htm> (3 Haziran 2009).

²⁶⁸ İnönü Akgün Alp, “Kara Paranın Makro Ekonomik Etkileri”, <http://www.masak.gov.tr/Kurulumuz/yayinlar/makale/akgunmakale.htm> (3 Haziran 2009).

Büyüme, enflasyon, işsizlik gibi temel göstergelerde bir değişme olmadan kara para olarak gelen yabancı fonlar yerli para biriminin aşırı değerlenmesine sebep olmaktadır. Bu durumda uluslararası piyasada yerli malların pahalalanmasına ve rekabet gücünün azalmasına yol açmaktadır. Yine kara para olarak gelen yerli fonlar ise üretimde bir artış olmadan sadece yerli paranın miktarını arttırmakta, bu artışa paralel olarak enflasyon artmaktadır. Bunun yanında Ülkelerin büyüklük ve küçüklük durumlarına göre ülkeye giren önemli ölçüdeki kayıt dışı fon, ülkelerin üretim alanlarını ve politik yönetimlerini hukuk devleti ilkelerine aykırı bir şekilde etkileyecektir²⁶⁹.

1996'da yürütülen Quirk çalışması, gayri safi milli hasıla ile para aklama arasındaki ilişkiyi, 18 endüstriyel ülkede, deneysel testlerle dahi olsa da ilk defa olarak gözler önüne sermiştir. Edinilen sonuçlara göre, gayri safi milli hasılanın büyüme oranındaki ani düşüşler, aklanan para miktarıyla direk olarak ilişkilidir (ki bunlar yakalanıp da 1983-90 arasında kayıt altına alınabilenlerdir)²⁷⁰.

4.6.2.4. Kara Para Aklamanın Büyüme Oranları Üzerine Etkisi

Ülkenin lokomotifleri olan reel sektörler bir çok olumsuzluktan zarar görebileceği gibi finansal istikrarsızlıklardan da zarar görebilirler. Günümüzde yerli kaynaklar yeterli olmadığı için yabancı yatırımcıların dikkatini çekmek önemli bir hal almıştır. Ama kara para aklayan ülkelerin yabancı yatırımcıları çekmeleri zor olmaktadır. Çünkü mali sistemde oluşturduğu fiyat istikrarsızlıkları ekonominin dış çevrelerdeki kredibilitesini etkileyecek, rasyonel girişimciler yatırım yaparken, ülke riskini de göz önünde bulunduracakları için ülkeye yatırım yapmakta sakınca bulacaklardır. Bundan ötürü “kötü para iyi parayı tedavülden kovar” olarak özetlenecek Gresham Kanunu bir başka şekilde işlemeye başlayacaktır. Kara para, yasal yollardan ülkeye gelmiş olan parayı kovmaya başlayacaktır. Yasal paranın ülkeye girmekten kaçması ise yatırım oranlarının yükselmemesi sonucunu doğuracaktır. Dolayısıyla bu durum uzun vadede büyümenin düşmesi anlamına gelecektir. Bunun sonucunda,

²⁶⁹ Ergül, *Uluslar arası, "İç Hukukta Kara Para Aklanmasının Cezalandırılması*, s.1.

²⁷⁰ Quirk, s.9.

finansal kaynaklara ihtiyaç duyan ülkeler, ihtiyaç duydukları kaynakların niceliklerini göz önünde bulundurmak zorundadırlar²⁷¹.

Yasa dışı faaliyetlerden elde edilen hasılatın bir kısmı aklanmakta, bir kısmı 'uyuşturucu ve silah gibi maddelerin üretiminde ve dağıtımında kullanılan kaynakları finanse etmektedir. Bu kaynaklar, olağan ekonomiden çekilmektedir. Dolayısıyla bu üretimi azaltarak büyüme oranını düşürmektedir. Üretimdeki azalma ise, bir yandan bu yasa dışı faaliyetlerin önemli bir ekonomik yönünü yansıtmakta diğer taraftan da bu faaliyetlerden elde edilen fonların aklanması yanında faali yürütülmesiyle de ilgili olmaktadır. Peter Quirk (1996) tarafından yapılan bir çalışmada, suç oran ve sayılarıyla temsil edilen aklama arttıkça, 4 yıl gecikmeli olarak Hükümet harcamaları artmakta bura mukabil hükümet harcamalarının artışıyla da özel sektör yatırımları düşmektedir. Bir başka deyimle kamu yatırımlarının özel yatırımları dışlama etkisi ortaya çıkmaktadır. Azalan özel yatırım harcamaları nedeniyle de büyüme oranı düşmektedir²⁷².

4.6.2.5. Kara Paranın Vergi hasılatı Üzerinde Etkisi

Vergi, devletin en önemli kaynağını oluşturmaktadır. Borçlanma bir diğer kaynak olarak gösterilse de verginin geri ödenmesinin olmaması vergiyi daha önemli bir yere koymaktadır. Yasa dışı yollatırdan elde edilmiş kara para aklanıncaya kadar sistemin içine girmeye çalışacaktır. Aklanma gerçekleşikten sonra yasal sistemin içinde durmaya çalışacaktır. Ülke içerisinde aklanmış olan dönen para her türlü değer azalışından uzak durmak isteyecektir. Bundan ötürü gerekli vergi planlamaları düşünülerek verginin düşük olduğu alanlara yönelir veya kayıt dışı faaliyetlere yönelebilir. Bu şekilde vergi hasılatında düşme meydana getirecektir²⁷³.

4.6.2.6.Kara Paranın İstihdam Üzerine Etkisi

Kara para aklama ayrıca gelir ve servet yoğunlaşmasına yol açarak gelir dağılımı üzerinde olumsuz etkiler doğuracaktır. Kara para aklama gelir ve servet yoğunlaşmasına yol açarak, fonların belirli ellerde toplanmasına neden olmakta ve kara para elde eden kişilerin refah düzeylerini artırırken, bir taraftan toplumun ahlak ve etik

²⁷¹ Yıldırım, s.172.

²⁷² Mavral, *Karapara, Kayıt Dışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye Yansımaları*, s. 324.

²⁷³ Yıldırım, s.172.

değerlerini bozmakta diğer taraftan da üretim ve yatırımlar üzerinde olumsuz etkiler oluşturmaktadır. Kara para ekonomisi, bir yandan uyuşturucu, kumar vb. kötü alışkanlıklar sonucu bireylerin toplumdan ve üretimden soyutlanmasına neden olurken, diğer yandan da suç ekonomisi oluşturmak için kullanılan insan gücü, hammadde ve diğer üretim araçlarını milli geliri oluşturan yasal ekonomilerden çekerek, ekonomilerin kaynak kaybına neden olmaktadır²⁷⁴.

İstihdamın etkilenmesi olgusu da, kayıt dışı ekonominin ve kara paranın doğal sonuçlarından birisidir. Kayıtdışı ekonomiden etkilenen istihdam, kamu açıklarının artmasına, enflasyonun beslenmesine, üretim, ihracat ve yatırımın düşmesine, beyan göçüne, işsizliğin artışına, rekabet gücünün azalmasına, kurumsallaşamamanın artmasına, sendikal sistemden uzaklaşmaya, verimsiz ve kalitesiz üretime, sosyal güvenlik kapsamının daralmasına ve iş sağlığı koşullarının kötüleşmesine neden olmaktadır²⁷⁵.

4.6.2.7. Kara Para Aklamanın Menkul ve Gayri Menkul Piyasalar Üzerine Etkisi

Yasal fonlar ekonomik göstergelere göre hareket ederler. Aklama sürecindeki kara para, özellikle kara para aklama ile ilgili düzenlemelere sahip olmayan veya bu düzenlemelerin sıkı olmadığı ülkelere yönelmektedirler. Başka bir anlatımla, aklayıcılar rasyonel yatırımcı gibi getiri oranına göre hareket etmez, düzenleme ve denetim farklılıklarına göre ülke seçimi yapmaktadırlar. Beklenmedik fon giriş ve çıkışları bu ülke piyasalarında dalgalanmalara, istikrarsızlığa yol açar. Büyük miktarlara ulaşan kirli para, yöneldiği hisse senedi piyasasında (borsada), gayri menkul fiyatlarında, yapay artışlara neden olurken, çıktığı piyasalarda fiyat düşüşlerine neden olmaktadır²⁷⁶.

Yasa dışı fonların ekonominin sektörleri arasındaki istikrarsız ve spekülatif amaçlı hareketleri yatırımcıların piyasalar hakkında olumsuz beklentilere kapılmalarına yol açacaktır. Yüksek montanlı kara paranın bazı sektörlerde örnek vermek gerekirse

²⁷⁴ Ayla Yazıcı, “Karapara Aklamanın Ekonomi Üzerindeki Etkileri”, **Selçuk Üniversitesi Karaman İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt 5, sayı 1, 2005, s.79.

²⁷⁵ Ercan Alptürk, “Kayıtdışı İstihdamın Finansal ve Vergisel Boyutu”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Maliye Gelirler Kontrolörleri Derneği Yayını, Ocak 2003, Sayı 172, s.63.

²⁷⁶ Kadir Güler, Kayıt Dışı Ekonomiyle Bağlantısı Yönüyle Vergi Suçları ve Karapara Aklama, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi S.B.E., 2001), s.33.

döviz piyasasına girişı döviz rezervlerini yükseltebilir, döviz piyasasını rahatlatabilir. Ya da yasa dışı fonlar para ve sermaye piyasaları arasında yer değiştirebilir: Ancak bu Paraların aniden sektörü terk etmesi döviz krizlerine ve ya sermaye piyasalarında fiktif hareketlere yol açar²⁷⁷.

Kara para aklama faaliyetinde, aklayıcıların kara parayı yasadışı kaynağından uzaklaştırmak amacıyla sık sık, bir para birimini diğeri bir para birimine çevirdikleri görülmektedir. Bu çerçevede ülkeye döviz olarak giren kara para, ülke içerisinde yerli para birimine dönüştürüldükten sonra elde bir süre tutulması, orta vadede yerli paranın aşırı değerlenmesine yol açacak, bu durum ise muhtemelen ödemeler bilançosuna yansıyabilecek; ihracatı azaltıp ithalatı özendirdiğı için toplam talebi kısıcıcı bir etki yaratabilecektir. Öte yandan döviz kurlarında yaşanan bu değişim, bir kur riski doğuracak; bu ise döviz üzerinden borçlananlar lehine, yerli para üzerinden borçlananlar aleyhine bir durum yaratacaktır. Bu durum sadece bankalar açısından değil, vadeli ödemelerin yaygın olduğı ticari sektörde de büyük sorunlara ve iflaslara yol açabilecektir²⁷⁸.

Kara para mali sistemin üzerinde ki bir diğeri enstrüman olan hisse senedi piyasalarında da etkisini göstermektedir. Örnek verilecek olursa, bono ve tahvillerin hamiline olmaları gibi nedenlerle kara para aklayıcıları açısından cazip araçlardır. Ayrıca yasa dışı yollarla elde edilmiş olan bu fonlar sıcak para şeklinde ülkeye giriş çıkış yaptıklarından, borsada istikrarı bozucu ve bilimsel verilerin etkinliğini azaltıcı fonksiyonlar göstermektedir. Borsaya büyük miktartlı kara para fonlarının girmesiyle borsada ani yükselişler, ülkeden çıkmasıyla da ani düşüşlere neden olabilmektedirler. Borsada yaşanan manipilasyon işlemlerinin büyük çoğunluğunun kara para aklama amacıyla yapıldığı söylenmektedir²⁷⁹.

Ülkeye kara para girişı ayrıca o ülkede gayri menkul fiyatlarında da önemli ölçüde istikrarsızlığa neden olacağından, bu ülkelerde serbest piyasa koşullarının oluşmasına engel teşkil edecektir. Örnek vermek gerekirse gayri menkul fiyatlarında

²⁷⁷ Yetim, *Kara Paranın Aklanması, Boyutları ve Mafyokrasi*, s.323.

²⁷⁸ İnönü Akgün Alp, Kara Paranın Makro Ekonomik Etkileri, <http://www.masak.gov.tr/Kurulumuz/yayinlar/makale/akgunmakale.htm> (3 Haziran 2009).

²⁷⁹ Yazıcı, s.78.

ortaya çıkan artış ve azalışlar bir yandan gayrimenkul sahiplerini beklentilerini etkilemekte, diğere yandan da piyasada şişirilmiş fiyatların ortaya çıkmasına neden olmaktadır²⁸⁰.

Sonuç olarak aklama nedeniyle fiyatlarda, faiz oranlarında ve döviz kurların değişkenlik ve piyasada beklenmedik dalgalanmalar ortaya çıkacaktır. Spekülatif ve oynak mahiyetteki yasa dışı fonların gerek ülkeler arasındaki gerekse ülke içindeki istikrarsız hareketleri fiyatlarda, faiz oranlarında ve döviz kurlarında dolayısıyla da ekonomide ve piyasada iktisat teorisiyle açıklanamayan önemli dalgalanmalara yol açacak²⁸¹.

4.6.2.8. Kara Para Aklamanın Ekonomik İstikrar Üzerine Etkileri

Yakalanma riski son derece büyük olan nakit miktarın ani ulusal ya da uluslar arası piyasalara gerek borsa ve gerekse finans kaynaklar aracılı ile girmesi halinde ekonomi üzerinde ani bir deprem etkisi yaratmaktadır.Çünkü finansal araçların veya enstrümanlara yapılan ani bir talep büyüklüğü ve sonucunda ani bir yükseliş trendine girişi, yapay bir fiyat artışına sebep olduğu gibi, özellikle inşaat ve gayrimenkul sektörü başta olmak üzere sermaye piyasası araçlarından olan hisse senetleri, tahvil bono ve devlet bonolarında ani bir yükseliş meydana getirmektedir. Bu vesile ile ön hazırlık aşamasından rahatlıkla geçmiş olan kara para artık yasal zeminden kazanılma gömleğine kavuşturulmaya başlanmıştır. Bu süreci izleyen yapılan yatırımın tekrar elden çıkarılması ve para kaynağının tamamen yasallaştırılmasının sağlanmadığı durulanma safhasına ulaşması ve sonrasında ise, esas kaynağına sermaye olarak iade edilmesi işlemi sonucunda, daha önce yapılan yatırımlar sonucunda fiktif artışlar sonucu değer kazanan yatırım araçlarının satışı ile değer kaybı yani fiyat düşüşlerine, borsalar ve ekonomik piyasaların düşüş trendi ile birlikte döviz araçlarının değer kazanmasına yol açmaktadır. Bu iki hareket arasında gerek malların ya da yatırım araçlarının kazanmış olduğu fiktif değerler reel değerlerinin de altına düşme tehlikesi ile birlikte iflaslara, dinamik dengelerin alt üst oluşuna meydan vermekte ve dolayısıyla gerek istihdam ve gerekse orta ölçekli kurumların gerçek değerlerinin altına düşmesi ve büyük

²⁸⁰ Yazıcı, s.78.

²⁸¹ Yetim, *Kara Paranın Aklanması, Boyutları ve Mafyokrasi*, s.319.

ekonomik değer kaynına yol açmış olacaktır. Aklanma olarak değerlendirdiğimiz bu aşamaların esas amacı yatırım olmamakla birlikte, önemli olan paranın gerekirse değerinin bir miktarından feragat ederek yasal zemininin oluşturulması kaynağının sorgulanmasından soyutlandırılması çabalarıdır. Bu gibi faaliyetlerin ekonomiden ziyade sosyal bir çöküntü, değer yargılarının dejenerasyon, ahlak kurallarının bile zarar görmesine yol açmaktadır. Zira, kolay ve yasa dışı yollardan kazanılan bu tür gelirlere olan toplumsal özentisi ve sonrasında kişilerin yaşam biçimlerinin ani değişiklikleri ile birlikte, sosyal dengelerin kan kaybetmesine ve bu gibi suç örgütlerinin gerek ulusal ve gerekse uluslar arası arenada büyük bir kariyer kazanma, güç elde etme, hatta yeni gelişmekte olan ülkelerde iktidara hükmedecek ve sızmalara sebebiyet verecek derecede tehlike arz etmektedir²⁸².

4.6.2.9. Kara Para Aklamanın Ödemeler Dengesi Üzerine Etkisi

Kara paranın piyasalar üzerinde yarattığı olumsuzluklarda anlatıldığı gibi; kara para, bir para biriminden diğer para birimine çevrilmesiyle kaynağından uzaklaştırılmak amaçlanmaktadır. Bu şekilde ülkeye döviz olarak giren kara para, ülke içerisinde yerli para birimine dönüşür. Daha sonra elde bir süre tutulması, orta vadede yerli paranın aşırı değerlenmesine sebep olacak. Bu durum ithalatı arttırıp, ihracatı azaltacak. Bu durum muhtemelen ödemeler bilançosuna yansıyacaktır²⁸³.

4.6.2.10. Kara Para Aklamanın Bütçe Üzerine Etkileri

Kara para aklama dolayısıyla vergi gelirlerinde düşme olmasıyla bütçe açığı ortaya çıkmaktadır. Bu da bilinen makro ekonomik problemlerin kaynağı olmaktadır. Bütçe açığı kamu kesimi borçlanma gereğini arttırmakta, enflasyona neden olmakta ve netice itibariyle ekonomik ve sosyal bakımdan etkiler ortaya çıkmaktadır²⁸⁴.

²⁸² Koçak, s. 6.

²⁸³ Yazıcı, s. 78.

²⁸⁴ Yetim, *Kara Paranın Aklanması, Boyutları ve Mafyokrasi*, s. 321.

Ayrıca bunun yanında kara para ve kara para aklama faaliyetiyle birlikte, rüşvet nedeniyle kamu harcamalarının etkin olmayan dağılımına yol açacaktır. Kamu harcamaları etkin olmayan alanlara gidecektir²⁸⁵.

4.6.2.11. Kara Para Aklamanın Mali Kuruluşlar Üzerine Etkileri

Kara para aklama dolayısıyla bilerek veya bilmeyerek kullanılan mali kuruluşların aktif ve pasif yapısında ani değişiklikler meydana gelecektir. Bu, mali kuruluşlar için risktir²⁸⁶.

Ayrıca bu mali kurumların kara para akladıkları haberleri kamu otoritesinin dikkatini çekmesi durumunda bu mali kuruluşlar için denetim alanında baskılar artacaktır. Bu durumla kuruluşlar hem zor zamanlar geçirecek hem de suça bulaşmış olduklarından bu kuruluşların itibarı zedeleneyecektir²⁸⁷.

4.6.2.12. Kara Para Aklamanın Rekabet Üzerine Etkileri

Kara para ve kara para aklanmasıyla birlikte rekabetçi bir ekonomi kurulması engellenir. Çünkü ekonomide rekabet eşitsizliği yaratır. Eğer rekabet eşitliğini sağlanamazsa dünya ile rekabet eden bir ekonomi oluşturulamaz²⁸⁸.

Kara para ve kara para aklama finansal kesimin doğru bir şekilde çalışmasını etkileyerek, piyasalarda güveni ve etkinliği bozucu etkilere sahiptir. Kanun dışı para transferi, kanuni olarak faaliyet gösteren firmaları da sıkıntıya sokmaktadır. Bu durum legal faaliyette bulunan firmaları piyasa dışına itmektedir. Piyasa kuralları sürekli ihlal edilmektedir. Aklama kanuni firmaların da kanun dışı faaliyetlere veya vergi kaçırmalarına sebep olacaktır. Rekabet yapısının da bozulmasıyla piyasalara olan güven ve etkinlik unsurları zedeleneyecektir²⁸⁹.

²⁸⁵ Yetim, *Kara Paranın Aklanması, Boyutları ve Mafyokrasi*, s. 322.

²⁸⁶ İnönü Akgün Alp, “Kara Paranın Makro Ekonomik Etkileri”, <http://www.masak.gov.tr/Kurulumuz/yayinlar/makale/akgunmakale.htm> (3 Haziran 2009).

²⁸⁷ Yıldırım, s.173.

²⁸⁸ Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), *Ekonomik Suç ve Ceza Sempozyumu*, 2005, http://www.tobb.org.tr/yayinlar/Ekonomik_Suc_Ceza.pdf (3 Haziran 2009), s.271.

²⁸⁹ Sacit Yılmaz, “Kara Paranın Aklanması ve Türkiye Boyutu”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kütahya Üniversitesi SBE, 2006), Kütahya, 2006, s. 32.

Ayrıca daha önce anlatıldığı gibi, kara para olarak gelen yabancı fonlar yerli parayı aşırı değerlendirerek, uluslar arası piyasalarda yerli malların pahalılaşmasına ve ülkenin rekabet gücünün azalmasına sebep olmaktadır²⁹⁰.

4.6.2.13. İstatistiklerin Sapmalı Olması Dolayısıyla Makro ve Mikro Politikaların Sapmalı Olması

Kara para ve para aklama bazı ülkelerde istatistikleri çarpıtarak daha zayıf ekonomi politikaları izlemesine sebep olmaktadır. Aklanacak parayı oluşturan faaliyetler, yasa dışıdır. Bu faaliyetler yasal sistemin bilgisi dışında olmaktadır. Bu sebeple bir ülkede, yaratılan kara para miktarını ölçmek neredeyse imkansızdır. Ölçme olmadığı için makro ekonomik politikalar sapmalı gerçekleşecektir. Ayrıca aklama eğilimleri ekonomik değişkenlerle ilgili istatistikleri çarpıtmakta ve ekonomi politikalarının hedefe varmalarını engellenmektedir. Yapılan çalışmaların sonucunda kara para ve aklama faaliyetleri sebebiyle para talebi farklı çıkmaktadır. Bu da parasal göstergeleri sapmalı hale getirecektir. Sonuçta aktif fiyatları, faiz oranları ve döviz kurları piyasa dinamikleriyle açıklanamayan nedenlerle dalgalanmaktadır²⁹¹.

4.6.4. Kara Para Aklamanın Az Gelişmiş Ülkelere Etkisi

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, kara paranın aklanması engellemeye yönelik olarak önlemlerin alınmadığından kara para bu ülkelere gidebilmektedir. Kara para bu ülkelere;

- Takibi zorlaştırmak için karmaşık işlemler yapmak,
- Yakalanma riskini azaltmak,
- Bu ülkelerdeki düzenlemelerin zafiyetinden, eksikliğinden yararlanmak için gidebilmektedir²⁹².

Kara para, önemli risklere karşılık, düşük maliyetle elde edilmektedir. Piyasalarda yüksek rekabet gücüne sahip olmakta ve ekonomik realitelere göre işlem

²⁹⁰ Yılmaz, s. 32.

²⁹¹ Yetim, Yetim, *Kara Paranın Aklanması, Boyutları ve Mafyokrasi*, 322

²⁹² İpek, s.33.

görmemektedir. Bu sebeple, yüksek maliyetli ve düşük rekabet gücüne sahip olan yasal finans kaynakları, kara paradan oluşan finans akımlarıyla aynı piyasada işlem yapamamakta ve aynı kulvarda yarışamamaktadır. Budan ötürü kara para, yöneldiği ülkede bulunan yabancı finans kaynaklarının kaçışına neden olmakta, belli bir süre sonra o ülkede siyasal ve sosyal sorunların yanında, muhtelif makro ekonomik sorunların yaşanmasına sebep olmaktadır. Az gelişmiş ülkelerin istikrarlı büyümeyi sağlayacak yurtiçi tasarrufları ile toplam ihracatlarının az olması, kara paranın olumsuz etkilerinin daha ağır hissedilmesi sonucunu doğurmaktadır²⁹³.

Kara paranın az gelişmiş ülkelere olan etkisini sıralamak istersek²⁹⁴;

- Az gelişmiş ülkelere yönelen kara para akımlarının ekonomik büyüme ile piyasalar üzerindeki etkisi, bu akımların üretime yönelik yatırımları ve/veya tüketimi finanse etmesi ile doğrudan ilişkilidir. Eğer ülkeye yönelen kara para üretime yönelik yatırımlara giderse (bu çok nadir olmaktadır), o zaman ülkenin makro ekonomik göstergelerinde olumlu gelişmeler görülebilir. Buna karşılık ülkeye gelen kara para faiz, repo vb. rant geliri elde etmek ve lüks tüketimi körükleme yönünde kullanılırsa (genelde bu şekilde kullanıldığı izlenmektedir), o zaman faizlerin, enflasyonun ve dış ödemeler dengesi açıklarının artması yanında, piyasalarda istikrarsızlıklar yaşanmakta, makro ekonomik göstergelerde de olumsuz gelişmeler görülmektedir. Ülkede görülen bu olumsuzluklar geçim sıkıntısı içinde kalan toplumun bir kısmını yasa dışı (kara para) kazanç elde etmeye itecektir.

- Az gelişmiş ülkelerin hem sahip olduğu imkansızlıklar hem de kara paranın sebep olduğu makro ekonomik olumsuzluklar nedeniyle, toplumsal tasarruflar azalmaktadır. Dolayısıyla, dışardan sermaye gelmesi için ülkeler, yüksek faiz politikasını benimsemektedirler. Ancak, faiz geliri elde etmek ve ekonomide sıcak para olarak adlandırılan nakit akımlarının içinde önemli miktarda kara para da yer almaktadır. Gelen sıcak para ülkelerdeki üretime ve uzun vadeli yatırımlara yönelmemekte sadece iyi faiz geliri elde ettiği sürece ülkelerde kalmaktadır. Şartlar

²⁹³ Hayrettin Gümüşkaya, “Uluslar arası Sermaye Akımları İçindeki Karaparanın Az Gelişmiş Ülkeler Açısından Değerlendirilmesi”, <http://www.karapara.gen.tr/makale/detay.asp?id=32> (3 Haziran 2009).

²⁹⁴ Hayrettin Gümüşkaya, “Uluslar arası Sermaye Akımları İçindeki Karaparanın Az Gelişmiş Ülkeler Açısından Değerlendirilmesi”, <http://www.karapara.gen.tr/makale/detay.asp?id=32> (3 Haziran 2009).

değiştğinde ise ülkeyi hızla terk etmektedir. Dolayısıyla, ülkeler, gelen bu yabancı kaynakların kaçmaması için bir noktada yüksek faiz politikası sürekli uygulamaya mahkum olmaktadır. İşte bu şekilde uzun yıllar süren yüksek faiz politikaları ve üretime yönelmeyen sıcak paranın varlığı sonucu yatırımlar durmakta, yüksek büyüme hızı engellenmektedir. Ard arda şirket iflasları yaşanmakta ve işsizlik artmaktadır. bu durumda suç ekonomisinin artması kaçınılmaz olur.

- Az gelişmiş ülkelerde çeşitli yollardan girip kalan veya aklandıktan sonra çıkmak üzere gelen döviz cinsinden kara paralar, iç piyasada döviz arzını arttırmaktadır. Artan döviz bolluğu sonucu, kur oranlarının etkilenmemesi için, merkez bankaları tarafından satın alınmaktadır. Satım alım işlemleri stabilizasyon politikaları çerçevesinde gerçekleşmekte; tahvil ihracı yoluyla sağlanmaktadır. Anca, ihraç edilen tahvillere ödenen faiz oranları, satın alınan dövizlerin getirisinden çok fazla olmamaktadır. Sonuç olarak sırf bu tür kur müdahaleleri sonucunda kamu bütçelerine önemli yük binmekte ve kamu açıkları ile borçlanma gerekliliği artmaktadır.

- Az gelişmiş ülkelere yönelik finansa hareketleri makro ekonomik istikrarsızlıkları arttırmakta ve kamunun yürüttüğü ekonomik politikaların etkinliğini azaltmaktadır. Ülkedeki döviz kurları cari işlemler sonucu değil sıcak para ve sıcak parayı oluşturan kara para deneni fonların giriş çıkışının oluşturduğu bir fiyata dönüşmektedir. Başka bir taraftan faiz oranları, makro ekonomik dengelerin kurulmasına sahip olduğu önemli fonksiyonu kaybetmektedir. En azından yoğun kara para akımının olduğu ekonomilerde faiz oranlarını kullanarak harcamaları kısım enflasyonu düşürmeye yönelik politikalar etkisiz kalmaktadır. Ülkeye giren büyük montanlı paralar, makro ekonomik açıdan dengelerin kurulması açısından önemli işlevi olan para politikalarının etkinliğini azaltmaktadır.

Ayrıca az gelişmiş ülkelere yönelen kara paranın yasal kaynaklı gelen sermayeye göre rekabet gücü daha fazladır. Dolayısıyla yurt içi talep artacak ve enflasyonun yükselmesine sebep olacaktır. Makro ekonomik bozulma ülkeyi krize

sokacaktır. Bunun sonucunda bu durum kar para aklayıcılarının işene gelecek ve daha rahat kara para aklama imkanı bulacaklarıdır²⁹⁵.

4.6.4. Kara Para Aklama Ödemeler Bilançosu İlişkisi: Net-Hata Noksan

Ödemeler dengesi tanımlaması çerçevesinde, rezerv varlıklar, bankaların döviz varlıkları ve diğer sektörlerin varlıkları, sonuç kalemlerdir. Cari işlemler ve sermaye hareketlerinin toplamının sıfırdan farklı olması, varlıklarda değişime yol açmaktadır. Fakat, uygulamada, cari işlemler hesabı ile rezerv varlıklar dahil sermaye ve finans hesapları toplamı, çeşitli hata ve noksanlıklardan ötürü sıfırdan farklı sonuç verdiğinden, söz konusu toplam ters işareti ile “net hata ve noksan” kalemine kaydedilerek ödemeler dengesi eşitliği sağlanmaktadır. Net hata ve noksan, tanım gereği, ölçüm hataları ve tablodaki verilerin eksik veya fazla derlenmesinden kaynaklanmaktadır²⁹⁶.

Ödemeler dengesinde, net hata ve noksan kalemi, çeşitli nedenlerle ülkenin kazandığı ya da harcadığı dövizlerin nedenlerinin bilinmemesi sebebiyle oluşan bir büyüklüktür. Örnek vermek gerekirse turizm gelirleri anketler yoluyla tahmin edilmeye çalışılır. Eğer anketler turizm gelirlerini olduğundan daha az tahmin ediyorsa, tahminin ötesindeki turizm gelirleri artı net hata noksan olarak ödemeler dengesinde görülür²⁹⁷. Kaynağı bilinmeyen döviz girişleri net hata ve noksan kalemini artı yapar. Buna karşılık, kaynağı bilinmeyen döviz çıkışları net hata ve noksan kalemini eksi yapar. Örneğin, para piyasalarındaki karışıklık nedeniyle, yurt içindeki yatırımcıların mali varlıklarını dövizle çevirip yastık altında saklaması durumunda, net hata ve noksan kalemi eksi olur²⁹⁸.

Net hata noksanın oluşum sebepleri²⁹⁹;

²⁹⁵ İpek, s.34.

²⁹⁶ Uğur Çıplak, “Ödemeler Dengesinde Net Hata Noksan Kalemi Üzerinde Bir Değerlendirme”, 2005, <http://www.tcmb.gov.tr/> (3 Haziran 2009), s. 1.

²⁹⁷ Ercan Kumcu, “Net Hata ve Noksan Yapısal Bir Olgu Mu?”, *Hürriyet*, 24 Ağustos 2004, <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=251830&yazarid=7> (3 Haziran 2009) .

²⁹⁸ Ercan Kumcu, “Net Hata ve Noksan Yapısal Bir Olgu Mu?”, *Hürriyet*, 24 Ağustos 2004, <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=251830&yazarid=7> (3 Haziran 2009) .

²⁹⁹ Çıplak, s.1.

- 1) İthalat veya ihracat için malın hareketi ile ödemenin farklı bilanço dönemlerine yansması durumundaki zaman uyumsuzluğu,
- 2) Gümrük işlemlerine ilişkin beyanat hataları,
- 3) Ödemeler dengesindeki çeşitli kalemlerden elde edilen gelirlerin sistem dışına (yastık altına – kasalara) çıkarılması veya finansman esnasında sistem dışından kaynak kullanılması şeklindeki kayıt dışı işlemler,
- 4) Bazı verilerin (turizm ve bavul ticareti) anketler yoluyla elde edilmesindeki hatalar.

Net hata ve noksanın ödemeler dengesi tablosunda hangi kalemlerden kaynaklandığı tam olarak bilinmemekle beraber, bu konuda varsayımlar yapılabilmektedir. Ödemeler dengesinin temel kaynaklarını bankalar, DİE ve Merkez Bankası veri tabanları oluşturmaktadır. Ödemeler dengesinde yer alan, Merkez Bankası dahil kamu sektörüne ilişkin kalemlerde genel olarak hata beklenmemektedir. Benzer şekilde, bankacılık sektörüne ilişkin verilerin de, veri toplama yöntemindeki iyileşmeler nedeniyle, büyük ölçüde doğru olduğu varsayılmaktadır. Bu durumda, maddeler halinde özetlenen Net Hata Noksanı'nın oluşma sebeplerinin özel sektöre ilişkin olması beklenir. Nitekim, banka muhabirlerindeki döviz hareketleri yoluyla bankaların döviz varlıklarındaki değişim, benzer şekilde, Merkez Bankası muhabirlerindeki döviz hareketleri yoluyla da resmi rezervlerdeki değişim ödemeler dengesi istatistiklerinde izlenebiliyor iken, bankacılık dışı özel sektörün döviz varlıklarındaki değişim tam olarak izlenememektedir. Dolayısıyla, bankacılık dışı özel sektörün döviz varlıklarındaki değişimin büyük ölçüde Net Hata Noksana yansıdığı düşünülmektedir³⁰⁰.

Ödemeler bilançosundaki döviz hareketlerine ilişkin olarak tüm kayıtların eksiksiz ve usulüne uygun yapılması durumunda, sermaye hareketleri ile cari işlemler açığının toplanması sonucunda ortaya çıkan rakam; pozitifse rezervleri artıracak ve negatifse rezervleri azaltacaktır. Fakat her iki durumda da net hata ve noksan kaleminin normalde sıfır olması gerekmektedir. Dolayısıyla söz konusu kalemin belli bir tutarı

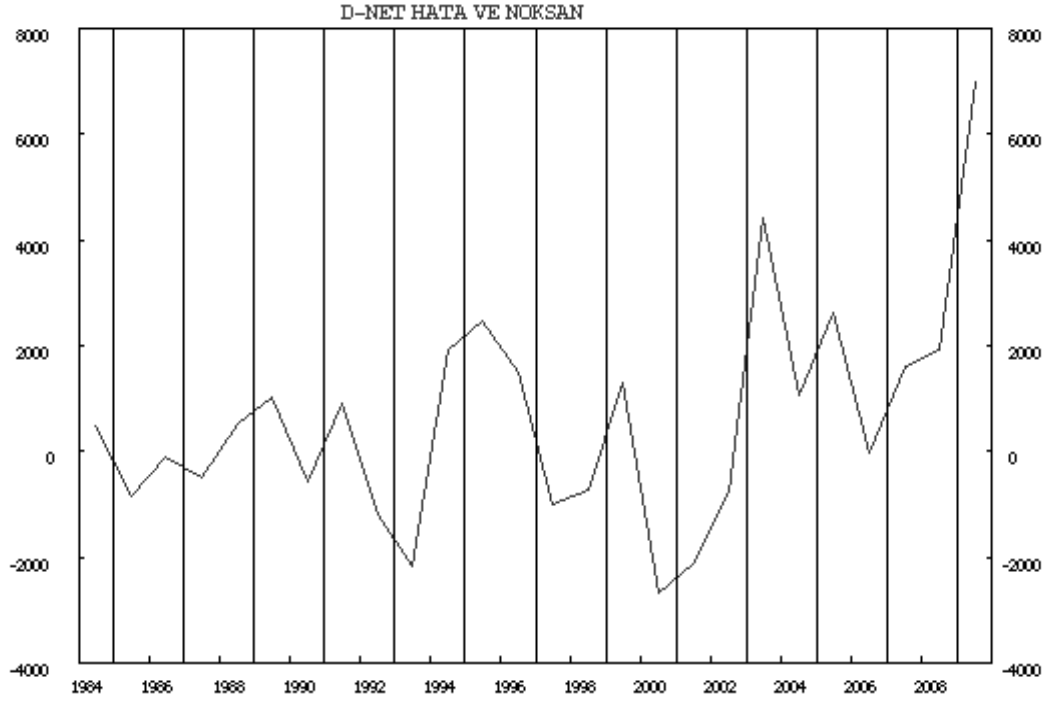
³⁰⁰ Çıplak, s.1-2.

içermesi bir dereceye kadar tüm dünyada normal karşılanmaktadır. Türkiye’de bu kalemin yıllar itibariyle gösterdiği reel ve sürekli gelişim normal kabul edilen seviyelerin üzerindedir. Dalgalı bir seyir izlemesi nedeniyle de mal ve hizmet ticaretinin payının düşük, sermaye hareketlerinden kaynaklanan bölümünün yüksek olduğu izlenimini vermektedir³⁰¹.

Dolayısıyla söz konusu kalemin bir kısmının da kara para veya kara para dahil sıcak para olabileceği iddia edilmektedir. Merkez Bankası yetkilileri ise, bu kalemin öncelikle vadeli ithalat ve ihracat işlemlerinden kaynaklandığını beyan etmektedirler. Çünkü cari işlemler bölümünde yer alan ihracat rakamı istatistik kurumundan alınmakta, ihracat gerçekleştiği anda tutarın tamamı bu kalem aracılığıyla ödemeler bilançosuna yansımaktadır. Merkez Bankası yetkilileri vadeli satış durumunda sadece ihracatçıya ödenen kısmın ödemeler bilançosuna yansıdığını, dolayısıyla rezervlerin arttığını, kalan ve ileride ödenecek tutarın ise ödendikçe ödemeler bilançosuna yansıdığını, aradaki farkın geçici olarak “net hata ve noksan kalemine” atıldığını, vadeli ithalat işlemlerinin vadeli ihracat işlemlerinden fazla veya az olmasına göre de bu kalemin eksi ya da artı değerler olarak dalgalı bir seyir izleyebileceğini, bu kalemin yıllar itibariyle gösterdiği dalgalanmanın da bu durumun açık bir ispatı olduğunun belirtmektedirler. Bu ifadeler doğru olsa bile, bu kaynakların net hata ve noksan kalemine katkısı sınırlı olacaktır³⁰². Şekil 3 ‘de Türkiye’de yıllara göre Net Hata Noksan Kaleminin seyri görülmektedir.

³⁰¹ Yılmaz, *Kara Paranın Aklanması ve Türkiye Boyutu*, s. 206.

³⁰² Yetim, *Kara Paranın Aklanması, Boyutları ve Mafyokrasi*, 219-220.

Şekil 3: Net hata Noksan (Yıllık,Sabit,Orijinal,Gözlem)

Kaynak: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), Ödemeler Dengesi Ayrıntılı Sunum Ödemeler Dengesi Ayrıntılı Sunum(Aylık, Milyon \$), <http://evds.tcmb.gov.tr/> (3 Haziran 2009).

Net hata noksan kalemini etkileyen bir diğer neden de, bazı gelirlerin istatistiği yöntemlere göre belirlenmesi ve bunların tahmin yöntemiyle ödemeler bilançosuna yansıtılmasıdır. Tahmin hatalarından kaynaklanan fark ise doğal olarak bu kaleme yansiyacaktır. Başka bir taraftan net hata noksan kaleminin dışındaki kalemlerle de kara para olması mümkündür. Örnek verilecek olursa yurt dışından finansal sisteme plase edilen ve ayrıştırma aşaması için Türkiye'ye gelen kara para sermaye hareketlerinde, gerçek olmayan işlemler yoluyla aklanarak kara para ise ihracat kaleminde görülecektir. Burada verilecek bakılacak başka bir şekil ise ihraç edilen uyuşturucunun karşılığının ithalat şeklinde tahsil edilmesidir. Ödemeler dengesinde dikkat çeken başka bir kalem bavul ticaretidir. Bavul ticareti ile yurt dışından getirilen kara paranın Türkiye'de aklanması söz konusudur hem de Bavul Ticareti yapan Bağımsız devletler Topluluğu ile dış ticaret dengesi açık vermektedir. Bu yolla Türkiye'den fon çıkması söz konusudur. Bavul ticaretine konu olan ülkelerle dış ticaret fazlası vermemiz gerekirken bu ülkelerle dış ticaret dengesi açık vermektedir. Özellikle Rusya'da uyuşturucudan sokak da elde

edilen paranın perakende mallara yatırıldığı ve bunların ülkemizde satılmak suretiyle kara para aklandığı düşünülmektedir³⁰³.

Tablo 9’da Rusya ile yapılan dış ticaret istatistikleri yer almaktadır. Burada bavul ticaretinin miktarı görülmektedir. Bavul ticaretinin büyük bölümü Rusya ile gerçekleşmektedir.

Tablo 10

Türkiye – Rusya Federasyonu Dış Ticaret İstatistikleri(Milyon Dolar)

YILLAR	2002	2003	2004
İhracatımız	1.172	1.366	1.852
Bavul Ticareti	4.065	3.953	3.880
İthalatımız	3.891	5.425	9.009
Dış Ticaret Dengesi	1.346	- .106	-3.777
Dış Ticaret Hacmi	9.128	10.774	14.741

Kaynak: Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Araştırmalar Merkezi (TÜRKSAM), Türkiye-Rusya Federasyonu Arasında Dış Ticaret İstatistikleri, <http://www.turksam.org/tr/a158.html> (3 Haziran 2009).

4.7. Kara Para Aklama ile Mücadelede Öneriler

Uluslararası girişimlerde ortaya çıkan görüşe göre, kara para ile mücadelede en önemli husus kara para aklama faaliyetlerini önleyici tedbirlerin alınmasıdır. Bunun yolu, kara paranın mali kesime girmesinin baştan itibaren engellenmesidir. Kara para bir defa mali sisteme dahil oldu mu, yapılan çok karmaşık işlemler sayesinde kara paranın izini bulmak oldukça güçleşmektedir. Bu sebeple, ülkelerin öncelikle önleyici tedbirleri uygulamaya koymaları gerekir. Kara para aklama faaliyetlerinin daha çok bankacılık kesiminde yoğunlaşması sebebiyle, bankacılık kesiminin sürekli gözetim altında tutulması ve iç denetim sistemlerinin geliştirilmesi gerekir. Bu amaçla, başta bankalar olmak üzere tüm finansal kuruluşlara birtakım yükümlülükler getirilmeye çalışılmaktadır. Kara para ile mücadele etmek için IMF'nin uygulanmasını tavsiye ettiği makro iktisadi politikalar şöyledir;

³⁰³ Yetim, *Kara Paranın Aklanması, Boyutları ve Mafyokrasi*, s.220-221.

- Aklamayı önlemek için döviz giriş ve çıkışlarının denetimi gerekmektedir. Denetim sayesinde döviz transferlerinin ekonomik amaçlı (ithalat, ihracat) olup olmadığı kontrol edilerek ekonomik göstergelerin sağlıklı oluşması sağlanır.

- Finansal kuruluşlar denetlenerek bu kuruluşların bünyelerine, ani fon giriş ve çıkışları engellenir. Böylece finansal kuruluşların yaşamlarını sürdürmesini etkileyecek riskler azaltılmış olur.

- Vergi denetimleri artırılmalıdır. Denetimler sonucu ülkenin hem vergi geliri artacak hem de kara paranın tespit edilmesine yardımcı olacaktır.

- Ödemeler bilançosunda kara paranın tespitine imkan verecek değişiklikler yapılmalıdır. Aklanan para bir ülkenin ödemeler bilançosunda kullanılan tekniğe bağlı olarak muhtelif kalemlerde yer almaktadır. Ülkelerin gelen giden döviz; miktarı, para birimi ve yer olarak ayıracak sistemi kurmaları gerekir. Böylelikle yasal ticaretin dışındaki fonlar genel olarak fark edilebilir.

- Uluslararası işbirliği yapılmalıdır.

- Gerekli yasal düzenlemeleri yaparak hem ulusal, hem de uluslararası düzeyde yapılan mücadele desteklenmelidir³⁰⁴.

Organize suç toplumu iki şekilde tehdit etmektedir. Her şeyden önce yasadışı mal ve hizmetler için istenen yüksek ücretler, çok sayıda mala karşı işlenen suça ve şiddet suçuna neden olur. Bu yasa dışı mal ve hizmetlerin oldukça sık olarak sunulduğu yerler ciddi sıkıntılar çekmekte ve bu yerler yoksullaşma riskini taşımaktadır.

İkinci olarak, suçluların ve iş dünyasının iç içe geçmesi suç organizasyonlarına yönelik uygun bir bakış açısı elde etmeyi çok ama çok zor bir hale getirmektedir. Bozulmuş bir rekabet vardır. Bazı alanlarda büyüyen tekeller bulunmaktadır; meşruiyet ile kamu ve iş çevrelerinin güvenilirliği üzerine zararlı etkilere neden olan yolsuzluğun, her iki kesimde de giderek arttığı görülmektedir. Bu açıdan kamu görevlileri oldukça hassastır. Suç örgütleri kamunun görüşleri, planladığı faaliyetleri veya kararları

³⁰⁴ Mavral, *Karapara, Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi Ve Türkiye'ye Yansımaları*, s.346.

hakkında bilgiye ihtiyaç duyarlar. Bu nedenle idareyi rüşvet, irtikap, tehdit ve içeri sızma yoluyla etkilemeye çalışırlar. Karar verenler ve kontrol edenler bilgi temini ve manipülasyon için anahtar rolü oynamaktadır. Organize suç ile başarılı bir şekilde mücadele geleneksel tepki metodu ciddi olarak yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle yeni soruşturma metotları geliştirmek ve bugüne kadar yararlanılmayan- bilgi kaynaklarını elde etmek çok önemlidir³⁰⁵.

Dünya üzerindeki kara parayı tümüyle ortadan kaldıracak bir sistem maalesef henüz kurulamamasına rağmen, konuyla ilgili yasal düzenlemelere sahip olan diğer ülkelerle kıyaslandığında ABD'nin kara paranın aklanmasıyla mücadelede etkin sayılabilecek bir sisteme sahip olduğu anlaşılmaktadır³⁰⁶.

Yapılacak düzenlemelerde, kazanç veya güç elde etmeyi amaçlayan gruplara ağır cezai ve mali yaptırımlar öngörülmeli; bu grupların "suç haritalarını" çıkarmaya yetecek bilgilere yer verilmelidir. Türkiye'de kara para aklama suçunda ; normalde 2 yıldan 5 yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür. Ağırlaştırıcı sebeplerin bulunması halinde bu cezanın arttırılması söz konusudur. Ancak verilecek hapis cezasında caydırıcı niteliği olan bir artış söz konusu değildir. Avrupa ve Amerika için maksimum cezalar genelde 20 yıl, 10 yıl, mesela Norveç'te 21 yıldır. Hapis cezası genelde çok yüksektir ve yanında da yüksek bir para cezası vardır. Bizim ülkemizde de hapis cezasının alt sınırı en az 5 yıl olmalıdır ve üst sınır da buna göre tekrar belirlenmelidir. Kara para aklamanın cezası kağıt üzerinde de kalmamalıdır.³⁰⁷.

Öte yandan, yukarıda belirtilen işlemlerin merkezi bir şekilde örgütlenmiş adli ve idari mercilerce yerine getirilmesi ve organize suç faillerinin ihtisas mahkemeleri tarafından soruşturulması gerekmektedir³⁰⁸.

Suçlarla, suç örgütleri ve kara para ile mücadelede her ülkenin yalnızca kendi imkanlarını kullanması çoğu zaman yetersiz kalmakta, diğer ülkelerin yardımı bir

³⁰⁵ Henk Jensen, **Organize Suç Üzerine Bir İnceleme, Hollanda'da Karapara Aklamayla Mücadele**, MASAK Yayınları, Ankara 2000, Yayın No 3, s.16.

³⁰⁶ Hamza Kaçar, "ABD'nde Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi Faaliyetlerine Genel Bir Bakış", *Mükellefin Dergisi*, Lebip Yalkın Yayınları, Temmuz 1999, Sayı 79, s. 128.

³⁰⁷ Ümit Kocasakal, "Karapara Aklama Suçu", (**Yayımlanmamış Doktora Tezi**, İstanbul Üniversitesi SBE, 2000), s.45.

³⁰⁸ Kaçar, *ABD'nde Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi Faaliyetlerine Genel Bir Bakış*, s. 102.

zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Bu dayanışma ve işbirliğinin yalnızca devletler arasında değil, aynı zamanda her ülkenin kendi kurumları arasında da olması gerekmektedir³⁰⁹.

Etkili bir mücadele için, suçluların bir daha eski güçlerine kolay kavuşmalarını önlemek amacıyla, ekonomik ve mali yönden çökertilmeleri hedeflenmelidir. Bu nedenle, ülkelerin kendi mevzuatlarındaki öncül suçları tam olarak içine alan bilgi işlem ağı kurmaları, müsadere sistemlerini ve bankalara getirilen yükümlülüklerini gözden geçirmeleri ve bu sistemlerini bir biri ile uyumlu hale getirmeleri gerekir. Bir ülkede kara paranın aklanmasıyla mücadelenin etkin bir şekilde yürütülebilmesi için, sadece yasal düzenlemelere gitmek yeterli olmamaktadır. Suç ve suçluların sınır ötesi takip ve tayini için yukarıdaki tedbirlere ek olarak ülkelerin, uluslararası sözleşmeler ve ikili anlaşmalar yapmak suretiyle dayanışma ve işbirliğine önem vermeleri de faydalı olacaktır.

22-24 Kasım 1999 tarihinde düzenlenen İngiltere'de kara para Aklamayla Mücadele Eğitim Semineri'nde FATF'ın 40 Tavsiyesine uyumlu olunmamasının ne gibi sonuçlar doğuracağı sorusuna Tim CURRAN cevaben; "İlk olarak ekonomi istikrarsızlığa sürüklenebilir. Buradaki ekonomistlerin de bildiği gibi, bir ekonomide halkın cebinde paranın çok olması ve mali kurumlarda ise paranın az olması arzu edilmez. Eğer kişiler, kullandıkları bankanın karapara aklamak için kullanıldığını düşünürlerse o bankayı kullanmak istemeyeceklerdir. Mali kurumlar bu yüzden halkın güvenini kaybederler. İşte bu süreç içinde karaborsanın büyümesi söz konusu olur, gittikçe yasaların uygulanmasında yozlaşma söz konusu olur. Ve söylediğimiz şeyler gerçekleşirse, yabancı yatırımcılar Türkiye'de yatırım yapmak istemeyeceklerdir. Bu durum ise uzun vadede sistemin zayıflamasına yol açacaktır. Bütün bu dehşet verici şeyler, sadece uyumlu olmadığınız için meydana gelir. Tabii Türkiye'de ve dünyanın pek çok ülkesinde bu olaylar gerçekleşmiyor. Ama bazı ülkeler neredeyse bu noktaya gelmiştir. İngiltere'nin ve Türkiye'nin mevzuatını gözden geçirmeyeceğini yansıtıyorlar. Türkiye, mevzuat konusunda diğer ülkelerin çoğundan daha şanslıdır. Türkiye, kendi mevzuatını geliştirirken, tavsiyelere uygun bir şekilde hazırlamış, aynı zamanda başka

³⁰⁹ Mavral, *Karapara, Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi Ve Türkiye'ye Yansımaları*, s.347.

Ülkelerin mevzuatlarının en iyi bölümlerini almakla çok akıllı davranmıştır. Sonuç olarak; siz başka ülkelere göre çok ileri bir noktadasınız. İngiltere'nin sizin mevzuatınızın bulunduğu noktaya gelmesi için 15 yıl gerekli oldu. Siz, birkaç kısa yıl içerisinde aynı noktaya gelmiş bulunuyorsunuz. İngiltere'nin mevzuatı çok eskidir ve eminim ki sizin mevzuatınız da kısa bir zaman içerisinde etkili olacaktır³¹⁰.

Hukuk devleti, kaynağını ve gücünü yasalardan alan bir yönetim biçimidir. Bu g, tarih boyunca hiç de kolay elde edilmemiştir. Bir kere sahip olduktan sonra varlığı her şeyin üstünde tutularak korunmalıdır. Hukuk sistemimizdeki kara parayla ilgili kanun, yönetmelik ve tebliğler devlet gleri tarafından eşgüdüm içinde mutlaka uygulamaya geçirilmeli ve olumlu sonuçlar alınmalıdır³¹¹.

Yargı erkinin çalışmalarını hızlandırmak amacıyla özel ihtisas alt yargı örgütleri kurulmalıdır. Bürokraside yatay ve dikey bilgilendirme ve eşgüdüm çok önemlidir. Devlet organları, yasama, yürütme ve yargı birbiri arasında bilgilendirilmeli ve eşgüdüm sağlanmalıdır. Kolluk güçlerine de bu arada çok önemli görevler düşmektedir. Kolluk gleri bu konuda eğitilmeli ve uzman alt örgüt birimleri kurulmalıdır. Türkiye'deki bilgi ve belge transferi eksiklikleri ile ilgili ne gibi mekanizmalar kurulabilir. Geniş bir platformda tartışılarak bunun altyapısı oluşturulmalı. Örneğin, bankada bir işlem yapılırken, Emniyetin ilgili birimi o görüntüyü alabilmeli, anında o transferlerden bilgi sahibi olabilmelidir

Suçların mali kaynaklarının kurutulması ve böylelikle yeni suçların nnn kesilebilmesi için de bu kara para eylemleriyle mücadele edilmesi zorunluluktur. Ancak, para aklayıcıları uygulanan önleyici tedbirlere göre ve bunlardaki gelişmelere paralel olarak kullandıkları yöntem ve teknikleri her geçen gün gelişmektedir. Daha ince dşnlmş daha dolambaçlı şekilde, örtülü şekilde, tespit edilmesi giderek zorlaşan çeşitli yöntemlerin de zaman içerisinde ortaya çıktığını görülmektedir. Bu da kara parayla mücadeleyi hem zorlaştırmakta, hem önemini bir daha arttırmaktadır. Dolayısıyla bu mücadelede; mücadele eden tarafların da kendi teknolojilerini bilgi ve

³¹⁰ Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), **İngiltere'de Karapara Aklamayla Mücadele Eğitim Semineri (22-24 Kasım 1999)**, Ankara: Masak Yayınları, 2000, s. 17.

³¹¹ Mavral, *Karapara, Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi Ve Türkiye'ye Yansımaları*, s.347.

yöntemlerini belki onlardan daha önce geliştirmeleri gerekir ki, muhtemel olumsuz gelişmelere karşı önceden tedbirler alınabilsin³¹².

Kara parayla mücadele ederken finansal kuruluşların oldukça güçlü bir yapıya sahip olmaları gerekir. Aksi takdirde, ani fon giriş ve çıkışları bu kuruluşların iflaslarına neden olabileceği gibi, ülkenin finansal sisteminin çökmesine de neden olabilir. Kara parayla mücadele etmek için hem ülke ekonomisinin hem de mali işlemler piyasasının güçlü olması gerekir. Aksi takdirde, ülkede ekonomik krizin yaşanması kaçınılmaz olur. Kaldı ki, mücadelede sadece ekonomik tedbirler tek başına yeterli değildir. Sorunun kaynağı olan suç örgütleriyle de mücadele edilmeli, bu örgütler çökertilmelidir. Böylece kara paranın elde edilmesi önlenmiş olur.

Kara paranın aklanması ile mücadele ülkemiz açısından büyük önem taşımaktadır. Fakat bununla birlikte, kara parayı oluşturan nedenleri ortadan kaldırmaya yönelik çalışmalara da ağırlık verilmelidir. Bunun için de öncelikle, ekonomiden hamiline yazılı işlemler kaldırılmalıdır. Nakit kullanımını en az düzeye indirecek ve parasal hareketlerin hemen hemen tamamıyla bankalar ve diğer finans kuruları aracılığıyla yapılmasını sağlamak için gerekli düzenlemeler derhal yapılmalıdır³¹³.

Bilişim sistemlerine ait gelişmeler izlenmeli, nakit işlemlerinin yerini alacak şekilde bankalarda ve diğer mali kurumlarda kredi kartı kullanımı ve elektronik fon transferleri gibi modern para yönetimi tekniklerinin geliştirilmesine özen gösterilmelidir.

Kara para aklama suçlarının yargıya intikalinde denetim ve incelemelerin büyük önemi vardır. Suçun varlığı ancak yapılan incelemeler sonucunda ortaya çıkmaktadır. Kara para aklama suçunun incelenmesi, devlet eliyle yürütülen en riskli kamu incelemelerinden birisidir. Bu suçun incelenmesi maliye, SPK, bankacılık, kayıt sistemleri, bilgi işlem gibi birçok alanda uzmanlığı gerektirmektedir. Yine bu incelemelerin çoğunda uluslararası dayanışma ve karşılıklı yardıma ihtiyaç duyulmaktadır³¹⁴.

³¹² Aydın Esen, "Açılış Konuşması" **Karapara Aklama Faaliyetleri ve Önlemler**, T.C. Merkez Bankası Yayınları, Ankara 1999, s.3.

³¹³ Mavral, *Karapara, Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi Ve Türkiye'ye Yansımaları*, s.348.

³¹⁴ Mavral, *Karapara, Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi Ve Türkiye'ye Yansımaları*, s.348.

5. SONUÇ

Dünyada suç ve suç yoluyla kazanç elde etme yolu oldukça eski bir tarihe sahiptir. Dolayısıyla suç işleyenlerin adaletten kaçması ve suç gelirlerinin kaçırılması suç tarihiyle orantılı bir şekilde oldukça eskidir. Eski dönemlerde suç gelirlerinin aklanmasında günümüzdekine benzer yöntemlere raslansada çağ değiştikçe özellikle 19. yüzyıldan sonra finansal piyasaların oluşmasıyla suç gelirlerin aklanması ve bununla mücadele daha farklı bir boyut kazanmıştır.

Günümüzde kara para kavramı ile kayıt dışı ekonomi kavramı oldukça yaygın bir şekilde karıştırılan kavramlardır. Kara para kayıt dışı kavramının içinde bulunmasına rağmen bazı farklılıkları bulunduran kavramlardır. Kayıt dışı ekonomiye konu olacak her kavram kara para kavramı içinde sayılmayabilir. Kara para kayıt dışı ekonominin bir parçasıdır. Kayıt dışı ekonomi GSMH rakamlarına girmeyen tüm gelir yaratıcı ekonomik faaliyetler olarak kısa bir tanım yapılabilir. Ancak kara para kaynağı suç geliri olan faaliyetlerden elde edilmiş olan kazançlardır. Kara para ile kayıt dışı ekonomi arasında bir çok fark sayabiliriz. Söylenilecek en büyük fark kayıt dışı ekonomide muhasebe kayıtlarında kaçmak amaç iken kara para aklamada asıl amaç paranın kaynağının yasal bir görünüm, kazandırmak, ekonominin bir parçası yapmaktır.

Günümüzde organize suç örgütleri çok önemli ve tehlikeli bir boyuta ulaşmıştır. Bu örgütlerin iş kolları uyuşturucu ve silah ticareti ve bunun gibi çok büyük kazançlar sağlayacak ekonomik faaliyetlerdir. Bundan dolayı bu örgütler bu kaynağı suç olan bu paraları kaynağından ayırıp, bir takım yöntemlerle yasallık kazandırıp ekonomiye dahil etmek istemektedir. Bunun sağlamak için çok çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Kara para aklayıcıları için şu kadar yöntem kullanır demek oldukça zordur. Finansal piyasalarda yapılan kara para aklama işlemi ya profesyoneller ya da aklayıcıların kendileri yoluyla bir çok yöntem kullanılarak yapılabilir. Elde edildiğinde daha çok nakit halde bulunan büyük meblağlardaki bu paraların aklanması kara para aklayıcıların yatacılığına bağlıdır. Ancak yöntem olarak aklama işleminin gerçekleşmesini yerleştirme (plasman), ayrıştırma (layering) ve bütünleştirme olarak üç aşamada gerçekleşmektedir.

Kara para ve kara para aklamanın bu boyutta büyük olması sosyal, siyasal, ekonomik etkileri yanında getirmiştir. Kara para aklamanın toplumsal anlamda büyük zararları bulunacaktır. Toplumsal yapıda haksız rekabet yol açacak, servetin belli ellerde toplanmasına sebep olacak ve toplumun yasal kazanç elde eden kesimlerini de suça teşvik edebilecektir. Ayrıca kara para aklayıcıların suç gelirlerinin kaynaklarına bakıldığı zaman uyuşturucu ticareti, silah ticareti insan ve kadın ticareti gibi toplumlara büyük zarar veren suçlardan işlenmiş olduğu görülmektedir. Burada uyuşturucu satışının toplum sağlığına ne kadar büyük zarar verdiği ortadadır. Yapılan çalışmalarda siyasal anlamda kara para aklayıcıları politik yapıya müdahale edebilecek konuma gelebilecekleri görülmüştür. aklayıcıların siyasal mevki ve mekanizmalarda kendi onayladıkları kişileri getirebilecek güce sahip olabilirler.

Kara para aklayıcılarının paralarını aklayıp ekonomik anlamda çok büyük güç kazanırken ülke ekonomilerinin makro değişkenlerine tahribatlar vermektedirler. Konuyla ilgili yapılan çalışmalarda görülmüştür ki kara paranın ülke ekonomilerinin para talebi üzerinde, ekonomik büyümesi üzerinde, menkul ve gayri menkul piyasaları da istikrarsızlığa sebep olmakta, ülkelerdeki gelir dağılımını bozmakta, ülkenin mali yapısını bozmaktadır. Bu gelişmelerin yanın da uyuşturucu satışı gibi gelirler ülkedeki kaynakların yok olmasına sebep olmaktadır. Ayrıca görülmüştür ki sadece makro büyüklüklere etkisinin yanında suç gelirlerine kaynak teşkil eden suçların topluma verdiği zararların giderilmesinin de çok büyük maliyetlere sebep olmaktadır.

Kara parayla mücadele zararlı etkilerinden korunmak adına oldukça önemlidir. Bu mücadele ulusal ve uluslararası düzeyde sürdürülmektedir. Özellikle kara paranın boyutu düşünüldüğünde bu mücadelenin sadece ulusal boyutta değil uluslararası boyutta da önemli bir yerinin olduğu görülecektir. Uluslar arası boyutta bir çok anlaşma yapılmıştır. Kara parayla mücadelede uluslar arası en önemli kuruluş FATF (Mali Eylem Gücü- The Financial Action Task Force on Money Laundering)'dür.

Türkiye'de kara para aklama ile mücadele uluslararası yapılan çalışmalar sonucunda ortaya çıkmıştır. İlk önce kara para aklamada 4208 sayı kanun çıkarılmış. Kara para ve aklama tanımları yapılmış. Kara para olabilecek eylemler sayılmıştır. Çıkarılan 4208 sayılı kanun ile MASAK (Mali Suçlar Araştırma Kurulu) Kurulmuş.

Dolayısıyla Türkiye hem kurumlarıyla hem de kanunlarıyla kara parayla mücadeleye başlamıştır. Daha sonra dünyadaki gelişmeler ve kara parayla mücadele kapsamında 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanması hakkında kanun çıkarılmıştır.

Kara para konusu sadece mafya bağlantılı organize örgütlerin kazançlarını oluşturmalarının yanı sıra terörizmin finansmanını da yapmaktadır. Bu olgu özellikle Eylül 2001’de Amerika’da ikiz kuleler yapılan saldırıdan sonra dünyanın dikkatini çekmiştir. Kara para üzerinde 11 Eylül 2001’de sonra büyük bir baskı oluşmuştur. Çünkü artık kara para sadece yasa dışı yollarda elde edenlerin finansman yoluyken artık terör örgütlerinin de finansmanı olması özelliği dikkat çekmiştir. Bundan ötürü FATF, 40 tavsiyesinin yanında terörizmin finansmanı konusu dikkate alarak 9 tane özel tavsiye koymuştur.

Kara parayla mücadele sadece ulusal boyutta gerçekleşebilecek bir eylem değildir. Bunun için ülkemizdeki mücadele eden kurumlarla uluslar arası mücadele ortak gerçekleştirmelidir. Zaten kara parayla mücadele bu şekilde gerçekleşmektedir. Dolayısıyla bu ortak mücadelenin mümkün olduğu kadar arttırılması gerekmektedir. Daha hızlı bilgi alış verişi ile müdahaleler daha hızlı yapılmalıdır. Çünkü finansal piyasalarda işlemler elektronik ortamda çok hızlı gerçekleşmektedir. Ayrıca artık ülkeler ve ülke finansal sistemleri kara parayla mücadelede daha etkin bir rol almak için daha hızlı ve uluslararası kuruluşlarla daha bağlantılı bir şekilde kararlarını almalıdırlar.

Kara para aklamada en önemli görevlerden biride finansal kuruluşlarda ve özellikle bankalardadır. Bankalar üzerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirmemeliler. Ayrıca devletler elektronik havale işlemleri gibi hızlı ve gizliliği yüksek işlemlere daha dikkat edilmeli konuyla ilgili kanunlarla denetime tabi tutulmalıdır. Bankacılık ve finansal sisteminde yapılan değişiklikler kara para aklamayla mücadelede çok önemli bir noktadır.

Vergi cennetleri aklama aşamasında, çok önemli bir yeri tutmaktadır. Kara para aklayıcılar için bu bankaların sahip olduğu özellikler çok önemli avantajlar sağlamaktadır. Dünya finansal sisteminde yer edinen büyük yeri olan kara paranın

aklanması vergi cennetleri aracılığı ile gerçekleşmektedir. Vergi cennetlerinin en önemli özellikleri müşteri sırlarını saklamalarıdır. Bu kara para aklayıcılar için bir avantaj sağlamaktadır. Bu yüzden müşteri sırlarının açıklanması hem finansal sistemin istikrarı için hem de kara para aklama ile mücadele için çok önemlidir. Son yaşanan gelişmeler ile G-20 Zirvesinde kıyı bankalarının sır saklama mekanizmasının kaldırılması gündeme gelmiştir. Bu gibi finansal piyasalar üzerine yapılacak çalışmalar aklamayla mücadelede çok önemli bir yer tutmaktadır.

Yapılan çalışmalarda kara paranın ve kayıt dışının, ekonomiye olumlu etkileri olduğu söylenmektedir. Ancak ülkelerin ekonomisine bu etkiler çok büyük ve kalıcı olmayacaktır. Bu etkilerin kısa dönemli olacağı görülmüştür.

Ekler

Ek-1: FATF Tavsiyeleri

FATF Tavsiyeleri	
Tavsiye 1	Kara para aklama suçunun Viyana ve Palermo Sözleşmesindeki aklama suçu tanımlarına uygun olması, öncül suçların eşik, liste veya karma yöntemlerle tespit edilmesi.
Tavsiye 2	Kara para aklama suçunun manevi unsurunun Viyana ve Palermo Sözleşmesindeki standartlara uygun olması ve tüzel kişilerin de cezai, hukuki veya idari sorumluluğa tabi tutulması.
Tavsiye 3	Müşadere konusunda Viyana ve Palermo Sözleşmesinde belirlenen benzer tedbirlerin uygulanması, iç hukukun elvermesi durumunda mahkûmiyet olmaksızın da müşadere yapılabilmesi.
Tavsiye 4	Finansal kuruluşların gizlilik yasalarının, tavsiyelerin uygulanmasına engel teşkil etmemesi.
Tavsiye 5	Mali kuruluşların isimsiz hesap açmaması, müşterini tanı (CDD) tedbirlerini uygulaması.
Tavsiye 6	Siyasi nüfuz sahibi kişiler (PEPs) için özel dikkat gösterilmesi.
Tavsiye 7	Muhabir bankacılık işlemlerinde dikkat edilecek hususlar.
Tavsiye 8	Yeni gelişen teknolojilerin karapara aklamada kullanılmasına dikkat edilmesi.
Tavsiye 9	Müşterini tanı tedbirlerinin uygulanmasında aracılara veya üçüncü kişilere güven.
Tavsiye 10	Kayıtların 5 yıl süreyle saklanması ve yetkililere ibrazı.
Tavsiye 11	Finansal kuruluşların görünürde belli bir ekonomik amacı olmayan karışık ve

	normal gözükmeyen işlemlere özel dikkat göstermeleri.
Tavsiye 12	5, 6, 8, 9, 10 ve 11'nci tavsiyelerde öngörülen hususların kumarhaneler, emlakçiler, değerli maden ve taş tacirleri, avukatlar, noterler ve muhasebeciler ile şirket hizmeti sağlayanlara da uygulanması.
Tavsiye 13	Finansal kuruluşlar için şüpheli işlem bildiriminde bulunma zorunluluğu getirilmesi.
Tavsiye 14	Şüpheli işlem bildiriminde bulunan finansal kuruluşları hukuki ve cezai sorumluluktan muaf tutan yasal hükümler getirilmesi ve şüpheli işlemlerin bildirimleri ile ilgili bilgilerin ifşasının yasaklanması.
Tavsiye 15	Finansal kuruluşların, politika, prosedür, kontrol, eğitim ve denetim programları hazırlamaları.
Tavsiye 16	13 ila 15 ile 21'nci tavsiyelerde öngörülen hususların değerli maden ve taş tacirleri, avukatlar, noterler ve muhasebeciler ve “trustlar” ile şirket hizmeti sağlayanlara da uygulanması.
Tavsiye 17	Tavsiyelerde öngörülen hususları uygulamayan gerçek ve tüzel kişilerin caydırıcı yaptırımlara tabi tutulması.
Tavsiye 18	Paravan bankalarla iş ve işlem yapılmaması.
Tavsiye 19	Belirli miktarın üzerindeki nakit işlemlerin periyodik olarak bildirilmesini sağlayacak bir sistem kurulması.
Tavsiye 20	Tavsiye hükümlerinin finansal olmayan kuruluşlar dışındaki iş ve meslek sahiplerine de uygulanması.
Tavsiye 21	Tavsiyeleri uygulamayan ülkelerle olan iş ve işlemlerde özel dikkat gösterilmesi.

Tavsiye 22	Düzenlemelerin, finansal kuruluşların özellikle yurtdışı şube ve acentelerine uygulanması.
Tavsiye 23	Mali kuruluşların yeterli düzenleme ve denetimlere tabi olması.
Tavsiye 24	Kumarhanelerin kapsamlı bir düzenleyici ve denetleyici rejime, diğer mali olmayan kuruluşların da etkin bir gözetim sistemine tabi olması.
Tavsiye 25	Finansal kuruluşlara kılavuz ve geribildirim sağlanması.
Tavsiye 26	Mali istihbarat birimi kurulması.
Tavsiye 27	Kontrollü teslimat gibi özel inceleme ve soruşturma tekniklerinin uygulanması.
Tavsiye 28	Yetkili makamların, soruşturmalarında delil ve bilgi elde etme ve gerektiğinde arama yetkisi olması.
Tavsiye 29	Gözetim ve denetim yetkisi olanların bu gözetim ve denetimi yerine getirecek yeterli yasal güce sahip olması.
Tavsiye 30	Kara para aklama ve terörün finansmanı ile mücadelede yer alan birimlerin yeterli finansal kaynağa, personele ve teknik donanımına sahip olması.
Tavsiye 31	Politika üretenler, yasa uygulama birimleri ve denetim birimleri arasında işbirliği ve koordinasyon bulunması.
Tavsiye 32	ŞİB soruşturma, dondurma, zapt ve müsadere konularında istatistikler çıkarılması.
Tavsiye 33.	Kara para aklayıcıların, tüzel kişileri yasadışı amaçla kullanmalarını engelleyecek tedbirler alınması.
Tavsiye 34	“Trust” sözleşmelerine dikkat edilmesi.

Tavsiye 35	Viyana, Palermo ve Newyork Sözleşmelerinin tam uygulanması.
Tavsiye 36	Karapara aklama ve terörizmin finansmanında hızlı, etkin ve yapıcı karşılıklı adli yardımlaşma sağlanması.
Tavsiye 37	“Dual criminality” prensibi olmasa bile adli yardımlaşma yollarının aranması.
Tavsiye 38	Kara para aklama ile ilgili malvarlığının tespiti, dondurulması, zaptı ve müsaderesi ile ilgili yabancı ülke taleplerine cevap verilmesi.
Tavsiye 39	Kara para aklama suçunun, suçluların iadesine konu olan bir suç olması.
Tavsiye 40	Yabancı muadil birimlerle idari işbirliği yapılması.
Özel Tavsiye I	Birleşmiş Milletler belgelerinin onaylanması ve yürürlüğe konulması.
Özel Tavsiye II	Terörizmin, terörist eylemlerin ve terör örgütlerinin finansmanının suç haline getirilmesi.
Özel Tavsiye III	Terörist malvarlıklarının dondurulması ve müsaderesi.
Özel Tavsiye IV	Terörizmle ilgili şüpheli işlemlerin bildirilmesi
Özel Tavsiye V	Uluslararası işbirliği
Özel Tavsiye VI	Alternatif havale yöntemleri
Özel Tavsiye VII	Elektronik fon transferi
Özel Tavsiye VIII	Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar
Özel Tavsiye IX	Nakit taşıyıcılar

Ek-2: Türkiye’de Kara Paranın Kronolojisi

2 Aralık 2008	KİMLİK TESPİTİ ve ADRES TEYİDİ KONULARINI DÜZENLEYEN 7 SIRA NO.LU MASAK GENEL TEBLİĞİ 2 ARALIK 2008 TARİHLİ ve 27072 SAYILI RESMİ GAZETEDE YAYIMLANMIŞTIR. 2 Mart 2009 TARİHİNDEN İTİBAREN YÜRÜRLÜĞE GİRMİŞTİR.
27 Eylül 2008	ŞÜPHELİ İŞLEM BİLDİRİM YÜKÜMLÜLÜĞÜNE İLİŞKİN USÛL ve ESASLARIN DÜZENLENDİĞİ 6 SIRA NO.LU MASAK GENEL TEBLİĞİ 27 EYLÛL TARİHLİ ve 27010 SAYILI RESMİ GAZETEDE YAYIMLANMIŞTIR.
16 Eylül 2008	SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASININ ve TERÖRÜN FİNANSMANININ ÖNLENMESİNE İLİŞKİN YÜKÜMLÜLÜKLERE UYUM PROGRAMI HAKKINDA YÖNETMELİK 16 EYLÛL 2008 TARİHLİ ve 26999 SAYILI RESMİ GAZETEDE YAYIMLANMIŞTIR.
15 Nisan 2008	SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASININ VE TERÖRÜN FİNANSMANININ ÖNLENMESİNE DAİR TEDBİRLER HAKKINDA YÖNETMELİKTE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR YÖNETMELİK 15 NİSAN 2008 TARİH VE 26848 SAYILI RESMİ GAZETE'DE YAYIMLANDI.
9 Nisan 2008	YÜKÜMLÜLER TARAFINDAN MÜŞTERİNİN TANINMASI İLKESİ KAPSAMINDA UYULMASI GEREKEN BASİTLEŞTİRİLMİŞ TEDBİRLER İLE DİĞER AÇIKLAMALARI KONU ALAN 5 SIRA NO.LU MASAK GENEL TEBLİĞİ 9 NİSAN 2008 TARİH VE 26842 SAYILI RESMİ GAZETE'DE YAYIMLANDI.
9 Ocak 2008	SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASININ VE TERÖRÜN FİNANSMANININ ÖNLENMESİNE DAİR TEDBİRLER HAKKINDA YÖNETMELİK RESMİ GAZETE'DE YAYIMLANDI.
7 Kasım 2007	TERÖRÜN FİNANSMANINA YÖNELİK ŞÜPHELİ İŞLEMLERİN BİLDİRİMİ GENEL TEBLİĞİ YAYINLANDI.
4 Ağustos 2007	"AKLAMA SUÇU İNCELEMESİ HAKKINDA YÖNETMELİK" 4 AĞUSTOS 2007 TARİH VE 26603 SAYILI RESMİ GAZETE'DE YAYINLANARAK YÜRÜRLÜĞE GİRDİ.
2 Nisan 2007	FATF'IN TÜRKİYE ÜÇÜNCÜ TUR KARŞILIK DEĞERLENDİRME RAPORU YAYINLANDI.
28 Mart 2007	SUÇ KAYNAKLI GELİRLERİN AKLANMASI, ARANMASI, ZAPTEDİLMESİ VE MÜSADERE EDİLMESİ VE TERÖRÜN FİNANSMANI HAKKINDA AVRUPA KONSEYİ SÖZLEŞMESİ TÜRKİYE TARAFINDAN İMZALANDI.
18 Ekim 2006	5549 SAYILI SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASININ

	ÖNLENMESİ HAKKINDA KANUN YÜRÜRLÜĞE GİRDİ.
4-15 Eylül 2006	FATF HEYETİ TÜRKİYE'YE ÜÇÜNCÜ TUR KARŞILIKLI DEĞERLENDİRME ZİYARETİNDE BULUNDU.
18 Mayıs 2006	YOLSUZLUĞA KARŞI BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÖZLEŞMESİ TÜRKİYE TARAFINDAN ONAYLANDI.
25 Kasım 2005	AVRUPA BİRLİĞİNİN 2005/60/EC SAYILI KONSEY DİREKTİFİ YAYIMLANDI .
16 Mayıs 2005	TERÖRİZMİN FİNANSMANI VE SUÇTAN ELDE EDİLEN GELİRLERİN AKLANMASI, ARANMASI, ELKONMASI VE MÜSADERESİ HAKKINDAKİ 198 Sayılı AVRUPA KONSEYİ SÖZLEŞMESİ İMZAYA AÇILDI.
22 Ekim 2004	TERÖRÜN FİNANSMANI İLE MÜCADELE ALANINDA FATF TARAFINDAN 9. ÖZEL TAVSİYE YAYINLANDI.
16 Haziran 2004	SUÇ KAYNAKLI GELİRLERİN AKLANMASI, ARANMASI, ZAPTEDİLMESİ VE MÜSADERE EDİLMESİ HAKKINDA 141 Sayılı AVRUPA KONSEYİ SÖZLEŞMESİ (STRASBOURG KONVANSİYONU) TÜRKİYE TARAFINDAN ONAYLANDI.
27 Şubat 2004	AML/CTF METODOLOJİSİ FATF GENEL KURULUNDA KABUL EDİLDİ.
14 Ocak 2004	AVRUPA KONSEYİ'NİN 27.01.1999 TARİHLİ YOLSUZLUĞA DAİR CEZA HUKUKU SÖZLEŞMESİ TÜRKİYE TARAFINDAN ONAYLANDI.
1 Ocak 2004	TÜRKİYE YOLSUZLUĞA KARŞI DEVLETLER GRUBUNA (GRECO) ÜYE OLDU.
10 Aralık 2003	YOLSUZLUĞA KARŞI BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÖZLEŞMESİ TÜRKİYE TARAFINDAN İMZALANDI.
18-20 Haziran 2003	FATF GENEL KURULUNDA REVİZE EDİLMİŞ FATF 40 TAVSİYENİN KABUL EDİLDİ.
17 Nisan 2003	AVRUPA KONSEYİ'NİN 04.11.1999 TARİHLİ YOLSUZLUĞA DAİR ÖZEL HUKUK SÖZLEŞMESİ TÜRKİYE TARAFINDAN ONAYLANDI.
30 Ocak 2003	BM SINIRAŞAN ÖRGÜTLÜ SUÇLARLA MÜCADELE SÖZLEŞMESİ (SASMUS) TÜRKİYE TARAFINDAN ONAYLANDI.
10 Kasım 2002	MASAK 4 NOLU GENEL TEBLİĞİ YAYIMLANDI .
7 Şubat 2002	MASAK 3 NOLU GENEL TEBLİĞİ YAYIMLANDI .
12 Ocak 2002	“TÜRKİYE’DE SAYDAMLIĞIN ARTIRILMASI VE KAMUDA ETKİN YÖNETİMİN GELİŞTİRİLMESİ EYLEM PLANI” YAYIMLANDI.

10 Ocak 2002	TERÖRÜN FİNANSMANININ ÖNLENMESİNE DAİR BM SÖZLEŞMESİ TÜRKİYE TARAFINDAN ONAYLANDI.
28 Aralık 2001	AVRUPA BİRLİĞİ 2001/97/EC SAYILI KONSEY DİREKTİFİ YAYIMLANDI .
Ekim 2001	“TERÖRİZMİN FİNANSMANI İLE MÜCADELE” FATF MİSYONUNA İLAVE EDİLDİ. TERÖRÜN FİNANSMANININ ÖNLENMESİ KAPSAMINDA FATF TARAFINDAN 8 ÖZEL TAVSİYE YAYINLANDI.
27 Eylül 2001	TERÖRÜN FİNANSMANININ ÖNLENMESİNE DAİR BM SÖZLEŞMESİ TÜRKİYE TARAFINDAN İMZALANDI.
13 Aralık 2000	SINIRAŞAN ÖRGÜTLÜ SUÇLARLA MÜCADELE HAKKINDA BM SÖZLEŞMESİ TÜRKİYE TARAFINDAN İMZALANDI.
01 Şubat 2000	OECD ULUSLARARASI TİCARİ İŞLEMLERDE YABANCI KAMU GÖREVLİLERİNE VERİLEN RÜŞVETİN ÖNLENMESİ SÖZLEŞMESİ TÜRKİYE TARAFINDAN ONAYLANDI.
9 Aralık 1999	TERÖRÜN FİNANSMANININ ÖNLENMESİNE DAİR BM SÖZLEŞMESİ YAYINLANDI.
26 Mayıs 1999	SINIRÖTESİ SUÇLARIN ÖNLENMESİ VE BU SUÇLARLA MÜCADELE KONUSUNDA (SECI) İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI İMZALANDI.
3-5 Kasım 1998	FATF HEYETİ İKİNCİ KARŞILIKLI DEĞERLENDİRME KAPSAMINDA TÜRKİYE’DE İNCELEMELERDE BULUNDU.
20 Ağustos 1998	MALİ SUÇLARI ARAŞTIRMA UZMANLARI GÖREV VE ÇALIŞMA YÖNETMELİĞİ RESMİ GAZETE’DE YAYIMLANDI.
Haziran 1998	TÜRKİYE EGMONT GRUBU ÜYESİ OLDU.
31 Aralık 1997	4208 SAYILI KANUNUN UYGULANMASINA İLİŞKİN YÖNETMELİK GEREĞİNCE KİMLİK TESPİTİNE İLİŞKİN USUL VE ESASLARI BELİRLEYEN 1 SIRA NUMARALI MASAK GENEL TEBLİĞ İLE ŞÜPHELİ İŞLEMLERİN BİLDİRİM USUL VE ESASLARINI BELİRLEYEN 2 SIRA NUMARALI MASAK GENEL TEBLİĞ RESMİ GAZETE’DE YAYIMLANDI.
17 Aralık 1997	OECD ULUSLARARASI TİCARİ İŞLEMLERDE YABANCI KAMU GÖREVLİLERİNE VERİLEN RÜŞVETİN ÖNLENMESİ SÖZLEŞMESİ İMZALANDI.
15 Eylül 1997	KONTROLLÜ TESLİMAT UYGULAMASI ESAS VE USULLERİ HAKKINDA YÖNETMELİK YAYIMLANDI.
2 Temmuz 1997	KARAPARANIN AKLANMASININ ÖNLENMESİNE DAİR 4208 SAYILI KANUNUN UYGULANMASINA İLİŞKİN YÖNETMELİK VE MALİ SUÇLARLA MÜCADELE

	KOORDİNASYON KURULUNUN ÇALIŞMA ESAS VE USULLERİ HAKKINDA YÖNETMELİK YAYIMLANDI.
17 Şubat 1997	MALİYE BAKANLIĞI BÜNYESİNDE MALİ SUÇLARI ARAŞTIRMA KURULU BAŞKANLIĞI (MASAK) KURULDU VE FİİLEN ÇALIŞMAYA BAŞLADI.
19 Kasım 1996	4208 SAYILI KARAPARANIN AKLANMASININ ÖNLENMESİNE DAİR KANUN YÜRÜRLÜĞE GİRDİ.
22 Kasım 1995	UYUŞTURUCU VE PSİKOTROP MADDELER KAÇAKÇILIĞINA KARŞI BM SÖZLEŞMESİNİ (VİYANA KONVANSİYONU) ONAYLANDI.
9 Haziran 1995	" EGMONT GRUP " KURULDU.
25 Eylül 1991	TÜRKİYE FATF'YE ÜYE OLDU
10 Haziran 1991	AVRUPA BİRLİĞİ 91/308/EEC SAYILI "MALİ SİSTEMİN KARAPARANIN AKLANMASI AMACIYLA KULLANILMASININ ÖNLENMESİ HAKKINDA KONSEY DİREKTİFİ"
8 Kasım 1990	SUÇ KAYNAKLI GELİRLERİN AKLANMASI, ARANMASI, ZAPTEDİLMESİ VE MÜSADERE EDİLMESİ HAKKINDA AVRUPA KONSEYİ SÖZLEŞMESİ (STRASBOURG KONVANSİYONU) İMZAYA AÇILDI.
Temmuz 1990	FATF TARAFINDAN 40 TAVSİYE YAYINLANDI.
Temmuz 1989	MALİ EYLEM GÖREV GÜCÜ (FINANCIAL ACTION TASK FORCE- FATF) KURULDU
20 Aralık 1988	UYUŞTURUCU VE PSİKOTROP MADDELER KAÇAKÇILIĞINA KARŞI BM SÖZLEŞMESİ (VİYANA KONVANSİYONU) BM TARAFINDAN İMZALANDI.
12 Aralık 1988	BASEL KOMİTESİ İLKELER BİLDİRİSİ YAYIMLANDI .
27 Aralık 1980	AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİNİN “SUÇ KAYNAKLI PARANIN SAKLANMASI VE TRANSFERLERİNE İLİŞKİN TEDBİRLER HAKKINDAKİ R (80) 10 SAYILI TAVSİYE KARARI” KABUL EDİLDİ.

KAYNAKÇA

Akar, Yıldırım. **Kara Paranın Aklanması**. Birinci Baskı. Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu, 1997.

Alptürk, Ercan. “Kayıtdışı İstihdamın Finansal ve Vergisel Boyutu”. **Vergi Sorunları Dergisi**, Maliye Gelirler Kontrolörleri Derneği Yayını. Sayı 172. Ocak 2003.

Altuğ, Osman. **Kayıt Dışı Ekonomi**. İkinci Baskı. İstanbul:Türkmen Kibapevi, 1999.

Altuğ, Osman. “Kara Paranın Önlenmesine Dair Kanun (4208) Üzerine Görüşler: Sorunlar-Çözümler”. **Muhasebe Finansman Dergisi**, Sayı 12, Nisan 2000

Aydemir, Şinasi. **Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonomi**. Birinci Baskı. İstanbul: Maliye hesap Uzmanları Derneği, 1995.

Aydın, Süleyman. “Türkiye’de Suç Ekonomisi ve Organize Suçlar”, Süleyman Aydın (Ed.), **Yolsuzluk: Nedenleri, Etkileri ve Çözüm Yolları** İçinde, Birinci Baskı, Ankara: Turhan Yayın Evi, 2006.

Aydın, Süleyman. “Karapara Aklama ile Mücadele ve Uluslar arası Enstürmanlar” , Süleyman Aydın (Ed.), **Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı** İçinde, Ankara: Adalet Yayınevi, 2008.

Çelik, Kuntay, Selen Işıl Koçağra ve Kadir Güler. **Karapara Aklama: Tanımı, Aşamaları ve ilgili Uluslar arası Çalışmalar**. 2. Baskı, Ankara: MASAK Yayınları, 2000.

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). **Kayıt Dışı Ekonomi:Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Sekizinci Beşyillik Kalkınma Planı**. Ankara: DPT, 2001.

Donay, Süheyl. “Ceza Hukukunda Objektif veya Kusursuz Sorumluluk”, **Danıştay Dergisi**, Sayı: 34-35, Ankara, 1979.

Erçel, Gazi. “Karaparanın Mali Sistem Aracılığıyla Aklanması”. **Finans Dünyası Dergisi**. Eylül 1996.

Erçel, Gazi. “Önsöz” **Karapara Aklama Faaliyetleri ve Önlemler**. Ankara: T.C Merkez Bankası Yayını, 1999.

Erdağ, Nevzat. **Kayıt Dışı: Karapara-Yolsuzluk**. Birinci Baskı, İstanbul: Cinius Yayınları, 2007.

Ergül, Ergin. **Karaparanın Aklanması ve Suçları**. Ankara: Adalet Yayınevi, 1998.

Ergül, Ergin. **Karapara Endüstrisi ve Aklama Suçu**. Ankara: Yargı Yayın Evi, 2001.

Ergül, Ergin. **Kara Ekonomi ve Aklama Suçu**. 2.Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2005.

Erol, Ahmet ve Mehmet Fındıkçı. “Off -Shore (Kıyı) Bankacılığı ve Türkiye Uygulaması”. **Mükellefin Dergisi**, No. 106, Ekim 2001.

Esen, Aydın. “Açılış Konuşması” **Karapara Aklama Faaliyetleri ve Önlemler**. Ankara: T.C. Merkez Bankası Yayınları, 1999.

Gilmore, William C. “International Efforts To Combat Money Laundering”. **Cambridge International Documents Series**. Volume 4, Cambridge, Grotius Publications Limited, 1992.

Güler, Kadir. “Kayıt Dışı Ekonomiyle Bağlantısı Yönüyle Vergi Suçları ve Karapara Aklama”. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Gazi Üniversitesi S.B.E. 2001.

Gümüşkaya, Hayrettin. “Kara Paranın Ulusal ve Uluslar arası Finans Üzerine Etkileri”. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Marmara Üniversitesi SBE. 1998.

Günay, Ayşe ve Rövsen, Şahbazov. “Küreselleşme Sürecinde Mali Suçlar ve Mali Suçları Önlemeye Yönelik Yapılan Çalışmalar”. **Vergi Sorunsalı**, Sayı: 130, Temmuz 1999.

Güner, Sedat. **Organize Suç Örgütleri, Kara Para ve Aklanması**. Birinci Basım. Ankara: Bilgi Yayınevi, 2003.

Hürriyet, “24 Milyar Dolar Türkiye’ye Girdi, Teröre Dikkat Uyarısı Geldi”. 31 Aralık 2007.

İlgın, Yılmaz. **Kayıt Dışı Ekonomi ve Türkiye Boyutları**. Birinci Baskı. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları, 1999.

İpek, Halim. **Önemli Bir Sorun: Karapara ve Karaparanın Aklanması**. 1. Baskı. İstanbul: Beta Yayınları, 2000.

Jensen, Henk. Organize Suç Üzerine Bir İnceleme, Hollanda’da Karapara Aklamayla Mücadele. MASAK Yayınları, Ankara, 2000.

Kaçar, Hamza. “ABD’nde Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi Faaliyetlerine Genel Bir Bakış”. **Mükellefin Dergisi**. Lebip Yalkın Yayınları, , Sayı 79, Temmuz 1999, s. 128.

Kaçar, Hazma. **Tüm Yönleriyle Karapara Mevzuatı, 4208 Sayılı Kanun ve İlgili Mevzuat**. Ankara: Yaklaşım Yayınları. 1999

Kaçar, Hazma. **Karaparanın Aklanması E-Ticaret, Karapara ve Terörün Finansmanının Önlenmesiyle İlgili Mevzuat**. Ankara. Turhan Kitapevi, 2004.

Kılıç, Ramazan ve Özçelik, Özer. “Küresel Bir Sorun: Kayıt Dışı Ekonomi. **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı.16, Aralık 2006.

Kılıçdaroğlu, Kemal. **Kayıtdışı Ekonomi ve Bürokrasinin Yeniden Yapılanma Gereği**. Ankara: TÜRMOB Yayınları, 1997.

Kocasakal, Ümit. “Karapara Aklama Suçu”. **Yayımlanmamış Doktora Tezi**. İstanbul Üniversitesi SBE. 2000

Manning, George A. **Financial Investigation and Forensic Accounting**. Boca Raton. Florida: CRC Press, 2000.

Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK). **İngiltere’de Karapara Aklamayla Mücadele Eğitim Semineri (22-24 Kasım 1999)**. Ankara: MASAK Yayınları, 2000.

Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK). **İngiltere’de Karapara Aklamayla Mücadele Eğitim Seminerleri (27-31 Mart 2000)**. Ankara: MASAK Yayınları, 2000.

Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK). **Mali Eylem Görev Grubu Kara Para Aklama Topolojileri**. Ankara: Mali Suçları Araştırma Kurulu Yayınları, 2000.

Marval, Ülker. **Karapara; Kayıt Dışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye Yansımaları**. Birinci basım. Ankara: Maliye Hukuk Yayınları, 2001.

Mortman, Scott E. “Putting Starch In European Efforts To Combat Money Laundering”. **Fordham Law Review**. Vol. 60, No. 6, 1992.

Oyakbank, **Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi**. Eğitim Bölümü Notları. İstanbul, Mart 2008.

Özdemir, Mehmet. **“Sunuş” Karapara Aklama Faaliyetleri Ve Önlemler**. T.C.Merkez Bankası Yayınları, Ankara 1999.

Özortak, Adile. “Karapara ve Karapara Aklama İle Etkin Mücadele”. **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Dumlupınar Üniversitesi SBE. 2005.

Özsoylu, Ahmet Fazıl. “Suç Ekonomisi ve Mafya”, **Forum Dergisi**. Yıl:5, Sayı:11, Kasım 1998.

Öztürk, Abdurrahman. **Bir Organize Suç Olarak Karapara Aklamayla Ulusal Ve Uluslar arası Planda Mücadele**, Avrasya Dosyası.

Robinson, Jeffrey. **Kara Para Aklayıcıları: Dünyanın En Büyük Üçüncü Ticaretinin İç Yüzü**. Ayşe Egemen (çev.). Birinci Basım. İstanbul: Arion Yayınevi, 2003.

Saatçi, Banu. “Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Girişimler”. **Bankacılar Dergisi**. Sayı 19,1996.

Taşdelen, Aziz. **Hukuksal Açıdan Türkiye' de Kara Paranın Aklanması ve Önlenmesi**. Ankara: Turhan Kitabevi, 2003.

Tecim, Burak Ali Han, “Kayıt Dışı Ekonomide Vergi ve Vergi Denetiminin Önemi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi**. Dokuz Eylül Üniversitesi SBE. 2008.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası. **Kara Para Aklama Faaliyetlerinin Önlenmesi**. 1. Baskı. Ankara: TCMB Banknot Matbaası Genel Müdürlüğü, 1999.

Uyanık, Cahit. “Kısım Tekmili Birden Karapara Macerası”. **Ekonomi Dergisi**, Aralık 1996.

Üstün, Oktay. “Karapara Aklama Ve Terörün Finansmanı İle Mücadelede Uluslararası Girişimler Ve Araçlara Toplu Bakış”. **Bankacılar Dergisi**, Sayı 65, 2008.

Yazıcı, Ayla. “Karapara Aklamanın Ekonomi Üzerindeki Etkileri”. **Selçuk Üniversitesi Karaman İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt 5, sayı 1, 2005.

Yetim, Sedat. **Türkiye’de Vergi Kaçakçılığı ve Kayıt Dışı Ekonomi**. Birinci Baskı. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği, 1999.

Yetim, Sedat. **Kara Paranın Aklanması, Boyutları ve Mafyokrasi**. 1. Baskı. Ankara: 2000.

Yıldırım, Murat. “Kara Paranın Kayıt Dışı Ekonomi İçerisindeki Yeri ve Kara Paranın Makro ekonomiye Getirdiği Tehlikeler”. **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt. 9, Sayı. 3, 2007.

Yılmaz, Gülay Akgül. **Kayıt Dışı Ekonomi ve Çözüm Yolları**. İstanbul: İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası, 2006.

Yılmaz, Sacit. “Kara Paranın Aklanması ve Türkiye Boyutu”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. Kütahya Üniversitesi SBE, 2006.

Internet Kaynakları

Akalın, Gülsüm ve Ferdi Kesikoğlu. “Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonomi ve Büyüme İlişkisi”. *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2007, Cilt. 3, Sayı. 5, <http://iibf.karaelmas.edu.tr/sbd/makaleler/1303-9245/200703005071087.pdf> (22 Mayıs 2009).

Akbulak, Yavuz. “Suç Gelirlerinin Aklanması”. www.legalisplatform.net/Makale/Suç%20Gelirlerinin%20Aklanması.pdf (1 Haziran 2009)

Akdiş, Muhammet. “Off - Shore Bankacılığındaki Gelişmelerin Karapara ve Karaparanın Aklanmasına Olan Etkileri”. 2006, http://paribus.tr.googlepages.com/m_akdis02.doc (28 Nisan 2009).

Alp, İnönü Akgün. “Paranın Karası Karaparanın Makroekonomik Üzerine Etkisi”. <http://www.masak.gov.tr/Kurulumuz/yayinlar/makale/akgunmakale.htm> (3 Haziran 2009).

Algan, Neşe. “Türkiye’de Kayıt Dışı Sektör: Boyutları, Etkileri, ve Kayıt Dışı Sektörü Küçültme Konusunda Öneriler”. http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=1028&id=58 (21 Mayıs 2009).

Altay, Asuman. “Geçiş Ekonomilerinde Devletin Ekonomik Roller, Görevleri ve KOBİ’lerin Durumu”. <http://www.econturk.org/Turkiyeekonomisi/gecis.pdf>, (23 Nisan 2009).

Arslanoğlu, Sipahi. “5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Önlenmesi Hakkında Kanunla Yapılan Değişiklikler”. http://www.vergidegundem.com/files/makale3_0cak07.doc (31 Mayıs 2009).

Aykın, Hasan. “Kara Paranın Aklanmasıyla Mücadele Konusundaki Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar”. *Uluslararası Ekonomik Sorunlar*. Sayı: 25, 2007, http://www.masak.gov.tr/tr/makale/karapara_uluslararasi_boyut.pdf (9 Mayıs 2009).

Aykın, Hasan. “Kayıt Dışı Ekonominin Yaygın Olduğu Ortamda Kara Para ile Etkin Mücadele Mümkün mü?”. *Yaklaşım Dergisi*. 2008, Sayı. 183, <http://www.mmd.org.tr/eserler/KAYITDI%C5%9EI%20EKONOM%C4%B0N%20YAYGIN%20OLDU%C4%9EU%20ORTAMDA%20KARA%20PARA%20%C4%B0LE%20ETK%C4%B0N%20M%C3%9CCADELE%20M%C3%9CMK%C3%9CN%20M%C3%9C.doc> (22 Mayıs 2009).

Başak, Ramazan. “50 Soruda Karapara ve Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi. Türkiye Bankalar Birliği (TBB). 1998, <http://www.tbb.org.tr/turkce/karapara/50%20Soruda%20Karapara.doc> (2 Mart 2009).

Castle, Allan. “The International Money Laundering Regime And The Asia Pacific”. www.icclr.law.ubc.ca/publications/reports/moneylaunderingregime.pdf (29 Mayıs 2009).

Cimat, Ali ve Taş Mahir. “Türkiye’de ve Dünyada Kıyı Bankacılığı Uygulamaları ve Vergi Cennetleri Üzerine Bir Değerlendirme”. 2004. <http://www.mevzuatdergisi.com/2004/08a/02.htm> (3 Haziran 2009).

Çetintaş, Hakan ve Vergil, Hasan. “Türkiye’de Kayıtlı Ekonominin Tahmini”. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*. 2003, Cilt. 4, Sayı. 1, http://www1.dogus.edu.tr/dogustru/journal/cilt_4_sayi_1/M00082.pdf (23 Eylül 2008).

Çıplak, Uğur. “Ödemeler Dengesinde Net Hata Noksan Kalemi Üzerinde Bir Değerlendirme”. 2005. <http://www.tcmb.gov.tr/> (3 Haziran 2009).

Deloitte, Kayıt Dışı Ekonomi Türkiye Serüveni. 2007. http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/turkey-tr_ceo_kayitdisi_ekonomi_0702007.pdf (18 Ağustos 2008).

İMF, Enhancing Contributions To Combating Money Laundering: Policy Paper. 2001. <http://www.imf.org/external/np/ml/2001/eng/042601.pdf> (2 Haziran 2009).

Ergül, Ergin. “Uluslar arası İç Hukukta Kara Para Aklanmasının Cezalandırılması”. <http://www.abgm.adalet.gov.tr/eergul.pdf> (4 Haziran 2009).

Frey , Bruno ve Schneider, Friedrich, “Informal and Underground Economy”. 2000. <http://www.econ.jku.at/papers/2000/wp0004.pdf> (25 Nisan 2009).

Gümüşkaya, Hayrettin. “Uluslar arası Sermaye Akımları İçindeki Karaparanın Az Gelişmiş Ülkeler Açısından Değerlendirilmesi”. <http://www.karapara.gen.tr/makale/detay.asp?id=32> (3 Haziran 2009).

Haberturk, Kara Parayla Mücadelede Yeni Dönem. 2009. <http://www.haberturk.com/ekonomi/haber/131714-Karaparayla-mucadelede-yeni-donem.aspx> (2 Mart 2009).

Kıldış, Yusuf. “Kayıt Dışı Ekonomi”. http://www.canaktan.org/ekonomi/kamu_maliyesi/maliye-genel/diger-yazilar/kildis-kayit-disi.pdf (11 Kasım 2008).

Kıldış, Yusuf. “Ağır Vergi Yüğü ve Yer Altı Ekonomisi”, http://www.canaktan.org/canaktan_personal/canaktan-arastirmalari/kamu-maliyesi/aktan-agir-vergi-yuku.pdf (21 Mayıs 2009).

Koçak, Muhsin. “Kara Para Aklanması, Aklanma Suçu, Müsadere”. <http://hukukcu.com/modules/smartsection/item.php?itemid=233>. (02 Haziran 2009).

Kumcu, Ercan. “Net Hata ve Noksan Yapısal Bir Olgu Mu?”, *Hürriyet*, 24 Ağustos 2004. <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=251830&yazarid=7> (3 Haziran2009) .

Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), Şüpheli İşlem Bildirim Rehberi. 2006. http://www.masak.gov.tr/Kurulumuz/yayinlar/supheli_islem_bildirim_rehberi.pdf (23 Mayıs2008).

Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK). Faaliyet Raporu 2007. http://www.masak.gov.tr/Kurulumuz/faaliyet_raporlari.htm (2 Haziran 2009).

Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK). Genel Bilgi, Kara Para Aklamanın Aşamaları. 2008. http://www.masak.gov.tr/SucGelirlerininAklanmasi/genel_bilgi.htm# (11-06-2008).

Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK). Genel Bilgi, Kara Para Aklama Yöntemleri. 2008. http://www.masak.gov.tr/SucGelirlerininAklanmasi/genel_bilgi.htm# (11-06-2008).

Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK). Görev, Yetki ve Fonksiyonları. 2008. http://www.masak.gov.tr/Kurulumuz/gorev_yetki.htm (5 Haziran 2009).

Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK). Karaparanın Aklanmasıyla Mücadelede Uluslararası Sözleşmeler/Diğer Düzenlemeler ve Örgütler, Ak-Sözleşmesi 198. 2008. http://www.masak.gov.tr/SucGelirlerininAklanmasi/uluslararasi_mucadele.htm# (2 Haziran 2009).

Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK). Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun. <http://www.masak.gov.tr/mevzuat/kanunlar/5549.htm> (5 Haziran 2009).

Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK). Türkiye’de Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Yapılan Çalışmalar ve Alınan Önlemler, 4208 Sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun. 2008. http://www.masak.gov.tr/SucGelirlerininAklanmasi/ulusal_mucadele.htm (22 Mayıs 2009).

Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK). Türkiye’de Suç Gelirlerinin Önlenmesine İlişkin Yapılan Çalışmalar ve Alınan, 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun. 2008. http://www.masak.gov.tr/SucGelirlerininAklanmasi/ulusal_mucadele.htm# (2 Haziran 2009).

Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK). Kronoloji. 2008. <http://www.masak.gov.tr/SucGelirlerininAklanmasi/kronoloji.htm> (2 Haziran 2009).

Massiandaro, Donato. “Combating Black Money”. 2004.
<http://www.g8.utoronto.ca/conferences/2004/indiana/papers2004/masciandaro.pdf> (2 Haziran 2009).

Özdoğan, Onur. “Karapara Aklama Suçu ve MASAK”.
www.turkhukuk sitesi.com/makale_597.htm (2 Haziran 2009).

Özyakışır, Deniz. “Küreselleşme Süreciyle Birlikte Artan Kara Para Sorunu ve Bu Soruna Yönelik Küresel Mücadele”. *Sayıştay Dergisi*. Sayı:58,
<http://www.sayistay.gov.tr/yayin/dergi/icerik/der58m5.pdf> (9 Nisan 2008).

Quirk, J. Peter. “Money Laundering: Muddying The Macroeconomy”. 1997.
www.worlbank.org/fandd/english/0397/articles/0110397.htm (10 Temmuz 2009).

Sarılı, Mustafa Ali. “Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonominin Boyutları, Nedenleri, Etkileri ve Alınması Gereken Tedbirler”. *Bankacılık Dergisi*. 2002. Sayı. 41,
<http://www.tbb.org.tr/turkce/dergi/dergi41/Kayitdisi.doc> (16 Eylül 2008).

Sayın, Gökhan. “Karapara Aklama”,
<http://www.abchukuk.com/makale/makale422.html> (2 Haziran 2009).

Schroeder, William. “Money Laundering”. 2001.
www.fbi.gov/publications/leb/2001/may01leb.pdf (29 Mayıs 2009).

Sneider, Friedrich. “İllegal Activities, But Stil Value Added Ones(?): Size, Causes, and Measurement of The Shadow Economies All Over The World”. 2000.
<http://www.econ.jku.at/papers/2000/wp0010.pdf>, (21-Mayıs-2009).

Türkiye Bankalar Birliği (TBB). Kara Para Aklanması Suçu İle Mücadele ve Bankaların Yükümlülükleri. 2003. <http://www.tbb.org.tr/turkce/yayin/235.pdf> (3 Haziran 2009).

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB). Ödemeler Dengesi Ayrıntılı Sunum Ödemeler Dengesi Ayrıntılı Sunum(Aylık, Milyon \$). <http://evds.tcmb.gov.tr/> (3 Haziran 2009).

Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele Stratejisi Eylem Planı (2008 – 2010). 2009. http://www.gib.gov.tr/fileadmin/beyannamerehberi/Kayit_disi_2009tr.pdf (22 Mayıs 2009).

Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK). Büyüyen Kayıt Dışı Sektör Semineri. http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=493&id=30 (21 Mayıs 2009).

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB). Ekonomik Suç ve Ceza Sempozyumu. 2005. http://www.tobb.org.tr/yayinlar/Ekonomik_Suc_Ceza.pdf (3 Haziran 2009).

Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Araştırmalar Merkezi (TÜRKSAM). Türkiye-Rusya Federasyonu Arasında Dış Ticaret İstatistikleri. <http://www.turksam.org.tr/a158.html> (3 Haziran 2009).

Us, Vuslat. “Kayıt Dışı Ekonomi Tahmini Yöntem Önerisi: Türkiye Örneği”. 2004. Türkiye Ekonomi Kurumu. <http://www.kayitdisiekonomi.com/files/VUSLAT-US1-KAYITDISI.pdf> (21 Mayıs 2009).

Üney, İbrahim. “Avrupa Konseyinin Organize Suçlara Karşı Uluslar arası Alanda İş Birliği ve Mücadele Çalışmaları”. http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/37/web/makaleler/Ibrahim_UNEY.htm (1 Haziran 2009).

Üstün, Okay. “Mali Eylem Görev Gücü’nün (FATF) Yeni Kırk Tavsiye Kararı Neler Getiriyor”. *Bankacılık Dergisi*. 2003, Sayı. 47, <http://www.tbb.org.tr/turkce/dergi/dergi47/FATF.doc> (2 Haziran 2009).

Wikipedia, Structuring. http://en.wikipedia.org/wiki/Smurfing_%28crime%29 (18 Nisan 2008).

Yavuz , Hasan Bilgehan. “Geçiş Ekonomilerinde Ekonomik Büyüme”. http://www.icisleri.gov.tr/_icisleri/TurkIdareDergisi/UpLoadedFiles/HasanBilgehanYavuz%2089-105.doc (23 Nisan 2009).

Yolsuzluk, Karapara aklanması, Organize Suç, Yasa Dışı Güç ve Schengen Uygulamaları Konulu Seminer.2004. <http://www.abgm.adalet.gov.tr/hgultekin.pdf> (2 Haziran 2009).